

vipavski
glas

letnik XXVII julij 2011/št. 97

Domotožje

Blažena narava,
ko april na trate
troši cvetje
in žarke zlate.
Za aprilom v lepi maj
iz gošč odmeva
ptičkov raj.

Junija senožeti
duhtijo cvet ob cveti.

Kresnice se svetlikajo
in za njimi črički čričkajo.

Kako živela bi na svetu
brez znanih mi glasov,
ki vsi me vabijo domov
in segajo mi v dno srca
sredi tujega sveta.

Tonca Breščak

Ob dvajsetletnici osamosvojitve želimo krajanom Vipave ter vsem našim rojakom širom po svetu slovenskega ponosa.

Uredniški odbor

Naslovnica:

Lepote narave

Foto: Oton Naglost

SLOVENIJA – NAŠA BRHKA DVAJSETLETNICA

Nocoj je predvečer rojstnega dne naše brhke mladenke – naše domovine Slovenije. Ob pogledu nanjo – na njenih dvajset let, na vse, kar se je v teh letih od osamosvojitve zgodilo, kar se danes v tej državi in z njo dogaja – bi lahko na široko razpravljaj, kaj je na tej mladenki dobro, kaj nam manjka, kakšno je stanje duha pod sedaj vladajočo vladavino političnih lepotcev. Pa je moj odnos do domovine res odvisen od trenutne vladavine? Razne vlade bodo še prišle, pa tudi odšle. Vsaka bo skušala prodajati svojo resnico kot edino pravilno. Jaz pa predvsem verjamem v ono Resnico, zapisano z veliko začetnico. Zato bi se želel ob tvoji dvajsetletnici, moja draga Slovenija, samo iskreno zahvaliti – zahvaliti Bogu; če pa kdo ne zmore verjeti Vanj, pa zahvaliti usodi, življenju:

- najprej za to, da sem bil vreden doživljati čas nastanka moje države
- potem za to, da sem lahko živo občutil vzdušje veselja, upanja in enotnosti ob tvojem rojstvu, moja Slovenija – daj nam zopet to enotnost doživeti
- za vsak trenutek, ki sem ga preživel skupaj s teboj, moja Slovenija – za vsakega sem neizmerno vesel in na vsakega ponosen
- za to, da je bilo rojstvo moje države relativno neboleče – ko se danes spominjam, kaj vse se je dogajalo z ostalimi republikami nekdanje skupne države, in spoznavam, da so mnogi bili za rojstvo naše Slovenije bolj zaradi svojih koristi, sem vse bolj prepričan, da je bila takrat z nami Tvoja previdnost in Tvoja modrost
- za naš lep jezik – samo v njem lahko izražam ljubezen med dvema osebama
- za vsa priznanja naše države in za vse sprejeme, s katerimi je bila vključena v razna združenja in mednarodne povezave
- za blagostanje in mir, v katerem živimo
- za simbole, ki predstavljajo našo državo (zastava, grb, himna), ali simbole, ki predstavljajo nas Slovence – za našo slovensko lipo, tudi za vse, ki smo jih ob tvoji osamosvojitvi ali ob obletnicah posadili v našo zemljo
- za vse lepote narave, s katero je obdarjena dežela na sončni strani Alp, imenovana »raj pod Triglavom« – daj nam modrost, da bomo te lepote znali ohraniti
- za vse ljudi, ki so pripravljeni na mnoge napore in predstavljajo našo Slovenijo doma ali na tujem kot športniki, umetniki, raziskovalci na tekmovanjih, srečanjih ali prireditvah
- za vse preizkušnje v teh dvajsetih letih – za tajkune, tranzicijske mogotce, politike brez načel, ljudi brez pokončnosti – ti nas opominjajo, da je slovenstvo zaveza, odgovornost in neomajnost v vrednotah in načelih
- za vse ljudi, ki so pripravljeni odkrivati našo preteklost, hude jame, krivice – samo narod, spravljen s preteklostjo, lahko upa na boljšo prihodnost, hkrati pa nam ti ljudje postavljajo opomine, da nikoli več ne bomo ponavljali takšnih neumnosti in nastopali z orožjem drug proti drugemu
- za vse ljudi, ki imajo pogum in so se pripravljeni izpostaviti in družbeno angažirati ob problemih ali krivicah v naši družbi – tudi zaradi njih je naša družba boljša
- za širšo družino evropskih narodov, v katero smo se svobodno vključili
- za vse otroke, rojene v samostojni Sloveniji – to je znamenje, da še nisi obupal nad nami – še posebej se ti zahvaljujem za svojega rojenega na prelomu tisočletja
- za vse rojake slovenskega srca in duha – daj nam vsem pokončnosti, trdnosti in veselja nad našo lepo mladenko
- Gospod, hvala ti za Slovenijo

In tebi, draga Slovenija, ob stanju duha, ki veje nad teboj in z željo, da bi uspevala v svojih najboljših letih, ti ob tvoji dvajsetletnici želim vse dobro z nekoliko prirejenimi besedami našega največjega pesnika, ki so zaveza in obveza za vse nas: »Ji iz oči pošljimo žarke mile in pognala bode nov cvet bolj veselo«. V to sem prepričan in v to upam! Bog te živi, Slovenija! In Bog živi vas, Slovenke in Slovence!

Vladimir Anžel

SPOMINI NA ČASE OSAMOSVOJITVENE VOJNE 1991

Letošnje leto je minilo 20 let od razburljivih časov, ko smo s strahom poslušali poročila in brali komentarje v dnevnem časopisju o političnem dogajanju v Sloveniji. Ta tema ja bila prisotna med nami dan in noč, predmet pogovorov med ljudmi v družini, gostilni, trgovini, na cesti in drugod. S strahom smo hodili spat in s strahom smo se zbujali. V Vipavi je bilo to še bolj na udaru, saj smo živeli med dvema vojašnicama JA. V centru Vipave pa je bil v vojaški upravi še Lanthierijev grad. Znano je, da je imela Vipava »više vojnika nego stanovnika«. In tako smo imeli pred nosom dva bregova in nikoli nismo vedeli, s katerega brega bo počil prvi strel. Med nami je bilo tudi veliko mešanih zakonov, v katerih so bile matere Slovenke, očetje pa iz drugih republik Jugoslavije, ki so tu živeli že desetletja.

Ob osamosvojitvi naše države je umrlo 78 ljudi, ki so dali svoja življenja na oltar domovine. Naj bodo vsi v našem spominu, ko praznujemo 20-letnico naše državnosti.

O tem času ima gotovo vsak človek svojo zgodbo in svoj pogled na osamosvojitveno vojno. Gotovo pa je, da vojna za Slovenijo nikogar ni pustila ravnodušnega. Tako ali drugače je bil vpet vanjo. Čutili smo v zraku, da se pripravlja prava vojna, oz. vojni spopad znotraj meja Jugoslavije, po starem bi rekli »med bratskimi narodi«.

Kakšni so spomini po 20 letih naše samostojnosti na tiste tople, suhe junijske dneve leta 1991, ko smo doživljali prepoved slovenskega naroda in doživeli nasmeh zgodovine? O njih so pisali dijaki ŠGV in krajanji Vipave.

Dogodek iz obdobja osamosvojitve Slovenije

3. julija 1991 se je Stane Kodelja, moj nono, kot vsako jutro odpravil v market v Vipavi, bil je namreč poslovođa trgovine. Tistega dne sta prišli v službo le dve uslužbenki, saj ostalim zaradi raznih vojaških zapor na cestah sploh ni uspelo priti. Kmalu zatem, ko so začeli zlagati kruh na police, je bilo zunaj slišati nek hrup. Nono je šel na vhod pogledat, kaj se dogaja. Videl je, kako so pijani in podivjani oficirji JLA ustavili Fructalovo dostavno vozilo, metali iz njega sokove po cesti in se brutalno spravili na voznika in sovoznika. Mimo se je pripeljal še moški s Slapa, z namenom kupiti štruco svežega kruha, vendar so ustavili še njega in ga grdo pretepli.

Oficirji so se kmalu namenili še v market in Goran, moj tata, ki je dogajanje spremljal z druge strani ceste in je medtem že telefoniral na policijo, je nato poklical še nonota in mu svetoval, naj se hitro skrijejo in zaklenejo market. Nono se je odločil, da bi bilo market nespamentno zakleniti, saj jih bi samo še bolj izzval k nasilnemu obnašanju. Delavki sta se skrili, sam pa je počakal v marketu. Ko so oficirji prišli v njegovo pisarno, so mu s puškami takoj začeli groziti, češ da njihove žene niso bile obravnavane enako kot slovenske in da bodo trgovino "vrgli v zrak" skupaj z njim. Nono je zavračal njihove obtožbe in jih skušal prepričati, da ko enkrat zmanjka kruha, ga enostavno zmanjka za vse. Čez čas so le zapustili trgovino in je na srečo vse ostalo samo pri grožnjah.

Medtem je o dogajanju obveščena Teritorialna obramba Slovenije v središče Vipave poslala enoto vojakov. Tudi na oknih in balkonih naše hiše, v neposredni bližini marketa, je bil na streljanje pripravljen del teh vojakov. Moja nona Boža pa je lahko le upala, da ne bi prišlo do streljanja, saj bi bili v tem primeru rafali usmerjeni tudi v naš dom. Po celo dopoldne dolgem ustrahovanju civilistov so se po posredovanju višjih vojaških oficirjev in po dogovoru s slovenskimi varnostnimi silami oficirji umaknili nazaj v vojašnice, kasneje pa še iz Slovenije.

*Po pripovedovanju Staneta Kodelje,
Roza Kodelja*

Slovinci smo bili enotni

V Sloveniji se je na prehodu iz 70. v 80. leta začela prebujati misel o samostojnosti, o osamosvojitvi od Jugoslavije, saj je bila takrat Slovenija že zelo samostojna, delovna in bogata država. Ideja se je začela uresničevati, in tako se je na plebiscitu, 23. decembra 1991, skoraj 100 % izglasovalo za odcepitev. Oče meni, da se je slovenski narod takrat počutil diskriminiranega, nesamostojnega ... zato tudi taka odločitev.

Spominja se, kako so se ljudje v Vrhpolju ulegli pred tanke in jim tako preprečili nadaljevanje poti proti državnim mejam. Na srečo se je med vojno ohranjala zdrava pamet, tako da se številni, ostrejši, napovedani dogodki na srečo niso zgodili, saj bi bile posledice lahko mnogo hujše.

Vojska je zaprla mejne prehode v Vrtojbi in Rožni dolini. Jugoslovanski vojaki so bili popolnoma brez moči. Po 10 dneh se je dogovorilo, da JLA zapusti Slovenijo z vso svojo oborožitvijo. Oče pravi, da je bistvo predvsem to, da je bil takrat slovenski narod politično enoten, in lahko se je izvrševal še tako velik upor, enotnosti naroda se ni dalo streti. Vojna je, tako hitro, kot je prišla, tudi odšla.

Spomni se tudi številnih barikad, bitke v Črničah in tega, kako so v Rožni dolini sestrelili dva tanka. Še posebej se mu je v spomin vtisnilo zmagovalstvo ob uspešni odcepitvi naroda, kako so vsi strmeli v ekran in pričakovali rezultate volitev. Temu primerno so tudi nazdravili in se povесelili.

Oče je takrat še delal v Šempetru, zato se je moral na delo zaradi barikad v Črničah na delo voziti po slabi makadamski poti in vinogradih. Bal se je, da bo star avto, medtem ko je vozil po luknjah, popolnoma razpadel.

Pravi, da se je nekaj časa govorilo, da naj bi v Splitu vzletela dva bombnika, ki naj bi bombandirala Slovenijo. Ljudje so se poskrili v zaklonišča, nekateri so celo zapustili domove. Na srečo do bombnega napada ni prišlo. Letala so res vzletela, vendar so Slovenijo samo nekajkrat preletela. Z mamom se spominjata tudi tega, kako je lovsko letalo zelo nizko preletelo Vipavsko dolino in streljalo na oddajnik na Nanosu. Na srečo takrat ni bil poškodovan nihče.

*Pripovedoval: David Praček iz Vipave
Anžej Praček, 2. b*

Osamosvojitvena vojna

Ob plebiscitu ni bilo nobenega dvoma, kaj se bo na volišču obkrožilo. Vsi so bili enotnega mnenja, da si želijo zaživeti v enotni državi, kjer ne bi bili zatirani. Jugoslavija je zatirala slovenski jezik, slovensko kulturo in gospodarstvo. Tako so se rezultatov plebiscita zelo razveselili, vladalo je vsesplošno veselje, ljudje so bili evforični.

Ker kar niso mogli verjeti, da so se uresničile ideje o samostojni Sloveniji, so od takrat neprestano spremljali televizijo, še posebno pa poročila. Gledali so jo veliki in majhni in se veselili vsake novice, povezane z osamosvojitvijo. Ljudje kar niso mogli verjeti, da bomo Slovenci končno zaživel svobodno, kot enoten narod, da nam ne bo nihče več ukazoval, da nas nihče več ne bo izkoriščal in teptal našo kulturo in jezik.

V tem času sta Ana in Aleksander Bajc s hčerko Petro živela v Vipavi, v vojaških blokkih, ki so bili polni oficirjev jugoslovanske vojske. V celem bloku je bil le Aleksander edini, ki je bil vojak teritorialne obrambe. Ob stopnjevanju napetosti v zraku in bližajoči se razglasitvi samostojnosti so vojaki teritorialne obrambe začeli stražiti vse pomembne točke. Tako je Aleksander vsak dan odšel na stražo pred pošto v Vipavi.

Dan razglasitve samostojnosti, 25. junij 1991, je bil lep, sončen, topel dan. V Vipavi je Ana pred blokom v banji kopala svojo še ne 6-mesečno hčerko Petro, ko jo je mož Aleksander kar naenkrat poklical, naj pride gledat televizijo. V poročilih ob 17. uri je bil prispevek iz Vrhpolja, v katerem so tanki peljali skozi vas.

Ob 20. uri je bila v Ljubljani pred parlamentom proslava, v Vrhpolju pa je bilo močno vroče, začela se je vojna. Ljudje iz okoliških krajev so hodili gledat, kaj se dogaja. Stanje je bilo zelo napeto. V vasi je bila jugoslovanska armada s tanki in vojaki. Želeli so priti do mejnih prehodov, vendar so jih Vrhpoljci zaustavili. Prvo zaporo jugoslovanski vojski je postavil Martin Groznik, ki je na cesto ob stari Počkarjevi hiši pripeljal buldožer. Kasneje je tja nekdo pripeljal še svoj traktor.

Tako kot drugod po Sloveniji je bilo tudi v Vrhpolju veselo. Kljub tankom in vojakom je pred vaško cerkvijo potekala proslava. Igral je ansambel Martina Groznika, ljudje so na vsaki strani cerkvenega vhoda skopali luknjo in vanjo, tako kot drugod po Sloveniji, posadili lipo v znak Slovenske samostojnosti pa tudi kot provokacijo vojakom, ki so dogajanje vseskozi spremljali. Kar naenkrat pa je nastala tema. Vojska je vzela elektriko. S tem je prišel med ljudi velik strah. Ljudje so se začeli zavedati, da se nekaj dogaja. Zbali so se, kaj se bo zgodilo in kako se bo vse to končalo.

Takrat je med ljudmi vladala velika narodna zavest. Čutili so se povezane, vsi so mislili enotno in vsi so se bili tudi pripravljeni boriti za Slovenijo, ne glede na posledice, zato ni čudno, da so se mladi Vrhpoljci in Vipavci postavili pred tanke v živi zid, da bi jih zaustavili. Fantje so se posedli na cesto pred tanke in jim onemogočili nadaljevanje poti. Po več bolj ali manj mirnih in neučinkovitih prošnjah oficirja, naj se ti fantje in možje umaknejo, je ta dal povelje vojakom. Ti so se postavili pred živi zid v dve vrsti. Prva vrsta je počepnila, vsi so namerili, oficir je dajal še zadnje napotke za streljanje, preden je prišlo do tega, pa so vojaki jugoslovanske armade med ljudi vrgli dimne bombe. Nastala je panika, ljudje so se z bali nadaljnega možnega scenarija in se v tem dimu razbežali, tanki pa so ponoči nadaljevali pot.

Naslednji dan je bila razglašena vojna, ki je trajala 10 dni. Nekateri Vrhpoljci in Vipavci so še danes prizadeti, ker Slovenija noče priznati, da se je vojna dejansko lotila že en dan prej, v Vrhpolju, kjer so nekateri žrtvovali svoja imetja, nekateri pa celo tvegali življenje.

Po tem neljubem dogodku sta se Ana in Aleksander s hčerko Petro preselila v Vrhpolje, saj je nad njunim stanovanjem v Vipavi stanovala družina oficirja jugoslovanske vojske. Ponavadi je oficir vsako jutro odhajal v kasarno, takrat pa je kar naenkrat začel ostajati doma. S puško je postavil na balkonu in stražil. Opazoval je Aleksandra, kako je odhajal na stražo v obleki teritorialne obrambe in z njim nekajkrat izmenjal tudi par čudnih besed. Zbala sta se za svojo družino. Vedela sta tudi, da je oficir nasilen človek, saj sta ponoči slišala

jok njegove hčerke, naslednji dan pa je bila deklica sredi poletja oblečena v debele hlače nogavice, da bi prekrila modrice. Zato se jima je selitev k Aleksandrovim staršem zdela nujna.

V tem času sta v Vipavi delovali dve kasarni, v katerih je bilo zelo veliko vojakov in oficirjev. Še nedavno so živeli v slogi, čez noč pa se je med njih zarisala meja in vsi so vedeli, da so si nasprotniki. Med vojaki jugoslovanske vojske je bilo tudi veliko Slovencev. Pri njih je bilo moč zaznati veliko negotovost, zmedenost in strah. V kasarni jim niso pustili gledati televizije, da ne bi prišli do novic, govorili pa so jim, da sovražnik hoče napasti državo, zato morajo oni na meje. Vojakom se je to zdelo čudno, saj jim ni bilo jasno, zakaj potem oni stražijo domačine, svoje ljudi, saj so tudi brez besed in televizije videli, da so Slovenci na drugi strani. Zato so mnogi Slovenski vojaki jugoslovanske vojske zbežali ali pa se poskrili, ker niso vedeli, kaj storiti.

2. julija 1991 je bil zračni napad na Nanos. Hoteli so z zračnim bombnim napadom uničiti telekomunikacijske oddajnike, da ljudje ne bi prišli do informacij. Letala so letela čez Vipavsko dolino in oglasil se je predirljiv zvok sirene za zračni napad. Ljudje so po radiu dobili navodila, da se poskrijejo v zaklonišča. Ana je takrat hitro dvignila Petro, ki je spala v košu, in skupaj s sosedi so se zatekli v domači hram, ki jim je služil kot zaklonišče, saj je grajen pod zemljo. Tam so počakali, da je bilo nevarnosti konec. K sreči napadalci oddajnika niso poškodovali toliko, kot so si želeli, in so informacije še vedno lahko spremljali po radiu in televiziji.

Čeprav so vladali strah, zmeda, negotovost in celo vojna, se teh časov spominjata kot enotnih in optimističnih za prihodnost. Takrat smo Slovenci nastopili kot eden. Združili smo se in pokazali, česa si želimo, zato je bila vojna tudi tako uspešna. Takrat se je zdelo, da bo življenje v novi državi skoraj kot v pravljici, zato zdaj dodajata, da sta nad sedanjo gospodarsko in politično situacijo zelo razočarana, saj je daleč od pričakovanj. Namesto da bi se osvobodili izpod oblasti, ki nas je teptala in napredovali na vseh področjih, še posebej na gospodarskem, smo prišli pod svoje ljudi, ki so nas pripeljali do razpada družbenih vrednot. Sanje o pravljični državi so ostale sanje.

*Pripovedovala Ana in Aleksander Bajc iz Vrhpolja
Patricija Bajc*

Slovenija praznovala, Primorska okupirana

Slovenska osamosvojitvena vojna ali vojna za Slovenijo, znana tudi kot operetna vojna, je bila vojna, s katero je Republika Slovenija med 27. junijem in 7. julijem 1991 odbila napad Jugoslavije, s tem pa potrdila svojo neodvisnost od SFRJ. To je bil prvi oboroženi spopad v Evropi po 2. svetovni vojni.

Vipava je bila pretresena in onemela. Vsa "jugoslovanska" leta so ljudje živeli z roko v roki z vojaki in njihovimi starešinami. Mesto je bilo dobesedno obdano z vojsko, z dvema vojašnicama, po domače označenima s severno in južno. Nekatera leta je bilo v tamkajšnjih vojašnicah celo do štiri tisoč vojakov, kar pomeni, da jih je bilo tudi do 1500 več kot domačinov. Tankov ni bilo v eni, ne v drugi, bili so v posebni tankovski garaži ob cesti pri Podnanosu, tedaj pa naenkrat sredi njih samih. Poročila, ki so prihajala iz Ajdovščine, so strah le še stopnjevala. Na glavnih prometnih točkah so bile postavljene barikade. Tanki, namenjeni proti državni meji, so si morali s silo utirati pot, kar je nedvomno imelo posledice. Strah pred maščevanjem nad Vipavci ni bil iz trte izvit.

(Primorske novice; Dan naprej)

Obujanje spominov s tremi generacijami

O osamosvojitveni vojni, volitvah, doživljanjih in pričakovanjih sem se pogovarjala s starimi starši Vladimirjem in Frančiško Rodman ter s starši Damjanom in Leonido Vrčon. Besedo ali dve sem rekla tudi z bratom Tilnom.

Po mnenju starih staršev se je vse odvilo zelo hitro. Verjetno zato, ker je nono preživel že daljšo vojno in mu 10 dni ni predstavljalo take "groze" kot ostalim. Spomni se, da ga ni bilo strah, saj je vedel, da ne bo hudega. Ko je bilo slišati alarm, zato ni vedno stekel v zaklonišče. To je potrdila tudi njegova žena, ko mi je začela pripovedovati o dogodku, ki se ga spomni, kot bi se zgodil včeraj. »Začela je tuliti sirena, pograbila sem Tilna in s Tatjano, ki je bila noseča, smo stekle v semenišče. Nune so nas skrile v njihovo zaklonišče, kjer nas je bilo veliko. Ostali smo toliko časa, dokler po radiu niso preklicali preplaha, oziroma dokler niso avioni odleteli proč. No, takrat je tvoj nono z bratom kosil travo v vinogradu in se ni dal zmotiti, kljub glasnim sirenam.«

Stara starša sta mi ponosno povedala, da sta na volitvah seveda glasovala za osamosvojitve Slovenije in sta bila vesela, ker se je to tudi uresničilo. Vendar pa se za življenje Slovencev ni vse odvilo tako, kot so pričakovali. Kmalu je prišla prva gospodarska kriza, zapirali so tovarne, veliko je bilo brezposelnih. »Tistim, ki so se pojavili na pravem mestu ob pravem času, se je povečal apetit po bogastvu,« so bile besede, ki niso odsevale velikega zadovoljstva, vendar sta dodala: »Ampak saj nam ni bilo tako hudo!«

*Vipava, 26. 6. 1991, zvečer
V čast nove države so Vipavci zasadili
lipo. Foto: Marjan Pavzin*

Naslednji dan sem o isti temi radovedno spraševala in poslušala očeta in mamo. Tata se spomni besed g. Milana Kučana ob razglasitvi samostojne Slovenije na trgu v Ljubljani, ko so dvigali slovensko zastavo: »Nocoj so dovoljene sanje. Jutri je nov dan.« Naslednji dan pa so tanki začeli prodirati iz vojašnic po Sloveniji proti mejnemu prehodu. Zelo dobro so se odrezali Vrhpoljci, ki so tanke, ki so prišli iz Postojne skozi Podkraj, čez Belo v Vrhpolje, ustavili z barikadami. Uporabili so domačinov buldožer, na pomoč pa so prišli tudi drugi tovarnjaki. Zanimivo je bilo poslušati tudi, kako so avioni začeli obstreljevati oddajniške antene na Nanosu, in je streljanje odmevalo po vsej Vipavski dolini. Ker je bilo slišati strašno bučenje, so z mamo in bratom odšli v zaklonišče v semenišče. Ko se je vojna umirila, so vsi skupaj šli na Nanos pogledat, kakšne posledice je pustil napad. Antene so bile vse preluknjane, tudi narava je bila uničena – razkosana drevesa so ležala po cestišču. Zanimivo se je bilo pogovarjati, ker sem izvedela veliko novih stvari. Med "spopadom" je bil tata vpoklican kot rezerva v teritorialni obrambi. Takrat je veliko mladih vojakov JLA bežalo iz vojašnic, vendar jih je policija zasačila. Odpeljali so jih v današnji dijaški dom v Ajdovščini, kjer jih je teritorialna obramba preoblekla in odpeljala na vlak, da so lahko odšli domov, k svojim

družinam. S tatovega tona in načina govorjenja predvidevam, da so jim z velikim veseljem pomagali, saj so bili to mladi fantje, ki so služili vojaški rok in sploh niso vsi vedeli, zakaj se sploh bojujejo.

Vsi v družini se najbolj spomnijo, kako so se večkrat odšli skrit v semenišče. Tudi mama je svoje pričevanje začela s podobno anekdoto. Tilen se je ravno zbudil, ko so začele tuliti sirene. Mama ga v je naglici prišla in stekla v zaklonišče. Komaj tam pa je opazila, da je Tilen bos, da mu s seboj ni vzela niti copatkov. Rekla je, da jo je bilo v času vojne strah predvsem zaradi Tilna, ker je imel šele tri leta. Ko so ga nesli k starim staršem, da bi pazili nanj (ker sta mama in tata šla v službo), mu je napravila nahrbtnik in vanj dala dokumente, denar in nekaj njegovih oblačil. Noni je rekla, naj poskrbijo zanj v primeru, če se ne bi več vrnila s službe in bi se začela huda vojna. Povedala je, da ji je bilo zelo nerodno, ko se je v službo vozila mimo kasarne, saj so tam stražili vojaki. Vsakič je razmišljala, kaj si bodo mislili, kako bodo reagirali. Zaradi njih je bil narod precej zmeden in so se vsi neprijetno počutili. Tudi v službi je ozračje postalo kar napeto. Mama je imela nekaj sodelavk, ki so bile žene vojnih lic. Z njimi ni hotel nihče več komunicirati, saj so se bali, kam bi "odplule" kakšne informacije. Njihov nadrejeni je ženam celo naročil, naj gredo na dopust, saj je bilo v takih okoliščinah zelo težko delati.

Mamini spomini se dotikajo predvsem Tilna, zato mi je povedala še eno, nekoliko smešno zgodbo. Tilen je bil takrat zelo zmeden, ker so ga vsakič, ko se je oglasila sirena, peljali v zaklonišče ali v hišo. Ko pa je nekaj časa po vojni začela vsako prvo soboto v mesecu, ob dvanajstih začela zavijati sirena (tako kot še danes), je Tilen začel kričati, naj vsi hitro tečejo v klet.

Tudi Tilna sem vprašala, če se sploh česa spomni o vojni. Mislija sem, da bo zelo zanimivo poslušati, kaj se spomni nekdo, ki je to doživljal v tretjem letu starosti. Njegov odgovor pa je bil najkrajši: »Spomnim se, da so me večkrat peljali v klet, kjer so bile nune. Nisem vedel, za kaj gre, ampak letala, ki so letala nad nami, so mi bila zelo zanimiva.«

Zanimivo je, da so vsi, s katerimi sem se pogovarjala, imeli skoraj enaka pričakovanja. Vsi so upali, da bomo kot samostojna država znali bolj poskrbeti zase, za svoje ljudi, državo. Pričakovali so, da bomo na svojem ozemlju sami svoji gospodarji in da se bo izboljšal položaj Slovenije, saj se v času SFRJ ni imela možnosti

*Vipava, 26. 6. 1991, zvečer
Nedvoumno sporočilo domačinov jugovojski. Foto: Marjan Pavzin*

razvijati. Vendar se niso za vse uresničile vse želje. Po mnenju nekaterih je sedanja vlada enaka vladi v Jugoslaviji. Pomembno je sodelovati med seboj in znati preživeti!

Končam lahko z besedami našega velikega pesnika Prešerna: »Bog našo nam deželo, Bog živi ves slovenski svet ...«

Maruša Vrčon, 3. c

Dan v osamosvojitveni vojni za Slovenijo

Imeti svojo državo so bile tisočletne sanje Slovencev. Naše meje so nam velike sile spreminjale vsakih nekaj deset let. Zato je v Slovencih tlela želja po svoji državi. Vsi moji pogovori ob koncu 80. let prejšnjega stoletja, z izobraženci, s kolegi študenti in prijatelji, kakor tudi s preprostimi ljudmi, glede položaja Slovencev v skupni državi Jugoslaviji, so se končali po vzoru grafita iz leta 1988: »Kaj boš, ko boš velik?« »Carinik na Kolpi.« Čeprav se nam je na trenutke ta izjava zdela neuresničljiva, je s trdnim prepričanjem in voljo postala resničnost. Želja vseh nas je bila, da se osamosvojimo in zaživimo v novi – lastni državi, kjer bomo sami svoj gospodar. S ponosom smo se s kolegi in prijatelji decembra 1990 udeležili referendumu o samostojnosti Slovenije in z velikim pričakovanjem čakali na njegovo razglasitev. Ob njegovi razglasitvi je zavladala evforija. Bili smo zelo blizu uresničitve naših sanj.

Nato je prišel 26. junij 1991. Vsi zavedni Slovenci smo se želeli udeležiti proslave ob razglasitvi samostojne države. Kdor ni mogel v Ljubljano, jo je zagotovo spremljal preko TV-ekrana. Še danes mi odzvanja v ušesih izjava, izrečena s strani predsednika države, g. Milana Kučana, pozneje pa velikokrat citirana: »Danes so dovoljene sanje, jutri je nov dan.«

In res je prišel, 27. junij 1991. Že na vse zgodaj se je »po študentu« razširila novica, da je Slovenija v vojni. Evforija prejšnjega dne se je spremenila v resnejše debate o tem, kaj se v resnici dogaja. Bili smo zmedeni, zato smo prižgali radio, da bi dobili čim več pravih novic. Krožile so tudi informacije, da iz Ljubljane ni mogoče priti. V študentu smo imeli le en telefon, spodaj v avli. Pred njim se je nabrala vrsta. Vsi so želeli klicati domov. Sama sem poklicala domov in mama mi je povedala, da je oče imobiliziran. Kot voznik kamiona je moral z njim zapreti glavno cesto med Pivko in Ilirsko Bistrico. Takrat sem občutila prvi strah ob dejstvu, da smo v vojni. Vsi, ki smo od doma dobili informacije o imobilizaciji naših bližnjih, smo bili v skrbeh. Zbrali smo se pri kolegu, ki je imel TV in pri njem spremljali poročila televizije v zvezi s potekom dogodkov. Ob tem so se razvile resne debate in vsi smo se strinjali, da če je vojna cena za samostojnost, jo je pač treba plačati. Predaja v tem trenutku ne bi bila sprejemljiva. Ljudje so v teh kritičnih trenutkih pokazali, kako veliko so pripravljeni narediti za samostojnost Slovenije. Stopili so skupaj in tako pokazali svojo moč. Nobena žrtev jim ni bila odveč. Razmišljali smo tudi o tem, kako priti do doma. Avtobusnih povezav ponekod ni bilo, vlaki so vozili po drugačnem voznem redu. Tako smo se naslednji dan peš odpravili proti železniški postaji in imeli srečo, naš vlak v smeri Kopra je čakal na peronu. V naslednjih dneh smo se utaborili pred TV-ekrani in budno spremljali poročila v zvezi z vojnimi dogodki. Večkrat so nas prestrašili alarmi za zračni napad. Tako je bilo tudi v nedeljo, ko sva se z očetom odpravila k nedeljski maši. Ravno ko sva se odpravila skozi vrata, je začela tuliti sirena in napovedala zračni napad. Z očetom sva si rekla, da je verjetno lažni alarm in da si ne bova pustila vzeti svobode ter mirno odšla k maši. Na poti sva srečala še nekaj enako mislečih, ki si niso pustili vzeti svobode ali pa se niso zavedali dejanske nevarnosti. Vsi smo si želeli čimprejnjega konca, ki smo ga tudi dočakali. Šele kasneje, ko smo spremljali razvoj dogodkov v drugih republikah bivše Jugoslavije, smo se resnično zavedli, da bi se stvari lahko odvile veliko slabše.

Zapisano po pripovedovanju Mateje, rojene leta 1968.

Letala JLA raketirala oddajnik na Nanosu

Moj oče je zaposlen pri železnici v Divači. Med vojno za Slovenijo so bile vse večje ceste neprevozne, zato se je v službo vozil z motorjem. Tako je bilo tudi tistega dne, ko so letala JLA raketirala oddajnik na Nanosu. Oče se je vračal iz službe. Ko je bil v bližini kamnoloma pri Razdrtem, je videl, kako so priletela letala JLA in iztrebila nekaj raket na oddajnik. Nato so se hitro umaknila. Oče je malo počakal, nato pa nadaljeval pot. Pozneje je povedal, da ni vedel, kaj točno se je dogajalo. Skrbelo ga je, da se bodo letala vrnila, a je vseeno nadaljeval pot domov.

Doma je povedal, kaj je videl. V novicah na televiziji pa so novinarji povedali, da so tisti dan letala JLA raketirala več TV oddajnikov po Sloveniji.

Pripovedoval: Marko iz Vipave (48 let)

Zapisala: Špela Fabčič, 1. a

Zaupali smo božji previdnosti

V letu 1990 sva dobila prvega otroka. Tako naju je ta dogodek z delom in mislimi odmaknil od političnega dogajanja. A vendar so bili dnevi za osamosvojitve Slovenije v Vipavi napeti.

V Vipavi je bilo več pripadnikov JLA kot krajanov KS Vipave. Slednjih nas je bilo in nas je okoli 1600. Po odhodu družin oficirjev JLA se je število krajanov Vipave zmanjšalo za 5 %, kamor ne spadajo pripadniki JLA.

S tem podatkom skušam prikazati, da je bilo življenje Vipavcev preprejeno z življenjem pripadnikov JLA. Tu so živeli vsaj eno leto, družine oficirjev pa več let. Njihovi otroci so se šolali z nami v slovenskem jeziku. Hodili smo po istih poteh in se skupaj igrali ... Nekateri živijo še danes v Vipavi.

Tisto poletje 1990 je bilo napeto. Ne moremo reči, da nas je bilo strah. Prej nasprotno. Čutili smo, da je to priložnost, da se znebimo nadzora, samopašnosti (nekateri oficirji so si junija meseca sredi dneva privoščili vperjati puške v mimoidoče. Na strehah kasarne so imeli straže z mitraljezi, imeli so municijo ...

Mogoče je to nastopaštvo in izkazovanje moči povzročilo, da smo domačini zahrepeneli po svetu brez vojske, brez hrupa letal, helikopterjev, skratka brez preteče namišljene nevarnosti (notranji sovražnik). Nevarnost smo bili sami sebi – mi med seboj. Še pred nekaj dnevi sosedge, potem pa: Kaj? Tanki na cesti in znanci v njih.

Zaupali smo se božji previdnosti, ker se človeku z naperjenim orožjem nismo imeli s čim drugim upreti. Civilistom je ostalo upanje in božja pomoč.

Seveda smo ob morebitnih bombnih napadih skušali urediti zasilna bivališča, z manjšimi zalogami pijače in hrane.

Nekako takratni svet JLA ni bil več naš svet. To je bil svet preteklosti, sicer še vedno smrtonosne moči, a v sebi neenoten, samozadosten in kot tak ranljiv. Ljudje, kolikor se spominjava, niso izzivali pripadnikov JLA niti niso nasedali provokacijam z orožjem na Glavnem trgu v Vipavi in še kje. Nekako je bilo to nastopaštvo smešno oz. absurdno, saj se niso imeli sredi trga in sredi dneva proti komu boriti.

Kako so se odvijali dogodki v Rožni dolini, je znano. Rožljanje z orožjem naju ni spravilo v brezup, bilo je smešno in nepotrebno.

Vojaki JLA (mladi fantje, stari od 19 do 20 let) so ponoči bežali iz obeh kasarn. Ljudje z domovi ob kasarnah so jim pomagali s civilno obleko, hrano ... Ko je šlo na Ajševici in v Rožni dolini zares in se je zares streljalo, se je vojska JLA v Vipavi potuhnila v kasarne.

Mogoče nas je prav življenje in neke vrste sožitje z oficirskimi družinami nekako pripravilo, da smo jih kar dobro poznali in ocenili, bili so priseljenci, vedno na poti.

Mi smo bili in smo tu doma in v bistvu nismo imeli kam iti. Kot pripadnik TO sem po odhodu JLA več mesecev bil v stražnem sestavu TO Slovenije na postojankah bivše JLA.

*Pripovedovala Oton in Martina Naglost
Gašper Naglost, 3. c*

Spomini na vojno za osamosvojitve Slovenije

Opisala bom spomine na vojno za osamosvojitve mojega strica, maminega brata dvojčka, iz Lož, ki je takrat že kar nekaj časa služboval v vojašnici JA v Vipavi. Tam je služboval kot strojnik. Tik pred začetkom vojne ni več šel v službo, saj je vedel, da bo moral iti v vojno kot vojak JA.

Ko se je vojna začela, je JA izdala ukaz, da se pokliče vse rezerve oz. izurjene slovenske fante v vojsko. Toda moj stric ni hotel iti in se je zato skril na podstrešje in je kakšen dan tam tudi ostal. Kasneje so ga predstavniki JA prišli iskat, a so doma rekli, da ga ni doma. Kmalu zatem pa je moj drugi stric, ki je bil narednik pri teritorialcih, omogočil mojemu stricu, da se skrije pri teritorialcih, ki so bili skriti po trnovskem gozdu. Tako je moj stric odšel na Lokve k teritorialcem, kjer so spali v nekem hotelu. Drugim teritorialcem drugod so popravljali orožje in ga nato poslali naprej.

10. 7., ko se je končala vojna, so se ti teritorialci, ki so bili v trnovskem gozdu postavljeni v rezervo, če bi JA prodrli skozi prvo bojno črto, odpravili domov. Še dobro, da se je ta vojna tako hitro končala, saj bi lahko v drugačni situaciji vojaki JA pobili teritorialce v trnovskem gozdu, seveda če bi jih našli.

Vsi Slovenci so veliko pričakovali od nove države, za katero so se množično odločili, a ni se vse končalo tako, kot so mislili. Veliko tovarn, ki so imele trg predvsem v Jugoslaviji, so sedaj propadle, ker je Jugoslavija prekinila sodelovanje z njimi.

*Pogovor z mojim stricem iz Lož pri Vipavi
Janja Raspor, 3. a*

Spomin na proslavo ob osvoboditvi Slovenije

Ob osamosvojitvi Slovenije so v Ljubljani pripravili slovesno proslavo. Najbrž so se je udeležili vsi tisti sveže pečeni Slovenci, ki so se je le mogli. Vendar pa je bilo med njimi tudi nekaj tistih, ki niso imeli te možnosti, in ravno zato so se v vasi Vrhpolje odločili, da bodo tudi sami pripravili manjšo slovesnost pred vaško cerkvijo, saj so želeli ta pomemben dogodek proslaviti skupaj.

Na proslavi je pel cerkveni pevski zbor, predsednik krajevne skupnosti je imel govor, fantje so na Nanosu skopali eno mlado lipo, ki so jo kasneje posadili pri kostanjih pred cerkvijo. Popoldne so po radiu javili, da se pomika jugoslovanska ljudska armada s tanki iz Vrhlike čez Nanos proti Vipavi. Vsi so vedeli, da bo armada šla skozi Vrhpolje, saj druge poti v Vipavo ni bilo. Želeli so jim preprečiti prehod, zato so na cesti postavili barikade. Prva prepreka je bil domačinov buldožer. Pustili so ga sredi ceste, brez ključev in se odmaknili. Ko so prispeli vojaki JLA, so nekaj časa čakali, da ga kdo umakne, vendar se to ni zgodilo. Zato so ga s tanki potisnili na rob ceste in si tako naredili pot. Vendar čakala jih je že druga prepreka – kamioni. Tam so se tanki spet morali ustaviti. Komandant vojakov je zahteval, da se jih umakne, saj so tokrat bili ljudje zraven in zavzeto opazovali dogajanje. Ni pa bilo prisotnih voznikov kamionov – ti so vzeli ključe in preprosto odšli drugam. Zato je komandant zagrozil, da bo uporabil svoje orožje. Takrat je večina ljudi zbežala, saj so se zelo zbal orožja. Vseeno pa so dva zajeli in ju kasneje odpeljali v vojšnico v Vipavi. Tako so uspeli prebiti tudi barikado kamionov. Prišli so do cerkve, kjer je še vedno potekala proslava. Tam so jih ljudje še v zadnjem upanju poskušali ustaviti tako, da so se eden zraven drugega poglobili na cesto. Seveda si nihče ni upal čez njih in tako so se začela pogajanja. Med pogajanja so se ljudje iz Vrhpolja spoprijateljili z vojniki, ponudili so jim domače vino in vse ostale dobrrote in ugotovili, da ti mladi fantje v bistvu sploh ne vedo, za kaj se gre, saj so bili iz drugih republik, in očitno niso preveč spremljali dogajanja. Vojaki so povedali domačinom, da jim je komandant samo rekel, da so Slovenci sovražniki, pozabil pa jim je povedati, da so neškodljivi. Nekje med temi »pogajanja« se jim je pridružila slovenska policija, ki je posredovala med vojsko in še vedno ležečimi možmi. Komandant je policiji zagotovil, da bodo s tanki šli samo do vojašnice v Vipavi in nič dlje.

Domačini radi govorijo, da je bil to prvi slovenski upor.

Kolona oklepnikov, ki je 26. junija 1991 prodirala proti Vipavski dolini, je v popoldanskih urah obstala v Vrhpolju

*Pripovedoval B. Lavrenčič iz Vrhpolja
V. Lavrenčič, 3. a*

Dobrodošle informacije

Tiste dni brez radija ni šlo. Si bil na avtobusu, je imel šofer odprt radio, si bil na delovnem mestu, je bil radio odprt, si se peljal (samo po najbolj nujnih) opravilih, morda v službo, si tudi v avtu imel prižgan radio. In prav tako je bilo tudi doma. Ko pa ta, ne vem zakaj, ni bil prižgan, sem se počutil kot ujet v kletki, utesnjen, negotov, dezorientiran.

Jelka Kacina takrat nisem poznal, zame je bil povsem nova oseba in mislim, da tudi za moje sodelavce. Vendar ga je prek radija poslušala, tudi takrat o tem nisem dvomil, cela Slovenija. Govoril je neustavljivo. V besedah je bil logičen, odrezav, iznajdljiv, nikoli v zadregi, čeprav je bil iz trenutka v trenutek pri drugi vsebinski temi. Dogodki so se namreč vrstili po celi Sloveniji, danes bi rekli po celi državi, z vrtoglavo hitrostjo. A to je vse obvladoval v informacijskem smislu. Poslušalci smo bili sproti obveščeni o dogajanjih. Prek radija so nam dajali razna navodila, odvisno od dogajanja v posameznem kraju, kako naj ravnamo ali se obnašamo, ali je cesta prevozna in do kje, kako naj sprejmemo prebežnike iz JA (Jugoslovanske armade), ob nevarnosti letalskega zračnega napada so nas pošiljali v zaklonišča. Zelo na tekočem smo bili ob prodiranju tankovskih enot JA, ki so odrinili iz ilirskobistriške kasarne, celo prek Nanosa, ker so bile državne ceste vse blokirane z ovirami, postavljenimi od teritorialnih enot, proti državni meji z Italijo. Dobili smo tudi navodila, na kakšno frekvenco naj nastavimo svoje radije, potem ko so letala JA bombardirala antenske sisteme na Krvavcu ali pri nas na Nanosu. Spet nas je skrbelo ali bomo uspeli ohraniti stike z radijsko postajo ali bomo odrezani od sveta, v temi. Ne spominjam se, da bi za krajši, kaj šele za daljši čas, ostali v informacijskem mrku. Seveda se je tudi Jelko Kacin, če že ne zaradi česa drugega, že zaradi bioliških potreb vsake toliko umaknil na radiju.

Takrat je bil za nas edini informacijski mrk. Bil je takrat pravi človek, postavljen na pravo mesto. Nedvomno eden ključnih osebnosti naše osamosvojitvene poti na področju javnega informiranja.

Pripovedoval Jurij Makovec

Maruša Makovec, 3. b

Spomini na čas od leta 1987 do osamosvojitve in po njej

Slovenci danes živimo v svoji državi, za katero so se odločili na referendumu 23. decembra 1990. Ne vem, kako bi bilo, če bi še vedno živeli v skupni državi, verjetno pa bilo veliko drugače. Za mnenje o življenju v Jugoslaviji, plebiscitu, samostojnosti sem povprašala babico Margherito Tratnik in mambo Mileno Ličen. Babica je takrat živela v Vipavi, mama pa v Grosupljem, vendar je večkrat prišla na obisk v Vipavo.

Kako se spominjata življenja v Jugoslaviji?

Marjetka: Bilo nam je kar dobro. Vsi smo imeli službe, delali smo, plače so bile redne ... Kjerkoli si želel, so dobili delo, ni bilo kot danes, ko služb ni. Tisti, ki smo delali, smo dobro živeli in maršal Tito je dobro poskrbel za vse in s tem mi je ostal v zares lepem spominu.

Milena: Predvsem se spominjam tega, da smo bili vsi enaki. Imeli smo službe, razmišljali smo podobno, denarja je bilo dovolj, čeprav kakšnih različnih dobrin ni bilo (raznolika hrana, oblačila), tako kot jih imamo danes na pretek. Počitnice smo imeli kratke, velikih potovanj si nismo mogli privoščiti. Kljub temu mi je bilo takrat zelo lepo. Zaradi enakosti smo se veliko družili, pogovarjali s prijatelji in nihče ni bil škodoželjen.

Čas vojne. Kako se ga spominjata?

Marjetka: Spominjam se, da so na meji jugoslovanske vojske pospremili iz države, zadnji vojaki pa so z ladjo odšli iz Kopra. Takrat so na vseh javnih mestih razobesili zastave in kmalu po tem je bila razglašena samostojna Republika Slovenija.

Milena: Čas vojne je bil zame čas strahu. Nisem se čisto zavedala, kaj se dogaja, ker je bila vojna po mojem mnenju politična spletko. Vipava je bila vojaški kraj in pred vojno so ljudje živeli z vojsko in prijateljevali z jugoslovanskimi vojski. Vojna nas je vse presenetila, saj sta umrla bratstvo in enotnost.

Se spominjata kakšnega dogodka?

Marjetka: Z možem in vnukinjo smo hoteli iti na Vršič in na Vrhniki so nas ustavili vojaki in nam rekli, da ne moremo po tej cesti, ker je nevarno. Potem smo prespali v Ljubljani in zjutraj smo skozi okno videli zaporo, ki so jo postavili naši vojaki. Ker živimo v bližini vojašnice, smo, ko smo bili doma, vojske opazovali, kako so hiteli proti Postojni. Nekateri jugoslovanski vojaki so ostali v vojašnici in naši vojaki, tudi moj mož, so jih stražili, da ne bi ušli ali se postavili nasproti.

Spominjam se tudi, da so jugoslovanski vojaki obstreljevali naša letala in nad Ljubljano je eno strmoglavilo. Pilot se je rešil, iz letala pa so padale vreče, polne kruha. Tega se spominjam, kot bi se zgodilo včeraj.

Milena: Takrat smo živeli v Grosupljem, moji starši pa v Vipavi in zelo sem z otroki želela priti v Vipavo. Vožnja med barikadami in stalni preleti letal so mi vzbujali strah in grozo. Edina želja takrat je bila, da srečno prispemo na Primorsko. V Vipavi smo morali vedno, ko smo zaslišali sirene, iti v zaklonišče v klet ali pod stopnice. Spominjam se, da so moji otroci in nečaki to sprejemali kot igro skrivnic in jim je bilo celo zabavno. Na koncu smo bili veseli, da se je vse končalo, nismo pa se vsega niti dobro zavedali, ker je vse potekalo tako hitro.

Kaj menita o plebiscitu in času po vojni?

Marjetka: Pred volitvami so nam obljubljali, do bo v novi državi boljše, in pogledjte, kako je zdaj. Zdi se mi, da nam je bilo prej mnogo bolje, saj smo vsi imeli službe in kruh in nič nam ni manjkalo.

Milena: Po plebiscitu in razglasitvi samostojne države niti nisem občutila nič posebnega, saj mi v Jugoslaviji ni bilo slabo. Tudi v samostojni državi nam ni bilo in nam ni slabo, vendar menim, da ni več pravih vrednot in spoštovanja, ki je vladalo med ljudmi v Jugoslaviji. Zdi se mi, da so pred plebiscitom veliko obljubljali, kako dobro bo v samostojni državi, niso pa se vse napovedi uresničile.

Anja Ličen, 2. b

Desetdnevna vojna skozi oči vojaka

Leon Rehar iz Vipave je leta 1991 kot vojak sodeloval v vojni za Slovenijo.

Vojaki so bili vpoklicani 10. junija. Dne 26. junija so enote JLA začele prodirati proti mejam Slovenije. Kolona tankov je šla iz Postojne čez Razdrto proti Rožni dolini, a jo je na Rebrnicah ustavila blokada, tako da se je morala obrniti nazaj proti Postojni. Šli so skozi Predjamo, čez Nanos, potem na Col in proti Vrhpolju. Tam so jim vaščani pripravili blokada. Pri tem je šlo za obrambno reakcijo ljudi. »Junaki« pa so bili bolj ali manj pod vplivom alkohola. Kolona JLA je prenočila v vojašnici v Vipavi.

Tisti večer je bila tudi slovesna prireditev ob osamosvojitvi Slovenije. Vedeti moramo, da kljub vsemu ni bilo bojevanja. Če bi hoteli, bi JLA z lahkoto porušila Slovenijo, saj je imela bistveno več orožja in vojakov kot teritorialna obramba in milica. Očitno so računali, da se bodo Slovenci ustrašili in si premislili.

Naslednji dan se je kolona odpravila iz Vipave. Najprej so mislili iti proti Ajdovščini, a so še pravočasno zvedeli za zaporo na mostu čez Hubelj, zato so šli čez Slap in Dolenje v spodnjo Vipavsko dolino. En tank je varoval kolono na »letališču« pri Mančah. V Dornberku so ljudje protestirali, v kolono so metali kamenje, a je s tem niso ustavili, pa tudi vojaki niso udarili nazaj. Kljub temu so napredovali naprej in v Rožni dolini in Vrtojbi zaprli mejni prehod. Cilj JLA je bil zapreti meje. Grozili so, da bodo začeli streljati, če se teritorialna obramba ne umakne.

Leon je bil takrat na Trstelju. Nad njimi je letel helikopter JLA. Želeli so ga sestreliti, a za to ni bilo ukaza. 28. junija so slovenski vojaki šli v Rožno dolino in četam JLA dali »ultimat ene ure«. Poveljnik enote JLA je bil Slovenec in častniki so bili iz vipavske vojašnice, a se niso hoteli predati. Dovoljenja za ogenj ni bilo, dokler tank ni začel streljati. Posledica tega sta bila dva uničena tanka in približno pet mrtvih vojakov. Pri streljanju na tanke so poškodovali italijansko hišo na drugi strani meje. Po tistem se je JLA predala in zajeli so med šestdeset in sedemdeset jugoslovanskih vojakov. Ranjenim so takoj nudili prvo pomoč. Odpeljali so jih na civilno policijo. Tanki, ki so jih pri tem zajeli, so postali tanki teritorialne obrambe. Naslednji dan je teritorialna obramba skupaj z civilno policijo obkrožila enoto JLA v Vrtojbi in dosegli so predajo. Pogajanja so potekala civilizirano. Okoli trideset vojakov JLA je pobegnilo. Slovensko vojsko so podpirali domačini (npr. nosili so jim hrano). Takrat so bili tudi zračni napadi po vsej Sloveniji – uničevali so oddajnike.

Zanimivo je bilo, da je v tistem trenutku, ko so slovenski vojaki na Trstelju izvedeli ukaz, v drevo poleg njih udarila strela. Vreme je bilo obupno vroče, razen ene noči, ko je deževalo. Ljudje so sami organizirali blokade, kar je kazalo na to, kako so si želeli osamosvojitve. In dobili smo jo še poceni, s sorazmerno malo žrtvami. Lahko bi bilo veliko hujše. Ta vojna je bila tipa »bi – pa ne bi«. Nihče ni hotel začeti prvi.

V Rožni dolini so bili zajeti trije Slovenci iz JLA. Vojaki, ki so se bojevali v enotah JLA, so mislili, da gre za agresijo tujih sil na območje dotedanje Jugoslavije. Oficirji so jim načrtno »prali« možgane, več mesecev so bili tudi brez novic, le poveljniki so natančno vedeli, kaj se dogaja. Po 10 dneh se je jugoslovanska vojska vrnila v vojašnice. JLA je vojake nadzorovala, da ne bi pobegnili. Kljub temu jih je veliko ušlo. Pred odhodom so v vojašnicah naredili veliko škode. Primer takega dejanja je vlijanje betona v odtočne cevi in kanalizacijo. Po štirih mesecih so vsi odšli iz Slovenije. Vsak vojak je s sabo vzel največ, kar je mogel odnesti.

Med vojno je bil slovenski narod povezan kot nikoli pozneje. Ljudje so na vsak način hoteli pomagati slovenskim vojakom. Nekatere blokade so bile organizirane, druge pa spontane. Čeprav v glavnem niso zaustavile oklepnih enot, so pa bistveno otežila njihov manevrski položaj. Tudi vojaki JLA so lahko tako spoznavali, da se borijo v okupacijski vojski in se hitreje predali. Stvari so bile kontrolirane, ranjencem na obeh straneh je bila nudena prva pomoč enakovredno. Lahko rečemo, da je bila čista vojna, zlasti če jo primerjamo z razmerami kasneje na področju Bosne. Tedanje slovensko vodstvo ni želelo, da bi teritorialna obramba ali enote milice prve začele spopad. Tudi JLA ni pričakovala takega odpora prebivalcev Slovenije.

Veronika Krečič, 2. b

Zahvalo izrekam vsem, ki so bili pripravljeni deliti svoje spomine na osamosvojitve Slovenije. Zahvaljujem se tudi mag. Jerneju Vidmarju, profesorju zgodovine na Škofijski gimnaziji Vipava, ki je z uredništvom VG delil idejo o zbiranju spominov na osamosvojitve Slovenije, ter iz zbranega gradiva odbral tisti del, ki se nanaša na Vipavo ali Vipavce. Zahvala tudi vsem dijakom Škofijske gimnazije, ki so sodelovali pri zapisovanju dogodkov.

Verjamemo, da je še veliko ljudi, ki bi o času osamosvajanja Slovenije imeli kaj za povedati. Ne samo uradni dogodki, tudi doživetja nas, »navadnih« ljudi v tem obdobju so zelo pomembna za razumevanje, kaj vse se je dogajalo. Še posebej zato, ker spomini počasi bledijo in odhajajo. Zapisani pa ostajajo, pričujejo, opominjajo, dokazujejo. Zato povabilo, da svoje spomine na osamosvojitve Slovenije posredujete uredništvu VG, ostaja. Pogumno!

Vladimir Anžel

Med puškami iz Vrhpolja v Vipavo

V tistem času sem skrbela za strica in teto, ki sta bila že visoko v letih in sta živela sama v majhni hišici za našo hišo. Lahko bi rekla, da resnosti položaja nista razumela in da tudi strahu pred vojno nista čutila. Sama sem zato imela zanju še večjo skrb. Ko so nas iz civilne zaščite obvestili, naj bomo pripravljeni na vse, saj se tanki JLA že pomikajo iz Postojne proti Vipavi, sem pohitela k njima z dvema nahrbtnikoma z vsem potrebnim za tek v zaklonišče. Po razporedu naj bi to bilo v Žontovi jami na hribu. Tam bi starostnika lahko le stala na mokrih stopnicah, ki peljejo do izvira. K sreči se sirene za odhod v zaklonišča niso oglasile.

Zakaj je bil izbran za zaklonišče tako neumen in neuporaben prostor, še danes ne vem. Ko sem jima o tem pripovedovala, sta me debelo gledala, ničesar nista razumela. Podobne nahrbtnike sem pripravila tudi za vse otroke in imela v glavi, da bomo pač morali v slučaju napada nekam bežati.

V teh pripravah sem se spomnila besed moje mame, ki je preživela dve taborišči in dve svetovni vojni in mi je naročala, naj v slučaju vojne poskrbim najprej za nakup kvasa, da ne bomo ostali brez kruha in trpeli lakoto. Ljudje so si hiteli nakupovat zaloge živil, povsod je vladala nakupovalna mrzlica, jaz pa sem res najprej kupila zalogo kvasa. In vedno bolj sem razumela mamino doživljanje vojne, ki nam je visela v zraku. In v takem vzdušju smo dočakali tisti zgodovinski junijski večer – razglasitev samostojne države 26. 6. 1991.

Na Glavnem trgu v Vipavi se nas je zbralo veliko ljudi. Pred Lanhierijevo palačo v parku smo z velikim ponosom in veseljem posadili lipo miru. Z nami je bil tudi gospod Ivan Princes, predsednik KS, Ivan Rehar in drugi. Za muziko sta poskrbela sin Janko in Aleš Ploj. Čutili smo veliko radosti in upanje, da bomo končno imeli lastno državo, čeprav je bilo med nami tudi nekaj takih, ki v to niso verjeli ali tega niso želeli. To so bili v glavnem nekateri pripadniki JLA in njihovi družinski člani. To noč kakšne želje po spanju ni bilo. Na obrazih je bilo veselje, peli smo ob spremljavi domačih muzikantov in po uri ali dveh so se ljudje začeli razhajati na vse strani neba, največ pa jih je odšlo proti Vrhpolju, kjer so tudi pričakovali in slavili dan državnosti že ob prisotnosti tankov in vojakov JA. Vasica, oddaljena dva km od Vipave, je bila vsa zbrana pred vaško cerkvijo, ko smo do nje peš prišle s sestrčno okrog 22. ure. Pred cerkvijo je že pel cerkveni zbor Prešernovo Zdravljico. Tudi tu so igrali mizikantje. Nastopil je tudi govornik, imena se ne spominjam. Vem pa, da sem zbrala pogum in stopila pred mikrofona, pozdravila Vrhpoljce in povedala, da smo prišli iz Vipave, kjer smo tudi slavili našo državnost in jim čestitala za veliki praznik naše domovine. Vse naokoli je bilo polno vojakov JA in tankov. Ljudje pa smo kljub temu proslavljali dolgo v noč, nikomur se ni mudilo domov. Okrog pol dveh ponoči smo se z Valerijo odpravile peš domov proti Vipavi. Luna je močno svetila tik nad razvalinami starega gradu nad Vipavo. Zato smo dobro videle levo in desno ob cesti v jarku ležati vojake JA, v majhni razdalji drugega ob drugem. V rokah pa so držali naperjene puškine cevi na cesto. Kljub temu smo stopale korajžno naprej proti domu, kot da tega ne vidimo. Kar na enkrat mi sestrčna tiho šepne v uho: »Se kaj bojiš, te je strah?« »Prav nič se ne bojim, jaz sem na svoji zemlji, oni so prišli k nam.« Tako smo prišle v Vipavo in se poslovile. Hišo sem našlo odprto, kar mi je dalo misliti, da mojih ni še doma. Kmalu zaslišim moža in otroka. Vsi trije so bili kot dimnikar črni od dima in umazanih hlač. Oči so jim sijale od velike sreče in zadoščenja, da so na čast dneva državnosti zakurili velik kres na starem gradu. To je bilo posebno dejanje in pogum v čast naše državnosti. Kmalu smo vsi legli v postelje in spanca ni hotelo biti. Bilo je vsega preveč za en dan, čutili smo nasmeh zgodovine, ki je bil pomešan tudi s strahom, kaj nam bo prinesel jutrišnji dan.

V tistih težkih dnevih osamosvojitvene vojne nas je po telefonu večkrat klicala sestra iz Milana. Skrbelo jo je, kako živimo, kaj je z nami, smo še živi. Enako nas je v hudih dneh klicala tudi prijateljica iz Nemčije vsa v strahu, ker je po televiziji videla strašna prizore iz naših krajev in se je za nas skrbelo. Vojaški zapleti in odločen upor Slovencev, ki so želeli imeti lastno državo, je spremljala vsa Evropa, še posebno pa naši ljudje po svetu. Še vedno se spominjamo napisa, ki je visel na pročelju gostilne pri Krhnetovih: Bodite z nami, živite z nami, druga pot je odhod!

Magda Rodman, Vipava

Spomini na osamosvojitveno vojno 1991

Pri spominih na slovensko osamosvojitveno vojno moram poseči tja v leta 1987, 1988, ko smo nadebudni študentje pri raznih srečanjih začeli govoriti najprej o ohlapni federaciji znotraj Jugoslavije, potem o združenih državah Zahodne Jugoslavije (Slovenija, Hrvaška, Bosna) in veselo gledali (ne vem več kje) objavljene zemljevide in na koncu devetdesetih tam na spomlad 1989 prvič jasno o samostojni Sloveniji. Zraven smo še zmeraj vsake toliko previdno pogledali naokoli, če morda kdo ne vleče na ušesa, o čemer smo se pogovarjali, razpravljali. Takrat je bila Udba še kako dejavna z vrsto pomagačev, pa tudi naprav. V tistih časih so marsikje zidovi še imeli velika ušesa. Prav zaradi tega me še danes čudi, kako se je sprememba sistema v Sloveniji zgodila na tako relativno miren način. A prav skozi dogodke osemdesetih let (odhod partijskega voditelja, poskusi zatiranja narodne pripadnosti – skupna programska-kulturna jedra, aretacija četverice in razna zborovanja, prebrane deklaracije, prebujajoči se nacionalizem (predvsem srbski)) je počasi zorela misel na samostojno Slovenijo.

Spomnim se prvih demokratičnih volitev – pričakovanj, upanja, veselja, ko je bil božič prvič dela prosti dan ... Še na en dogodek pred za Slovenijo odločilnimi dogodki se moram spomniti, čeprav morda ni toliko vezan na Vipavo, je pa zelo pomenljiv. Julija leta 90 sem se poročil in se preselil v Vipavo tam skoraj na začetek, če

gledamo s smeri Šembida. Čez tri mesece, mislim, da je bilo proti koncu septembra, sem šel na svojo občino, ki je bila takrat Gornja Radgona, uredit vse za odjavo prebivališča in podobne stvari, da sem se lahko potem prijavil v Vipavi. Med drugim sem imel s seboj tudi vojaško knjižico, ker sem se šel odjaviti tudi na vojni odsek. Po končanih formalnostih in čakanju pred različnimi uradi, jo mahnem še čez mejo na avstrijsko stran – za tiste, ki so že pozabili, takrat je vladal popularno imenovani »markovičev dinar«, ki je samo za kratek čas predstavljal zelo ugodno menjavo s takratnimi avstrijskimi šilingi. V novopečenem gospodinjstvu sva z ženo rabila marsikaj in ugodno je bilo. Pa pridem do carinika, ko sem odhajal na avstrijsko stran. On strogo: »Kaj imate?« »Nič,« odgovorim. Pa je še hotel videti, kaj imam v torbi. »Samo dokumente,« odgovorim. In sem jih moral seveda pokazati. A ko je videl vojaško knjižico, se je razburil, da se tega ne sme nositi čez mejo, da jo lahko kdo ukrade (pa kaj, sem si mislil), da je to vojaška skrivnost, kam sem razporejen ter gor in dol in sem in tja. Pa se je takrat že slutilo, da Jugoslavijo jemlje na vseh koncih. Če se prav spomnim, smo v tem času že imeli spor z jugoslovansko vlado glede neplačevanja carin, pobranih v Sloveniji v zvezni proračun. Domačin, Slovenec, pa je prejšnji državi dobesedno lezel v r... In sem moral zaradi vojaške knjižice avto z dokumenti pustiti na meji na naši strani in čez iti peš. In nauk zgodbe – čez devet mesecev so predstavniki iste države, ki jo je omenjeni carinik tako povelečeval, na istem mejnem prehodu delali razsulo, streljali s topovi po okolici in razdejali mejni prehod in mesto. Hlapčevstvo tujcem se nikoli ne izplača. Čez tri mesece po tem dogodku se je že zgodil plebiscit. Seveda ni bilo nobene dileme, kaj obkrožiti. Spomnim se navdušenja in ponosa ob tem, koliko ljudi se je izreko za samostojnost. Osebo me je najbolj prevzela v takratni skupščini zapeta slovenska himna ob razglasitvi rezultata plebiscita. Čeprav pevsko bolj tako tako, a s ponosom.

Vsi mo vedeli, da se pripravlja razglasitev samostojne Slovenije. Točnega datuma ne. Da pa se pripravlja napad na Slovenijo, pa nismo niti slutili. Ker v Vipavi nisem bival še niti leto dni, me v strukture teritorialne obrambe niso povabili. Sploh ne vem, če so me imeli v evidenci. Najverjetneje me niso niti poznali. Tako je od plebiscita preteklo približno pol leta. Vsakdanje skrbi in služba – poučevanje na gimnaziji v Novi Gorici in na Srednji verski šoli ali malem semenišču v Vipavi. Bolj burno je bilo dogajanje v Vipavi, kjer se je s spremembo zakonodaje kazala možnost za priznanje šole. In veselje ob tem, ko se je priznanje šole in ustanovitev Škofijske gimnazije res zgodila – natančno 17. maja 1991. Ker so fantje še hodili delat izpite na poljansko gimnazijo v Ljubljano, se je pouk v Vipavi končal že sredi maja (čeprav so potem po dveh izpitih opravljanje le-teh prekinili zaradi priznanja šole). V Novi Gorici se je šolsko leto bližalo h koncu. Ob »direndaju« proti koncu leta, ko se zaključujejo ocene, sestavljajo še ne vem kakšni testi za ne vem že kolikšno po vrsti možnost popravljjanja slabe ocene, kakšen teden dni nisem uspel dosti spremljati dogajanja. In smo 25. junija končali pouk. Človek si oddahne. Kot razrednika so me dijaki povabili še na popoldanski piknik ob Soči. Dijaki (moja prva generacija so bili res pridni) so ga skrbno pripravili in se že spodobi, da se udeležim. Sem si rekel, se bom doma preoblekel v bolj športno opravo in grem nazaj. Če se prav spomnim, sem takrat ob vožnji proti domu zgodaj popoldne poslušal radio, ko so objavili, da bo zvečer pred skupščino slovesna razglasitev neodvisnosti Slovenije. Hura!!! Bravo!! Do takrat bom že tudi s piknika nazaj. Do Ajdovščine še pridem, na mostu čez Hubelj pa že zopora in kontrola. Če me spomin ne vara, je bil policaj. Pri sebi mislim: Kaj neki se dogaja? Brez problemov me spustijo naprej, ko povem da grem domov v Vipavo. Doma se stuširam, preoblečem in hočem iti nazaj proti Novi Gorici. Že na cesti malo naprej od Loga naletim na popolno zaporo. Bilo je tam okrog štirih, petih popoldan. Mislim, da sem tam prvič slišal o tankih, ki grozijo Sloveniji. Ker se naprej ni dalo, se vrnem domov in začnem spremljati dogajanje po TV, čeprav se takrat o kakšni nevarnosti za Slovenijo še ni nič govorilo. Če se ne motim, je žena delala popoldne in je peš hodila mimo južne vojašnice. Pride domov in pravi, da je ogromno vojakov ob ograji vojašnice, da merijo s puškami na mimoidoče in da se nekaj dogaja. Da so se že popoldan, ko so otroci še bili na vrtu, v vsej bojni opremi plazili okrog Zavoda za invalidno mladino. In otroci, ko so jih videli v čeladah in s puškami, so v okviru svojih zmožnosti dojemanja kričali: »Nemci, Nemci ...«

Zvečer s ponosom spremljava dogajanje pred skupščino in razglasitev Slovenije. Po tistem so bila že prva poročila aktivnostih jugoslovanske vojske. Pozno ponoči spat. Drugi dan so ceste zaprte. Žena je šla peš v službo, sam nisem upal nikamor. Še telefona nisva imela, mobilcev pa tako še ni bilo. Po TV spremljam dogajanje, da je vojska JLA krenila iz vojašnic proti mejam. Vmes grem na vrt, bilo je dopoldan okrog desete ure. Lep, jasen in topel dan. Začnem nekaj brkljati po vrtu – drobna dela, za katere v tednih ob koncu pouka nisem našel časa. Presenetila me je skoraj smrtna tišina. Ob normalni situaciji se zaradi prometa po bližnji glavni cesti na vrtu skoraj nisi upal pogovarjati. Takrat pa vse tiho. Ni še minilo četrte ure, ko mi za hrbtom zahrumi. Ker hiša zaslanja in verjetno je narahlo vlekel veter v nasprotno smer, se prej ni slišalo nič. Se obrnem in vidim najprej vojaški džip, potem tovornjak in še štiri ali pet tankov, na koncu pa še dva tovornjaka. Po cesti mimo Goloba tja proti križišču za Slap. Vojak na prvem tovornjaku meri z mitraljezom točno vame. Po glavi mi roji: Naj bežim ali naj se vržem na tla? Enako merita vame še dva na zadnjih dveh vozilih. Ker je do ceste samo kakšnih 10 do 15 metrov, dobro vidim, da so vojaki predvsem prestrašeni in

negotovi. Najbolje, da v miru počakam, ker ne veš, kaj bo oni prestrašeni naredil, če bo mislil, da ga ogrožam. In so se odpeljali mimo. Sam grem potem spremljat TV, da vsaj vem, kaj se dogaja. Spomnim se besa prvi in drugi dan spopadov, ko objavljajo, da vojska po vrsti zaseda mejne prehode. Sedaj nas bodo uničili. Pa potem tam tretji dan občudovanje taktike, ko so vojsko teritorialci dejansko spustili na meje, potem pa tam osamili. In potem ponos, ko so počasi naši fantje zopet zavzemali mejo in kontrolo nad komaj rojeno državo. Pet ali šest dni smo prebili pri spremljanju dogodkov v negotovosti in skrbah, kaj če vojska popolnoma ponori in začne uničevati vse povprek.

Spomin se dneva, ko zatulijo sirene. Bežal nisem nikamor, videlo se tudi ni nič, le slišalo se je grmenje proti Nanosu. Po TV izvem, da je JLA obstreljevala oddajnike na Nanosu.

Spomnim se, da smo bili potem v nedeljo (mislim, da je bilo 30. junija) na kosilu pri tašči v Ajdovščini – do tam se je že dalo priti. Alarm in tečemo v zaklonišče, ki je bilo določeno v Mlinotestu. Po svoje sem si mislil, kako smo neumni, da smo se zatekli v Mlinotest. Če bodo začeli uničevati, bodo najprej tolkli po tovarnah, sploh po tistih, ki skrbijo za oskrbo ljudi z živili. Pa so letala samo preletela območje. Mislim, da smo se proti večeru vračali v Vipavo. Nekje tam, kjer je danes odcep za na smetišče, je bila še zmeraj polovična zavora – betonska preklada na polovici ceste in par teritorialcev ob zavori. Zaprta je bila nasprotna stran ceste v smeri proti Ajdovščini. Ker zavora ni bila nič osvetljena, sem se še mislil ustaviti in reči našim fantom, naj postavijo kakšno opozorilno luč. Pa sem si mislil, kaj jim hočem soliti pamet.

Drugi dan zjutraj (ponedeljek, 1. julij) grem v obratni smeri. Ceste so se toliko sprostile, da sem lahko šel zopet v Novo Gorico. Mislim, da je bil ravno prvi dan, določen za popravne izpite. Pri cestni zavori malo naprej od Loga vidim en dober avto (morda je bil BMW), ki se je ponoči zaletel direktno v tisto betonsko preklado. Če se prav spomnim, je imel švicarsko registracijo (naslednji večer je pred zavoro že bila opozorilna lučka). V Črničah se je še videlo posledice spopada – zagorel vojaški kamion in mislim, da tudi tank. Na šolo v Novi Gorici je prišlo približno pol dijakov in prav toliko učiteljev. Mnogi zaradi zavor še zmeraj niso mogli priti ali pa so bili (učitelji) še v enotah teritorialne. Popravne izpite so potem prestavili. Ravno, ko se odpravljam domov, začne alarm. Ljudje tekajo sem in tja. Priznam, da ne vem, kjer je bilo za šolo določeno zaklonišče. Usedel sem se v avto in se usmeril proti domu. Človek je mlad in naiven. Ko se peljem mimo gostilne Hrast, zagledam nad seboj letalo. Lahko bi začel streljati po cesti, pa je samo zaokrožil nad mestom, potem čez Rožno dolino in čez Kras zavije proti jugu. Srečno se pripeljem do Vipave. Na parkirišču pred severno vojašnico je postavljenih pet krst. Nekdo mi je pozneje rekel, da so bili padli vojaki v spopadu v Črničah (ali je to res ali ne, ne vem). Ko sem ravno zavijal pred domačo hišo, sem videl še helikopter, ki je pristajal in pobral nesrečne preminule vojake.

Spomnim se še spremljanja pogajanj na Brionih, ko so se vodilni vseh nekdanjih republik le dogovorili, da bo vojska zapustila Slovenijo, ki se bo za tri mesece vzdržala aktivnosti v zvezi z osamosvojitvijo. Če smo toliko časa čakali, bomo še teh par mesecev.

Ko so se razmere že malo umirile (tam okrog 10. julija), priteče en dan vojak iz južne vojašnice in potrka na vrata. Na hitro ves vznemirjen pove, da je »zbrisnuo« (jo pobrisal), da je Hrvat iz Slavonije (če se prav spomnim) in sprašuje, kje je doma Princes. Da ga tam čaka civilna obleka in stik z domačimi. Pokažem mu sosednjo hišo (kar čez vrtove se je splazil tja) in mu rečem, naj pride nazaj, če ne bo dobil nikogar. Vrnil se ni. In smo dočakali tudi odhod vojske. Pa potem mednarodno priznanje in še marsikaj. Ni bilo vse po takratnih pričakovanjih! A vseeno za vse hvala Bogu! Z veseljem in ponosom sem Slovenec.

Spomine zapisal Vladimir Anžel

Na steno starega gradu nad Vipavo sem razobesil 6 metrov dolgo slovensko zastavo z novim grbom.

Jugoslovansko vojsko sem dobro okusil na moji koži že leta 1986 v Kninu. Že takrat sem čutil neko posebno ozračje, ki me je dušilo. Za mojim hrbtom se je nekaj pripravljalo, sam nisem vedel kaj. Kot Slovenec sem imel nekakšen stalni nadzor nad sabo, kje sem, kaj delam in s kom govorim. Zato sem se slovenske samostojnosti še bolj veselil. Tisti večer sem igral kitaro v parku v Vipavi. Nato sem šel z drugimi tudi sam v Vrhpolje, kjer so bile že barikade in veliko ljudi. Od tu sem šel na Stari grad nad Vipavo, da bi obesil slovensko zastavo z novim grbom, dolgo 6 m, na steno grajskega zidu. Tam je bil prej že moj oče, sestra ter brat. Zakurili so velik kres. Ko sem se trudil, da bi obesil slovensko zastavo na vrh grajske stene, sem čisto slučajno opazil tik ob zidu spodaj opozorilo: »Zid miniran!« Ko sem to dobro pogledal, sem ugotovil, da je bila to samo vojaška kamuflaža, zato sem zastavo kljub takemu opozorilu korajžno obesil. Sešila jo je šivilja Marjetka Krečič. Zastava je bila vidna daleč naokoli tako, da je bil pogled nanjo res veličasten, kljub hudim novicam, ki smo jih slišali po TV in brali v časopisju. Toda drugi dan jo ni bilo več videti z vipavske strani.

Ugotavljali smo, kdo bi to lahko naredil. Zakaj naša zastava ne visi več? Kdo bi jo snel ali odnesel? Zastava je visela 133 m nad vojašnico v zračni razdalji samo 300 m. To smo skušali čim prej raziskati. Jože Pižent mlajši je šel na »izvidnico« in ugotovil, da je zastava zdrsnila z zidu zaradi burje in dežja. Jože jo je ponovno obesil in dobro pritrdil. Na grajski steni je visela kar nekaj dni. Še danes jo imamo doma za spomin na ta zgodovinski dogodek.

Pri sajenju lipe miru v Vipavi na pobudo Ivana Princesa, takratnega predsednika KS Vipava, smo izvedeli, da enako praznujejo tudi naši sosede v Vrhpolju. Mladi smo se usedli v avtomobile, tudi na haube in strehe, in se veselo odpeljali v Vrhpolje. Pred Vrhpoljem smo srečali miličnika Borisa, ki je pred vasjo kontroliral

Na steni vipavskega Starega gradu je visela slovenska zastava

dogajanja. Takoj smo ugotovili, da Vrhpoljci zadržujejo tanke skozi vas. Po mojem sta bila to dva tanka T55, ki sta se pokvarila na poti iz Pivke ter so ju popravili in zvečer peljali skozi Vrhpolje. Za njima je bil še kamion Tam, morda tudi dva z vojaško posadko, in tu so naleteli na množico ljudi, ki je praznovala razglasitev državnosti pred cerkvijo. Kljub ukazom oficirja, naj se umakne živi ščit, se ljudje niso umaknili. Najpogumnejši so se usedli in plegli pred tanke, to so bili mladi fantje iz Vipave in Vrhpolja. Med njimi je bil zelo pogumen Andrej Pavzin iz Vipave. Pred tanki so tako ležali in sedeli. Kljub zastraševanju oficirjev in naperjenimi puškami vojakov, kljub mogočnemu hrumenju in rahlemu premikanju tankov, kljub ukazu oficirja, naj se umakne živi

ščit, se fantje niso umaknili. Vojska je resno zagrozila, repetirali so orožje in s tankom višali obrate, kot da bo zdaj zdaj tank speljal naprej. Toda naši fantje se niso umaknili. Naša zmaga je bila že v tem, da je bil oficir zaradi kričanja in poveljevanja ob glas tako, da je bil pri poveljevanju ob prižganih tankih, skoraj neslišen in demoraliziran. Spominjam se še Danila Rovana, ki se je neutrudno kregal z oficirjem v zvezi s škodo, ki so jo tanki povzročili na pravkar asfaltirani novi cesti skozi Vrhpolje. Njegov namen je bil psihično utruditi oficirja, kar mu je tudi uspelo.

Ob kostanjih je stalo tudi nekaj vojakov, med njimi tudi Slovenci. Spomnim se, da smo tu vojake nagovarjali, naj zapustijo JA. Ponudili smo jim tudi skrivališča, vendar je bilo še prerano, vojaki so bili preveč politično prepričani, da nas varujejo pred napadom Italijanov. Močno so jih zmanipulirali in do pobegov ni prišlo. Po vseh teh dejanjih je prišla komanda, verjetno iz miličniških vrst, naj vendar spustimo naprej vojsko s tanki in dvema kamionoma v kasarno v Vipavo. To se je res zgodilo okrog enajste ure zvečer. Mislim, da smo jih tam zadrževali kaki dve uri.

Ljudje so se veselili naše državnosti, kljub prisotnosti tankov in vojakov JA. Za vse je bilo dovolj hrane in pijače. Za muziko sta poskrbela domačina Robert Kobal in Martin Groznik. Odmevala je slovenska pesem in širilo se je veselje nad zgodovinskim dogodkom.

Takrat sem bil zaposlen pri Primexu v Novi Gorici kot voznik kamiona. Dobil sem od nadrejenih nalogo, naj čim več kamionov in prikolic speljem čez italijansko mejo v Italijo na parkirišče mejnega prehoda. Sam pa bi raje vozil kamione, še posebej starejše, v barikade pri Dornberku. Za to opravilo so me določili, ker sem bil med vozniki najmlajši in še brez družine. Na videz sem poznal tudi vse oficirje, ki so bili takrat na mejnem prehodu. Prepričeval sem jih, naj ne delajo neumnosti, ker imajo družine v Vipavi in je za enkrat z njimi še vse v redu. Na mejnem prehodu v Vrtojbi so bili tudi vojaki JA z dvema kamionoma, v katerih je bil protitankovski »breztrajni« top. Vojakom je kmalu zmanjkalo vode in hrane in civilisti, ki smo jih srečevali, smo jih prepričevali v našo pravilnost odločitve o samostojnosti. K sreči se je vse končalo brez strela, bile so le grožnje. Nekaj dni kasneje sem opazil, da je na italijanski strani italijanska vojska pri velikem križišču postavila barikado z oklepnikom, vendar je bilo to že nekaj dni po razglasitvi samostojnosti. V Vrtojbi se je srečno končalo. Seveda so bili prisotni tudi jugoslovanski cariniki in miličniki. V Rožni dolini temu ni bilo tako. Zaradi nepopustljivosti in tudi neumnosti kapetana Kovačiča so naši teritorialci pokazali, kaj so se naučili in kako hrabri so. Na žalost je tu prišlo do prelivanja krvi nedolžnih vojakov.

V prvih dnevih osamosvojitve so bili vpoklicani v TO nekateri moji prijatelji, sam tega poziva nisem prejel, zato sem se, kot prostovoljec, javil na štabu TO v Ajdovščini. Ponudil sem jim svoje ozvočenje pri morebitnem

napadu na vojašnico v Vipavi. Kot sem izvedel, nas je bilo takrat prostovoljcev 700 v občini Ajdovščina, kar je bilo do sedaj zamolčano. Zakaj, ne vem. Vsem so rekli, da nas bodo poklicali, ko bo to potrebno. Sam pa sem bil tik po vojni še dvakrat vpoklican v TO, vsakič po deset dni. V zrelih letih sem ocenil, da bi vpoklic 700 prostovoljcev, ki so bili pripravljeni darovati življenje za domovino, povzročilo hud spopad z JA, kar bi privedlo do prelivanja krvi in posledice bi bile hude. Osamosvojitve smo, hvala Bogu, dosegli skoraj brez prelivanja krvi.

Takrat smo televizijske in radijske novice spremljali noč in dan. Domovinska zavest je zaradi tega dosegla višek. Vsak se je čutil, da mora po svojih močeh prispevati svoj del za osamosvojitve Slovenije.

Spominjam se še zanimivosti med šoferji špediterji, ki so vozili takrat po Evropi. Sami so zaprosili svoje nadrejene za čimprejšnji povratek nazaj domov. Nekaj let po osamosvojitvi sem se o teh časih pogovarjal z Italijanom mojih let. Z njim sem nakladal kamion v Italiji. Beseda je nanesla na našo vojno. Priznal mi je, da je bil takrat v tankovski enoti nad Trstom in da ga je bilo zelo strah. Povedal mi je tudi, da niso imeli tekočih političnih informacij, ki pa smo jih na našo srečo imeli sami dovolj. Zato smo bili korak pred vsemi sovražniki in imeli situacijo v svojih rokah, tako vojaško in politično. Kakor sem bil obveščen, so v tistem času v Italiji in v Avstriji pripravljali taborišča za zaščito beguncev Slovencev, ki bi bežali pred vojno. K sreči so ta taborišča ostala prazna.

Kot šofer sem se z vojno srečeval še na Hrvaškem in to v Šibeniku in Splitu. Slovenski šoferji smo jim kljub vojni vozili humanitarno pomoč iz Italije. Tam je bilo veliko morije, političnih igrice, prekupčevanja in tudi bogatenja na račun vojne, predvsem pa sovraštva med jugoslovanskimi narodi.

Janko Rodman, Vipava

»Ali ti veš, kaj se tu dogaja?«

Z Magdo smo iz Vipave, po sajenju lipe v parku, prišle v Vrhpolje in se tam vsaka po svoje razgledovale. Sama sem šla par korakov naprej od cerkve in pri »Cntrinovi« hiši zagledala mladega vojaka, ki je vsa preplašen stal za zidom. Stopila sem zraven in ga vprašala: »Ali ti veš, kaj se tu dogaja?« Takoj je rekel, da ne ve, potem pa, da mora iti na mejo, sicer nas bodo napadli Italijani. Nagovarjala sem ga, naj pobegne iz vojske, da mu bom jaz dala civilno obleko. To je odločno odklonil, ker se je bal kazni zaradi disertacije.

Kmalu za tem smo imeli v Vipavi napade na vojaška stanovanja, predvsem tam, kjer so bile žene oficirjev Slovenke. Tudi ko je vojska 19. oktobra 1991 zapuščala Vipavo, je pred tem uničila v stanovanjih vso opremo, okna, radiatorje, kopalnice in drugo, enako stanje je bilo po odhodu vojakov iz vipavskih vojašnic.

Valerija Rodman

V tistih časih sem bila »Marija«

Že nekaj časa pred vojno leta 1991 je bilo zelo napeto. Preko medijskih obveščanj je bilo sklepati, da se pripravlja nekaj zelo resnega v naši državi Jugoslaviji. In res se je 15. 6. 1991 začela splošna mobilizacija vseh obveznih slovenskih rezervistov teritorialne obrambe. Med njimi sta bila tudi naša dva sinova Leon in Jordan. Vojna se je začela že 25. 6. 1991. Po vsej Sloveniji smo čutili napade jugoslovanske armade. Bilo nas je groza, saj smo se zavedali, da smo kakor muha proti slonu. Po tihem pa smo upali, da bo morda vseeno prevladal razum, da ne bo prelivanja krvi.

Tudi v naši Vipavi se je marsikaj dogajalo. Izven vojašnice so se začeli premikati tanki. V severno vojašnico so začeli z avti in helikopterji voziti civiliste s potovalkami. Kmalu so postali vojaki, bili so do zob oboroženi, vedno več jih je bilo. Še isti dan zvečer, 25. 6. 1991, nas predrami telefonski klic in prošnja, da bi sodelovali v kontroli, kaj se v vojašnici dogaja, in poročali osebi, ki se bo oglasila na drugi strani telefonske žice. In tako sva z možem tudi ponoči skozi naše okno, ki je bilo zaprto s polkni, cele noči opazovala, kaj se dogaja v vojašnici pod nami. Vsak večer se je oglašal telefon. Poročali smo vsak dan o stanju v vojašnici, čeprav nismo vedeli, kdo je na oni strani telefona. Nekega večera je iz vojašnice šla skupina vojakov čez vrtove proti strugi Bele, porazgubili so se po grmovju. Z možem sva razmišljala, kaj to pomeni. Naslednji dan smo izvedeli, da so prišli v vas Vrhpolje in se predali. Čez dan sem si ogledovala vojašnico z bližnjega polja. S seboj sem nosila različno kmečko orodje, da me ne bi vzeli na sum. Nekega dne smo dobili obvestilo, da naj se umaknemo iz našega naselja, ker nam preti nevarnost. Tudi tanke so usmerili proti našemu naselju. To pa zato, ker je bilo v vojašnico sporočeno, da bo ponoči napad na vojašnico in naše naselje. K sreči je prišel še v pravem času človek, da je to preprečil.

Izkazalo se je, da je bila to samo skupina Vipavcev, ki niso pomislili, kaj se bo potem zgodilo. Tudi po Vipavi

so vojaki razkazovali svojo moč. Nasilno so vdrl v stanovanje svojega oficirja, vse razmetali in domače ustražovali. Na ulici so pretepli nekaj civilistov domačinov. Redno smo sledili novicam po javnih obvestilih. Vsi srečni smo bili, ko smo slišali, da je premirje ali konec vojne. Vsi vojaki so se morali vrniti v svoje vojašnice. Zadnji klic po našem telefonu je bil 30. 6. 1991. Oglasil se je tako: »Hvala vam, Marija, konec je.« Vesela sem bila, da sva tudi midva z možem Angelom na nek način pomagala pri naši osamosvojitvi. Čez nekaj časa sta se vrnila tudi naša sinova živa in zdrava. Eden je bil za časa borbe na Predmeji, drugi pa v Rožni dolini, tam, kjer so potekali boji. Srečni smo dočakali osvoboditev Slovenije. Hvala vsem, ki so prispevali, da je prevladal razum in trdna volja naših ljudi.

Po vojni so tanki obstali. Skozi okna skladišča pa so vojaki JLA metali, kar se je dalo, in zažigali. V okna so metali predmete, želeli so čim več uničiti pred odhodom iz Slovenije.

Ivanka Rehar, Vipava

Kres je zagorel nad Vipavo kot v turških časih

Stari grad nad Vipavo je bil vedno primerna lokacija za kresove, ki so se videli daleč po okolici. Tu so bili znani kresovi še iz turških časov. Zato se je sin Janko domislil kresovanja 25. 6. 1991. Že popoldan je navlekel skupaj veliko dračja in suhih vej ter vse pripravil za kresovanje. Ko je bilo vse pripravljeno, je prišel domov in me prosil, da bi šel okrog 20. ure samo zakurit. Tako sem se res odpravil z otrokoma, ki sta bila takrat stara 14 let, na kraj kresovanja. Med potjo sem jima pripovedoval o pomenu tega časa in dejanja, kajti vsi smo čutili nek nemir in pričakovali veliko spremembo za naš narod. Čeprav se je ogenj dvigal streljaj od vipavske vojašnice, kjer je bilo veliko vojakov JNA, smo čutili v sebi moč in pogum, s katerim smo hoteli prav njim naznaniti našo odločitev v podporo slovenske osamosvojitve. Ko je ogenj že opozarjal nase, se je nam trem pridružila še Vipavka Valentina z malima otrokoma, žal že pokojna. Vse naokoli je bilo veliko suhega dračja in trave, zato sem pozorno pazil, da se ogenj ne bi razširil na okolico. Z gradu sem lepo videl, da so kresove prižigali po vsej Vipavski dolini. Največji je gorel v Podragi. Šele okrog enih ponoči, ko je kres dogorel, sem se z otrokoma odpravil domov. Pod nami pa je odmeval ropot tankov, ki so prihajali iz smeri Vrhpolja v vojašnico pod stari gradom. Domov smo prišli okoli dveh, vsi utrujeni in umazani in trdno zaspali po dobro opravljenem delu.

V naslednjih dneh smo čutili, da se nam bliža demokracija, čeprav je mnoge generacije, posebno na Primorskem, še niso poznale, saj se je v Vipavi končala s prihodom italijanske vojske že 14. 11. 1918. V tistem času je bilo dobro, da je imela naša policija dober nadzor nad dogajanjem, da je delovala v prid naše državnosti. Zato nam je bilo to v oporo in pogum. Ko sem delal v tistih dneh v vinogradu na Zemonu, sem srečal pripadnike naše policije, ki so par sto metrov južno od severne kasarne v Vipavi kontrolirali dogajanje v vojašnici in z oddajnikom poročali naprej. To mi je potrdilo, da so z nami. Z vinograda sem opazoval zračni napad na televizijski stolp na Pleši. Čutili smo, da je vojna tu.

Marjan Rodman, Vipava

IZ NAŠE PRETEKLOSTI

Vipavski izseljenci na pragu Amerike

2. del

V kolikor se je v Ameriko izselila cela družina, se je prvi izselil mož in oče, čez nekaj let, ko se je v novi domovini ustalil, so mu sledili žena in otroci. V poznejših letih je bilo več družin, ki so odšle skupaj. Mogoče je k temu prispevalo priporočilo uradne katoliške cerkve, ki je sicer iz moralnih razlogov nasprotovala preseljevanju, a se je zavedela, da izseljevanja ni mogoče zaustaviti. Cerkev je namreč zaradi morebitnega pohujšanja družinskih mož in očetov ter posledično zakonske nezvestobe moškim strogo odsvetovala, da bi odšli v novo domovino brez svojih žena, četudi je to pomenilo, da morajo otroci ostati doma v oskrbi tujih ljudi. Vipavski dekan Andrej Lavrič je na slovensko-hrvaškem katoliškem shodu v Ljubljani leta 1913 v svojem govoru pridigal, da bi mož smel oditi v tujino samo z dovoljenjem svoje žene in le za čas, krajši od enega leta. V kolikor bi po tem času ostal v tujini, bi moral prve prihranjene dolarje nameniti za ženino vozovnico, da bi se mu pridružila v tujini. Ni znano, ali so ga k tej zamisli navdihnile težave kakšnega vipavskega para.

Redke so bile posameznice, ki so odšle v Ameriko same, večinoma so sledile možem oziroma fantom, ki so odšli že pred tem. Prva Vipavka, ki jo je mogoče najti v evidencah otoka Ellis, je bila dvaindvajsetletna Marija Funa, ki se je nameravala pridružiti svojemu prijatelju in je leta 1905 na pot krenila sama.

Št.	Ime in priimek (kraj Budanje)	Starost	Zakon. stan	Datum prihoda	Namembni kraj in prijatelj/ sorodnik, h kateremu potuje	Najbližji sorodnik oz. prijatelj doma
1	Franc Peljhan	18	samski	1. 11. 1905	Canonsburg, Pensilvanija, k bratu Janezu Peljhanu	ni podatka
2	Anton Bajc	25	samski	2. 11. 1905	Pensilvanija, Harts, k prijatelju Antonu Požarju	
3	Jakob Krašna	34	samski	23. 3. 1906	Canonsburg, Pensilvanija, k prijatelju oz. bratu Antonu Bajcu	
4	Franc Bajc	19	samski			
5	Nikolaj Čermelj	28	samski			
6	Alojz Krašna	37	poročen	4. 4. 1906	Conemaugh, Pensilvanija, k Ivani Debevc	
7	Franc Božič	18	samski	7. 6. 1906	Cleveland, k prijatelju Johnu Kompara, Collinwood, Ohio	
8	Janez Peljhan	30	samski	23. 5. 1908	Pittsburg, Pensilvanija, k bratu Francu Peljhanu	oče Andrej Peljhan, Budanje
9	Martin Bajc	21	samski	19. 6. 1911	Ohio, Cleveland	mama Marija Bajc, Budanje
10	Janez Ličen	32	poročen	23. 8. 1911	Pittsburg, Pensilvanija	žena Rozalija Ličen, Budanje
11	Viktor Krašna	27	samski	22. 12. 1911	Pensilvanija?	mama Ana Krašna, Budanje
12	Frančiška Koren	23	samska	14. 11. 1920	Pensilvanija, Canonsburg, k sestri Mariji Peljhan	oče Jožef Koren, Budanje
13	Pavla Koren	19	samska			
14	Viktor Šelj	21	samski	4. 10. 1921	Pensilvanija, Houston, k stricu Janezu Peljhanu	mama Marija Šelj, Budanje

Seznam oseb, najdenih na otoku Ellis, ki so kot kraj zadnjega prebivališča navedle Budanje

Odhajali so moški in ženske v svojem najbolj plodovitem obdobju, v povprečju stari od šestnajst do trideset let. Izstopa veliko število mladih fantov, katerim je mogoče k izselitvi pripomogla tudi grožnja bližajoče se vojaške obveznosti. Kot že rečeno, je bila izselitev načeloma svobodna, omejena le za fante, ki še niso zadostili vojaški dolžnosti. Tedaj veljavni vojaški zakon je v 45. členu navajal: *Kdor z namenom – odtegniti se naborni dolžnosti – zapusti ozemlje avtro-ogrske monarhije, ali biva med naborom zunaj meja monarhije, kriv je pregreška in je kaznovan s strogim zaporom od enega meseca do enega leta in z globo od 200 do 2000 kron.*

Otrokom pred šestnajstim letom, ki so se nameravali izseliti v spremstvu staršev, se je izselitev ponavadi dovolila, po dopolnjenemu šestnajstemu letu starosti pa že ne več. Podatki vipavskih izseljencev kažejo drugače. Najdemo namreč več kot petnajst fantov, starih od 16 do 22 let, ki do takrat tri oziroma dveletne vojaške obveznosti pred svojim odhodom gotovo niso izpolnili. Glede na to, da je vpoklic v vojsko pred prvo svetovno vojno prišel šele po izpolnjenem 21. letu starosti, sama obveznost pa je trajala vsaj dve leti, lahko sklepamo, da je bilo fantov, ki še niso izpolnili vojaške obveznosti, med izseljenimi Vipavci še več. Če je kdo pred oblastjo namreč zatrjeval, da se izseljuje zaradi gospodarskih potreb, mu oblast ni smela braniti odhoda. Fantom, ki so se bližali polnoletnosti, so tako izdajali potni list, veljaven samo za dve leti, po poteku tega obdobja pa naj bi se vrnili nazaj in zadostili svoji obveznosti do domovine. A kljub temu, da jim je bila izdaja potnega lista zavrnjena, so lahko mejo še vedno prečkali z drugimi dokumenti, zato iznajdljivim fantom odhoda ni mogla preprečiti niti oblast.

Zadnja leta pred prvo svetovno vojno je bila udeležba na naborih vedno manjša. Poslanec grof Barbo je v kranjskem deželnem zboru leta 1913 izrekel mnenje, da je v Ameriki za armadni korpus godnih mož, to je 10.000 vojaških obveznikov samo iz kranjske dežele. Časopisje je bilo polno pozivov, da naj se obvezniki javijo in opravijo svojo državljansko dolžnost, prav tako je bilo omogočeno vojaškim obveznikom, da opravijo nabor na avstrijskih konzulatih v tujini, a odziva ni bilo.

<i>Št.</i>	<i>Ime in priimek (kraj Vrhpolje)</i>	<i>Starost</i>	<i>Zakon. stan</i>	<i>Datum prihoda</i>	<i>Namembni kraj in pri- jatelj/sorodnik, h kateremu potuje</i>	<i>Najbližji sorodnik oz. prijatelj doma</i>
1	Matjaž Lavrenčič	29	samski	7. 4. 1905	Indianapolis, Indiana, k stricu Filipu Andlovicu	ni podatka
2	Jožef Kodelja	25	samski		Lorain, Ohio, k bratu Martinu Kodelja	
3	Janez Durn	33	poročen		Lorain, Ohio, k bratrancu Martinu Kodelja	
4	Pavlina Trošt	19	samska	2. 11. 1905	Harts, Pensilvanija, k bratrancu Antonu Požarju	
5	Ciril Lavrenčič	19	samski	6. 12. 1905	Pittsburgh, Pensilvanija, k svaku Vincencu Kristanu	
6	Rafael Marc (prvi prihod)	18	samski	12. 5. 1906	Austin, Pensilvanija, k sestrični Pavli Levstik (k prijateljici Pavli Levstik)	ni podatka
7	Franc Marc (brat)	24	samski			
8	Ivan Lavrenčič	27	samski			
9	Matevž Bizjak	25	samski			
10	Ivan Bratuš	24	samski			
11	Jožef Marc	23	samski	16. 12. 1910	La Salle, Illinois, k prijatelju Jožefu Kunda	oče Martin Marc, Vrhpolje
12	Janez Premru	28	samski	23. 1. 1911	St. Louis, Missouri, nečitljivo	oče Janez Premru, Vrhpolje
13	Jožef Božič	24	samski	5. 11. 1912	Ohio, Cleveland, nečitljivo	oče Anton Božič, Vrhpolje
14	Rafael Marc (drugi prihod)	25	samski			mama Ivana Marc, Vrhpolje
15	Anton Puc	26	samski	20. 11. 1912	Ohio, Cleveland, k sestri Ani Puc	oče Anton Puc, Vrhpolje

Seznam oseb, najdenih na otoku Ellis, ki so kot kraj zadnjega prebivališča navedle Vrhpolje

Iz evidenc otoka Ellis je razvidno, da so bili skoraj vsi Vipavski izseljenci označeni kot delavci ali kmečka delovna sila. Slovenske dežele so bile namreč takrat še vedno pretežno kmetijsko usmerjene. Leta 1910 se je dve tretjini Slovencev preživljalo izključno s kmetijstvom. Ženske so bile večinoma označene kot gospodinje, delavke in služkinje.

Trije od popisanih: Alojz Durn iz Vipave, Janez Ličen iz Budanj in Jožef Marc iz Vrhpolja so bili označeni kot rudarji, dva Vipavca, Filip Andlovic in Franc Kvas, sta bila mizarja, Jožef Trošt iz Vipave in Alojz Natlačen iz Manč sta bila čevljarja, Henrik Kobal z Erzolja se je izrekel za kovača, Franc Repič iz Vipave pa za zidarja. Zanimivost je Janez Lavrenčič, po izvoru doma iz Vrhpolja, letnik 1880, sin Mateja Lavrenčič, ki se je očitno preživljal kot pomorski delavec, saj je v letu 1922 kar trikrat omenjen na seznamu posadke na krovu, kot delavec na ladji Argentina, ki ob pristanku parnika v newyorški luki ni imel ameriškega državljanstva. Janez je odšel v Ameriko prvič v letu 1911.

Splošno mišljenje Američanov o izseljencih iz Vzhodne Evrope, kamor smo spadali tudi Slovenci, ni bilo pozitivno. Imeli so jih za kulturno manj razvite, nepismene, neizobražene in brez poklica. Za vipavske izseljence lahko rečemo, da vsekakor niso bili nepismeni. Prav vsi od njih, z izjemo majhnih otrok, so bili namreč pisarni in niti pri enem ni bilo mogoče iz evidenc otoka Ellis ugotoviti, da ne zna brati ali pisati. Zakon o obveznem šolstvu iz leta 1869, ki je določal, da mora vsak otrok od šestega do štirinajstega leta starosti obiskovati šolo, je očitno na Vipavskem žel velike uspehe. Ameriški podatki o priseljencih sicer kažejo za Slovence večjo stopnjo nepismenosti, 34,5 %, vendar h temu verjetno prispeva večji delež nepismenih Hrvatov, saj so bili slednji šteti v isto skupino s Slovenci. Leta 1910 je bilo na Slovenskem uradno nepismenega le 12 % vsega prebivalstva, starejšega od deset let.

Št.	Ime in priimek (kraj Zemono)	Starost	Zakon. stan	Datum prihoda	Namembni kraj in prijatelj/ sorodnik, h kateremu potuje	Najbližji sorodnik oz. prijatelj doma
1	Maks Mislej	28	samski	7. 4. 1905	Ohio, Lorain, k Martinu Kodelja	ni podatka
2	Franc Bajc	32	poročen			

Seznam oseb, najdenih na otoku Ellis, ki so kot kraj zadnjega prebivališča navedle Zemono

Št.	Ime in priimek (kraj Duplje)	Starost	Zakon. stan	Datum prihoda	Namembni kraj in prijatelj/ sorodnik, h kateremu potuje	Najbližji sorodnik oz. prijatelj doma
1	Martin Kodelja	25	samski	22. 9. 1903	Lorain, Ohio, k prijatelju Marku Ožbiču	ni podatka
2	Franc Mislej	29	samski	13. 2. 1907	Lorain, Ohio, k znancu Mar- tinu Kodelja	
3	Henrik Mislej	31	poročen			
4	Henrik Kodelja	22	samski	24. 7. 1907	St. Clair, Pensilvanija, k bratu oz. prijatelju Alojzu Kodelja	oče Anton Kodelja, Duplje
5	Janez Premru	24	samski			oče Jožef Premru, Duplje 31

Seznam oseb, najdenih na otoku Ellis, ki so kot kraj zadnjega prebivališča navedle Duplje

Vstop v Ameriko je bil zavrnjen v povprečju le dvema odstotkoma priseljencev, mogoče tudi zato, ker so izseljenske agencije vsakega izseljenca že v matični domovini skrbno poučile, kako mora odgovarjati na vprašanja. Vstop je bil zavrnjen vsem duševno zaostalim, duševnim bolnikom, siromašnim osebam, za katere se je domnevalo, da bodo prišle na skrb javni dobrodelnosti, vsem, ki so imeli kakšno nalezljivo bolezen, vsem pohabljenim, slepim, gluhih, osebam, ki so imele kakšno bolezen, zaradi katere so bile nesposobne za delo, »moralno« oporečnim ženam, vsem starejšim od šestdeset let, poligamistom, nosečim ženam, mladoletnim otrokom do 16 leta starosti, ki niso bili v spremstvu starejših oseb, osebam, ki niso imele pri sebi vsaj 25 dolarjev, ter osebam, ki so že imele sklenjeno pogodbo za delo v Ameriki. Zavrnitev je pomenila uničenje življenjskih sanj in kar tri tisoč oseb je na otoku Ellis od leta 1892 do 1924 zaradi zavrnitve naredilo samomor.

Pri nobenemu od evidentiranih Vipavcev ni mogoče ugotoviti, da bi bil zavrnjen in izgnan nazaj v matično domovino. Vsi so bili dobrega zdravja, pri nekaterih pa je bilo ugotovljeno, da so jih zadržali zaradi natančnejšega zdravstvenega pregleda.

Št.	Ime in priimek (kraj Gradišče pri Vipavi)	Starost	Zakon. stan	Datum prihoda	Namembni kraj in prijatelj/ sorodnik, h kateremu potuje	Najbližji sorodnik oz. prijatelj doma
1	Alojz Durn	27	samski	7. 5. 1905	Indianapolis, k prijatelju Filipu Andlovicu	ni podatka
2	Alojz Jež	33	poročen	13. 5. 1909	New York, k prijatelju Andreju ?	oče, tast oziroma dedek Mihael Jež, Gradišče
3	Marija Jež	26	poročena			
4	Marija Jež	?	otrok			
5	Ivan Petrič	50	poročen	10. 1. 1911	New York, k prijatelju Francu ?	brat Štefan Petrič, Gradišče
6	Aleksander Premru	40	poročen	1. 2. 1921	New York, Norwalk, k Aleksandrovemu nečaku Kristjanu Premruju	Aleksandrova mama Lucija Premru (tašča oziroma babica), Gradišče
7	Frančiška Premru	35	poročena			
8	Aleksander Premru	7	otrok			
9	Milan Premru	6	otrok			
10	Marija Premru	4	otrok			
11	Sofia Premru	2	otrok			
12	Marija Petrič	22	samska	26. 11. 1921	Ohio, Cleveland, k bratran- cu Ferdinandu Škapinu	oče Janez Petrič, Gradišče

Seznam oseb, najdenih na otoku Ellis, ki so kot kraj zadnjega prebivališča navedle Gradišče pri Vipavi

Št.	Ime in priimek (kraj Manče)	Starost	Zakon. stan	Datum prihoda	Namembni kraj in prijatelj/ sorodnik, h kateremu potuje	Najbližji sorodnik oz. prijatelj doma
1	Jernej Durn	22	samski	28. 6. 1905	Indianapolis, Indiana, k prijatelju Janezu Kopačinu	ni podatka
2	Alojz Natlačen	29	samski	3. 8. 1907	Cleveland, Ohio (ni razvidno)	oče Štefan Natlačen, Manče

Seznam oseb, najdenih na otoku Ellis, ki so kot kraj zadnjega prebivališča navedle Manče

Št.	Ime in priimek (kraj Goče)	Starost	Zakon. stan	Datum prihoda	Namembni kraj in prijatelj/ sorodnik, h kateremu potuje	Najbližji sorodnik oz. prijatelj doma
1	Ferdinand Ferjančič	27	samski	3. 8. 1907	Cleveland, Ohio, k prijatelju Viktorju Pangercu	mama M. Ferjančič, Goče
2	Albin Štemberger	28	samski		Cleveland, Ohio, k prijatelju Edvardu Krečiču	brat And.? Štemberger Goče
3	Alojz Dolenc	40	samski			brat Janez Dolenc, Goče
4	Leopold Mohorčič	39	samski			brat Franc Mohorčič, Goče
5	Jožef Jerončič	42	poročen	16. 11. 1907	New York, k ženi Uršuli Jerončič	brat Franc Jerončič, Goče

Seznam oseb, najdenih na otoku Ellis, ki so kot kraj zadnjega prebivališča navedle Goče

Št.	Ime in priimek (kraj Erzelj)	Starost	Zakon. stan	Datum prihoda	Namembni kraj in prijatelj/ sorodnik, h kateremu potuje	Najbližji sorodnik oz. prijatelj doma
1	Franc Turk	30	samski	2. 12. 1907	Pensilvanija, ?	oče Franc Turk, Erzelj 23
2	Maks Mesesnel	18	samski	28. 3. 1910	Pensilvanija, Kane, k prijatelju Antonu Zavrneku	Jožef Mesesnel (brat ali oče)
3	Henrik Kobal	28	samski	27. 4. 1910	Pittsburgh, Pensilvanija, k bratrancu Jožefu Kobalu	brat Jožef Kobal, Erzelj
4	Vencelj Poljšak	18	samski	11. 6. 1910	Richwood, Pensilvanija, k bratu Albertu Poljšaku	oče Andrej Poljšak, Erzelj
5	Anton Uršič	24	poročen	20. 10. 1913	Pittsburgh, Pensilvanija, k sestri, svakinji oziroma teti Jožefi Rešeta	tast oz. oče Jakob Terbižan, Erzelj
6	Karolina Uršič	28	poročena			stric Jakob Terbižan, Erzelj
7	Karel Uršič	11 mes.	otrok			

Seznam oseb, najdenih na otoku Ellis, ki so kot kraj zadnjega prebivališča navedle Erzelj

Podatki kažejo, da je otok Ellis sprejel največ priseljencev iz vse Evrope v letu 1907. Podobno kažejo podatki za Vipavo in okolico, največ Vipavcev je namreč odpotovalo v letih od 1905 do 1907. Pogledi na originalne ladijske manifeste kažejo, da so Vipavci potovali v skupinah z ljudmi iz bližnjih krajev. Kot primer je mogoče navesti parnik, s katerim je potoval Anton Makovec v februarju 1907. Poleg njega je bilo na krovu med drugim tudi sedem fantov iz Lokavca, osem iz Vipavskega Križa ter eden iz Batuj, vsi so bili stari od 18 let do 48 let. Razlog skupinskega odhoda je mogoče zlahka ugotoviti. Večina izseljencev je tedaj prvič zapustila svoje domače okolje in se v tujem svetu ni počutila varno.

Predstavniki države so se ves čas zavedali problema izseljevanja naših ljudi na tuje, a kljub temu oblast ni naredila ničesar. Zaradi vpetosti slovenskih dežel v tedanjo avstro-ogrsko državo je dekan Lavrič izrazil misel, da je država omogočala izseljevanje zato, da bi čim več prebivalcev slovenske narodnosti odšlo iz svojih krajev ter tako prepustilo prostor prebivalcem nemške narodnosti. Na slovensko-hrvaškem katoliškem shodu leta 1913 je povedal, da slovenski izseljenci sestavljajo 80 % avstrijskega vala, zaradi česar so po njegovem mnenju vodilni krogi podpirali izseljevanje slovenskega prebivalstva iz države.

Število izseljencev je po letu 1907 za krajši čas upadlo, verjetno zato, ker je bila takrat v Ameriki velika gospodarska kriza. Po njej se je izseljevanje z zmanjšano močjo nadaljevalo in se prekinilo le za obdobje prve svetovne vojne. Izseljenski val je bil takrat odvisen od vojne vpletenosti posameznih držav, omejil se je v glavnem na ženske in otroke, a kljub temu Vipavcev v času vojne na otoku Ellis ni mogoče zaznati. Takoj po koncu vojne se je izselitev nadaljevala, a v zmanjšani meri, v letu 1922 pa je mogoče zaznati zadnjega odhajajočega Vipavca.

Št.	Ime in priimek (kraj Slap)	Starost	Zakon. stan	Datum prihoda	Namembni kraj in prijatelj/ sorodnik, h kateremu potuje	Najbližji sorodnik oziroma prijatelj doma
1	Alojz Petrič	28	samski	7. 6. 1906	Cleveland, Ohio, k prijatelju Simonu Podgorniku	ni podatka
2	Jožef Poljšak	28	samski			

Seznam oseb, najdenih na otoku Ellis, ki so kot kraj zadnjega prebivališča navedle Slap

Razlog konca izseljevanja ni mogoče najti v ukrepanju države in cerkve ali v spremembi mišljenja ljudi, temveč zunaj naših meja, v ameriški priseljenski zakonodaji, ki je povzročila, da je Amerika zaprla svoja »zlata« vrata. Prve žrtve nasprotovanja priseljencem so bili Kitajci leta 1904. Sčasoma se je v Ameriki izoblikovalo nasprotovanje priseljevanja oseb, ki niso bile anglosaksonskega izvora, bele polti in protestantske veroizpovedi. Naraščal je tudi odpor proti nepismenim, neizobraženim ter osebam, ki niso znale angleškega jezika. Proti izseljencem iz Evrope sta sledila udarca leta 1921 in 1924 z uvedbo omejevalnih kvot, ki so zaustavile množični priliv. Ameriški zakon iz leta 1921 je uvedel letno kvoto v višini 3 % pripadnikov določene narodnosti, ki je že živela v ZDA, tri leta pozneje je bil sprejet zakon, ki je kvoto zmanjšal na 2 %. Tistega, kar niso mogli preprečiti naši državniki in gospodarstveniki ali cerkev, je naredila Amerika sama in z restriktivno priseljensko politiko svoja vrata tesno zaprla in končala izseljenski val, ne samo iz naših krajev, temveč iz cele Evrope.

Tanja Žvokelj

- Vir:
- Marjan Drnovšek: Pot Slovenskih izseljencev na tuje, od Ljubljane do Ellis Islanda – Otoka solza v New Yorku, 180–1924, Založba Mladika, Ljubljana 1991.
 - Marjan Drnovšek: Usodna privlačnost Amerike, Pričevanja izseljencev o prvih stikih z novim svetom, Zbirka Korenine, Založba Nova revija, Ljubljana 1998.
 - <http://www.jewishgen.org/databases/ellidb/ellisgold.html>

Duhovnik OTMAR ČRNILOGAR, predsednik Planinskega društva Vipava (1967–1970): s prikazom odziva oblasti ob njegovem vodenju društva

2. del

Otmarejev prevzem predsedniškega mesta in prerod društva

V treh tednih med prvim in drugim občnim zborom je zagotovo stekla akcija za predlaganje novega vodstva društva. O tem je bilo že govora na prvem sestanku, ko so se navzoči seznanili z najprimernejšimi kandidati. Očitno je, da je bil Otmar Črnilogar v najožjem krogu za prevzem predsedniške naloge.

Zelo zanimivo je, kako so se naprej odvijali dogodki. Zgodbo o tem je povedal sam Otmar Črnilogar v pogovoru za glasilo vipavskega PD, približno dve leti pred smrtjo, prav tako pa tudi Magda Rodman v že navedenem objavljenem pričevanju in v zapisanem pričevanju skupaj z Marjanom Rodmanom.

Otmare je povedal med drugim tole: »Takrat me je Magda Rodman obiskala in me je navduševala, naj kot župnik, * ki vodi ministrante v hribe, poskuša oživeti društvo, ki stagnira. Pustil sem se pregovoriti in sklical sem ponovni ustanovni zbor, na katerega so prišli vipavski vikar, ravnateljica osnovne šole, oficir, policaj in še nekaj drugih. Vsi so se strinjali, da društvo, takšno kot je, ne more obstajati. Bil sem proti pridružitvi Ajdovcem, saj je že tako vse šlo v Ajdovščino, pa ni treba, da se še PD odseli. Predlagal sem, da bi za začetek imeli predavanje z diapozitivi, na katerega bi povabili čim več ljudi. Predavanje je poželo precejšen uspeh in društvo je zaživelo.«¹

Po pripovedi Magde in Marjana Rodman povzemam bistvene poudarke iz njunih spominov. Ko so v upravnem odboru iskali kandidata za predsednika, so imeli vsi v mislih le Otmareja Črnilogarja. Iz Ljubljane sta prišla

Spoštovani gospod Fili!

Pred nekaj dnevi je naš gospodar kupoval jedrsko in pijačo za našo planinsko postojanko in presenečen obstal, ko so mu rekli, da mora plačati tudi davek na te artiklje. Jaz nisem noben izvedenec v teh stvareh pa se obračam na Vas. Oni (na Fruktalu) so rekli, naj prinese potrdilo, da je društvo prosto davka, če ne pa da ga bodo morali zaračunati.

Rad bi torej vedel, kako je s to stvarjo, kakšna je Vaša praksa, oziroma kakšen je zakon glede tega za planinske društva. Ali je planinsko društvo prosto davka in ali mi lahko tako potrdilo izdamo nabavniku, da nam ne bi zaračunaval 30% davka?

Za odgovor se Vam še vnaprej zahvaljujem in Vas pozdravljam

s planinskimi pozdravi

Henri Črnilogar

Vipava, 19.V.1967

Dopis Otmarja Črnilogarja predsedniku koordinacijskega odbora primorskih planinskih društev Janku Filiju, 19. 5. 1967. (Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, PANG 82 Meddruštveni odbor planinskih društev Primorske, t.e. 1, a.e. 8)

obrnite na nas. ' /.../ Ob njegovi izvolitvi je bilo pravo navdušenje, doživel je velik aplavz. Mislili smo, da bomo doživeli kakšne pritiske, a jih ni bilo.«²

Z Marjanom pa se spominjata tudi naslednjega zanimivega dogodka:

»Kmalu po tem občnem zboru se je oglasil pri nas doma in povedal, da ima namen iti v Ajdovščino na občino k predsedniku Rudiju Greifu in se mu predstaviti v vlogi novega predsednika PD Vipava. To je res napravil in nama tudi povedal, da ga je predsednik ob vstopu v pisarno najprej vprašal, če je prišel 'fehtat' za denar. On pa mu je rekel, da se je prišel samo predstaviti, ker predsednik občine mora poznati predsestnike društev, ki delujejo v njegovi občini.

Zelo si je prizadeval, da bi se v društvo vključili oz. včlanili tudi fantje, ki so takrat bivali v malem semenišču v Vipavi. To je speljal previdno in uspešno. Najprej je o tem povprašal za mnenje svoje duhovne sobrate in profesorje na tej šoli, kjer je tudi sam poučeval. Ko je ugotovil, da ni kakšnega velikega nasprotovanja, je to povedal na glas in dobil tudi podporo.«³

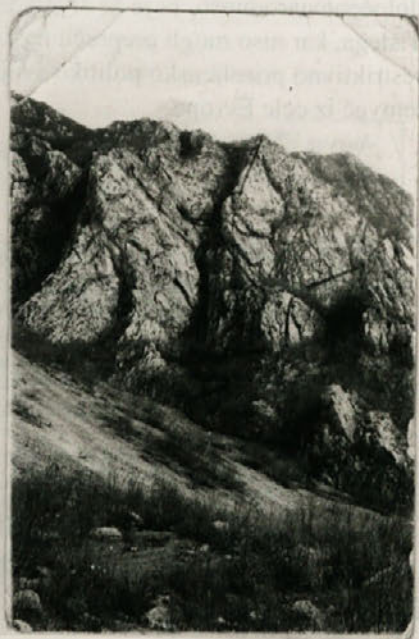
V tem času je PZS je poslala društvu oziroma novemu predsedniku dva dopisa. V njih sta izražena zadoščenje in zadovoljstvo, da so se razmere pri vipavskih gornikih začele spreminjati in da obstoj društva ni več ogrožen.⁴

Pomembno vlogo je odigralo tudi vodstvo PZS, velikega pomena pa je bila neomajna in enodušna želja članov društva, da mesto predsednika prevzame prav Otmar. To se je odrazilo tudi pri volitvah na občnem zboru 10. marca 1967, kjer so ga enoglasno predlagali in izvolili, kakor je razvidno iz zapisnika.⁵

Od takrat se je društvo popolnoma prerodilo, saj je razvilo vsestransko dejavnost, kateri je dajal največji zagon prav novi predsednik z upravnim odborom in drugimi zagnanimi člani. O razvežani dejavnosti izpričujejo ohranjeni arhivski dokumenti društva, meddruštvenega odbora primorskih društev in PZS. Zgovorni so tudi posamezni časopisni članki iz časa Otmarjevega predsednikovanja in kasnejši zapisi pogovorov s ključnimi ljudmi, ki so obujali spomine na silen razmah oživiljenega društva v tistih letih. Tudi objavljeni zgodovinski pregled gorniške dejavnosti na Vipavskem in življenjepisi Otmarja Črnilogarja dajejo razviden vpogled v takratne dosežke društva.⁶

Črnilogar je s prenovljenim upravnim odborom organiziral nekaj zelo obiskanih predavanj s prikazovanjem diapozitivov iz gorskega sveta, s čimer je oživel dogajanje med vipavskimi planinci. Društvo je začelo organizirati množične izlete v domače in tuje gore ter predavanja s povabljenimi gosti. Vrhunec njegovega dela v društvu pa se je zgodil leta 1969, ko je skupaj z alpinistom Antonom Sazonovim – Tonačem iz Ljubljane zasnoval plezalno smer, ki je ob marljivem delu takratnih članov vipavskega društva in drugih postala zelo zahtevna zavarovana pot na Gradiško Turo in je prinesla poseben sloves vipavskemu društvu; vanjo je Otmar

predsednik PZS Miha Potočnik in urednik PV Tine Orel. Marjan je opozoril na sposobnega duhovnika Otmarja, ki je vodil planinsko sekcijo v vipavskem malem semenišču. Oba gosta iz Ljubljane sta pritrdila, da bi lahko Črnilogar prevzel vodstvo društva. Magdo Rodman so pooblastili, da se z Otmarjem pogovori, če bi sprejel funkcijo. Obiskala je Otmarja v cerkveni hiši v Vipavi, kjer je stanoval. Po kratkem pogovoru, ki je tudi nakazal možnost, da bi bilo to lahko za koga sporno, je bil Otmar takoj pripravljen sprejeti funkcijo predsednika in je pristal na kandidaturo. Magda Rodman se spominja še naslednjih okoliščin: »Občni zbor smo imeli v Hrovatinovi dvorani /.../ Na občnem zboru so bili tudi predstavniki PZ Slovenije, ni pa bilo lokalnih političnih predstavnikov, ker jih nismo povabili. G. Otmar je bil izvoljen za predsednika. Predstavniki PZ Slovenije so rekli: 'Stojimo za vami, če boste potrebovali pomoč, se

Pogled na Gradiško Turo z vrisano traso plezalne poti po zamisli Otmarja Črnilogarja.

(Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, PANG 583 Zbirka fotografij, t.e. 12, a.e. 227)

vložil veliko mero svojega prostega časa in truda, nadelava poti pa je zahtevala preko 1200 prostovoljnih delovnih ur. Plezalcem je bila izročena v uporabo 15. junija 1969. Omeniti je potrebno tudi prvi tečaj plezanja na Gradiški Turi teden dni po odprtju plezalne poti ali julija tega leta (po drugi navedbi pa šele avgusta 1970), za katerega je imel največ zaslug prav Črnilogar. Do takrat ni imelo nobeno planinsko društvo z južnejšega dela Primorske tako organiziranega tečaja. Ob obeh akcijah je povabil k sodelovanju še člane sosednjih PD in tako povezal več primorskih društev. Ko je bila plezalna smer v Turi končana, je Črnilogar predlagal še izgradnjo razglednega odra, ki je bil dograjen in odprt maja 1971 in se ga je prijelo ime Gnezdo.⁷ Kakšen odziv je dosegla oživiljena društvena dejavnost pokažejo tudi številke članstva, saj je društvo v letu 1968 štelo že nič manj kakor 281 ljudi, leta 1969 pa 275.⁸

Držal se je planinske misli, spretno in preudarno deloval in nastopal – a pri oblasteh je bil moteč in nadzorovan

Tak preobrat in sijajen uspeh društva, s katerim je postalo prepoznavno v širšem okolju, bi po naravi stvari zagotovo moral zanimati tudi takratno politično vodstvo in oblastne organe, vsaj v občinskem in območnem merilu, če že ne tudi v republiškem, prav tako tudi njegove stanovske sobrate in zlasti cerkvene predstojnike. Medtem ko sem za odnos s cerkvene strani našel zelo malo podatkov (tudi zaradi slabšega odziva duhovnikov, ki sem jih zaprosil za spominsko pričevanje, nekateri pa so že pokojni; morda pa se še kaj skriva v cerkvenih arhivskih dokumentih), pa se je veliko več gradiva nabralo glede odnosa civilne oblasti (tudi za ta vidik pa velja, da bi bilo potrebno poiskati morebitne podatke še v arhivskem gradivu služb za notranje zadeve, v kolikor je ohranjeno).

Med vipavskimi gorniki in drugimi gorniškimi prijatelji, ki jih je imel Otmar veliko, ni bilo nenavadno, da je bil kot duhovnik izvoljen za predsednika. »*Versko življenje v Vipavi je bilo takrat še zelo močno in ne vem, če je sploh bil kakšen član društva, ki ni hodil v cerkev. Med seboj smo se dobro poznali in verjetno se je vsem zdelo normalno, da je predsednik planinskega društva duhovnik,*« se takratnih časov spominja Majda Krapež, poročena Kvaternik.⁹

V spominih Otmarjevih tesnih sodelavcev se pravzaprav ne kaže (ali pa v manjši meri), da bi imel kot predsednik zaradi svojega poklica kakšne večje težave s strani civilne ali cerkvene oblasti. Nekateri omenjajo, da marsikomu ni bilo všeč, ker je društvo pod Črnilogarjevim vodstvom dobilo tak polet in bilo zelo popularno. Mnogi najbrž niso niti pomislili, da bi lahko imel kakšne težave. Nekateri so omenjali, da Otmar o tem ni govoril.

Marijan Zupanc, ki je bil takrat prefekt v vipavskem malem semenišču, je zapisal, da v višjih političnih sferah verjetno ni doživljal nasprotovanj, »*ker se je res držal planinske misli in funkcije ni izrabljal za kakšno versko propagando.*«¹⁰

Takratna društvena tajnica Nada Kostanjevic je glede tega zapisala: »*.../ Drugače nobenega nasprotovanja, nobene sitnosti ne od strani oblasti, pa niti od cerkvene strani. Morda so bile kake opombe, ker smo večkrat pri izletih v nedeljo bili kje drugod pri maši.*«¹¹

Po mnenju Edvarda Krašne se vipavski dekan in rektor malega semenišča Slavko Podobnik ni strinjal z Otmarjevo izvincerkveno dejavnostjo, a se spominja, da »*Otmar nikoli ni potarnal čez nobeno oblast v času njegovega predsedovanja vipavskemu planinskemu društvu, niti kasneje, ko sta se še srečevala.*«¹² Otmarjev tesni sodelavec Ciril Skapin je omenil težave, ki so jih imeli pri gradnji plezalne poti na Gradiško Turo, med drugimi »*nezaželenost našega dela tako pri vojski, saj je taka pot privabljala veliko planincev tudi iz tujine (Tržačani) in jim omogočala dober pregled nad dolino in s tem nad vojaškimi položaji, kot pri oblasteh, ki niso bile zadovoljne, da gradnjo vodi duhovnik*«; tudi on je navedel, da vipavski dekan ni bil zadovoljen s tolikšno angažiranostjo Črnilogarja pri vipavskih planincih.¹³

Kostanjevic Nada
Vipava 67

Spoštovani tov. Janko Filij
T o l m i n, Šavlijeva 1

Spoštovani!

Javljam se Vam v imenu večine članov našega upravnega odbora v zadevi, ki jo boste, upam, Vi lahko kako uredili. Purlanova pot na Gradiško Turo, o kateri ste pisali na našem občnem zboru, je nared. Zdelana je zavarovana pot – nabiti klini, izdelan dostop, ter nekoliko lažje planinska pot, ki bo služila za santon. Vipavski mladinci skupno s učenci srednje vereke sole so pripeljali več kot 500 ur prostovoljnega dela. Posneli so tudi nekateri člani PD Ajdovščina in Nova Gorica. Med Vipavci so tudi kmetje iz okolice Gradišče, če se niso imeli časa pomagati, so poslali otroke in pismo, posodili orodje in vmesranke ali na roke graditeljem. A glavni pobudnik na to delo je bil prof. Črnilogar. Za pot je štrleval ves svoj prasti šnat, di denarje svojega je precej prispeval, vožen s našim material in delavci, in se nešteto drobnarij, na katera nihče ne ve. Ker on sodeluje seveda na vseh sestankih in na občnem zboru, ga nismo mogli tam predlagati na odlikovanje. Pa ga je res zaslužil, saj je pokazal redko požrtvovalnost. Otvoritev poti predvidevamo s dne 15. junija. Takrat bo tudi naša slavnost, ku turni program, ljudska veselica in sl. Javljani boste seveda tudi Vi in delegat svezne. Ker naš vi večkrat greste tja, ali bi lahko izposlovali, da bi se tov. Črnilogarja, našemu prizadevnemu "Vipavskemu Aljažu", poделilo odlikovanje planinske svezne. Za odlikovanje smo na občnem zboru društva in svezne predlagali druge 3 člane in je bilo odobreno. Njima bomo odlikovanje izročili prav na ta dan otvoritve poti, in bi radi, da bi tudi naš predsednik takrat odlikovanje dobil. Upam da boste to lahko na kak način uredili. Če je potrebno, bi skrbela podpisane odbornikov in nekaj članov društva. Zelim da pa, da bi prišli pogledat to pot. Le nekaj korakov od slikovitaga Gradišča začenja vzpon skoni divje skalovje. Razgled na našo dolino je prekrasen. Če ne prej, pa vanj ob ležanjeh upam da pridete. Pa prav lepe poudarke. Kot vidite, ga moja mašina spet nekaj lomil, je naš postala betašna, naredila je preveč planinskih vzponov na papirju.

S planinskih pozdrabi
Nada Kostanjevic, i. r.

Dobro 7.5.1969.

Dopis Nade Kostanjevic predsedniku koordinacijskega odbora primorskih planinskih društev Janku Filiju, 7. 5. 1969.

(Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, PANG 82 Meddruštveni odbor planinskih društev Primorske, t.e. 1, a.e. 8)

Podobno mnenje, podkrepljeno še z dodatno mislijo, je podal Ivan Rodman, ki se spominja, da se Otmar nikoli ni potožil, da bi mu s politične strani kaj nagajali, »bil je preveč inteligenčen, zanj so bili komunisti prešibki.«¹⁴

Zelo zgovorno nam o Otmarjevem položaju in obnašanju pove spominsko pričevanje takratne društvene odbornice Ane Pavlin, poročene Florjančič. Zapisala je, da se je vsem članom društva zdelo imenitno, da je prevzel funkcijo predsednika duhovnik, kar je bilo za tiste čase kar pogumno dejanje: ».../ Otmar ni nikoli komentiral, ali ima v cerkvenih krogih kakšne težave zaradi tega. Bil je zelo družaben človek, do vseh odprt, znal je z vsakim človekom takoj navezati stik. Zato tudi nikoli ni ostal dolžan kakšni zafkljivo navrženi opazki v vipavskih bifejih, bodisi pri Hrovatinu ali pri marketu. Pogovarjal se je z oficirji, partijci, funkcionarji, delavci; odkrito, neposredno, odrezavo, tudi šegavo. Nikoli pa ni bil žaljiv. Lahko rečem, da so ga tudi ljudje z drugačnega ideološkega brega cenili in spoštovali. /.../«¹⁵

Magda in Marjan Rodman se takole spominjata njegovega nastopanja: ».../Pri javnih nastopih pa je posebno

Udeleženci prvega plezalnega tečaja pod Gradiško Turo, junija ali julija 1969.

(Zasebna last Srečka Vidriha, Podraga 76)

kot predsednik vipavskega društva bolj redko udeleževal sestankov izven Vipave. Na teh sestankih pa so se nekateri zanj zelo zanimali, predvsem kako ga je sprejela oblast – pri tem je bilo opaziti tudi mnogo dvoličnosti. Iz njegovega pričevanja je razvidno, da je zagotovo čutil pritiske s cerkvene strani: nekateri duhovniki naj bi udrihali po njem, češ »da se lovi po hribih, cerkev v Podragi pa razpada«.¹⁷

V zvezi z omenjenim "vdorom" vojaške komande v društvo je zanimiva še naslednja podrobnost, ki lahko pokaže tudi še drugačno plat. Po mnenju Cirila Skapina je Otmar dosegel celo to, da je prišel v "posvečeni prostor" kartografskega oddelka vipavske kasarne (kamor ni smel nihče) in dobil tam podatke o kotah (višinskih izmerah) – verjetno za potrebe načrtovane plezalne poti na Gradiško Turo.¹⁸

Otmarjev tesni plezalni sodelavec Anton Sazonov je povedal, da mu je Otmar pripovedoval, »da so ga 'ta hudi' poklicali na občino in ga vpraševali, kaj dela s planinci – če morda ne širi verske propagande, pa jim je dejal, da se ukvarjajo le s planinstvom.«¹⁹

Morda bi glede na nekatere izjave o težavah, ki jih je imel s cerkvene strani, ob upoštevanju njegovega načina razmišljanja, velike delovne vneme ter širine, s čimer je vstopil v civilno sfero delovanja, lahko tvegali mnenje, da je bil Otmar "preveč inteligenčen" tudi za predstojnike oziroma sobrate, zato se ni pustil ovirati pri zastavljenem delu v planinski organizaciji.

Slika o razmerju s civilnimi oblastmi, ki jo izpričujejo ohranjeni arhivski dokumenti, je bolj razločna. Takratne politike ni motil razmah društva, pač pa človek, ki je bil njegov predsednik in duša delovanja, ker je imel poklic in poslanstvo, ki po njeni doktrini in tudi praksi nikakor nista bila sprejemljiva za vodenje nekega civilnega društva.

Povzetek odnosa politike in oblasti do dogajanja v društvu je precej nazorno nakazan v gradivu za kroniko malega semenišča v Vipavi, kjer je na pomlad leta 1967 med drugim zapisano: »Budne oči oblasti so postale zaskrbljene in so zaslutile vdor 'klera' v družbeno-politično javnost. Sledila so zaslišanja s strani varuhov reda in zakonitosti, na dnevnem redu so bila preverjenja in le odločnosti prizadetih (članov Planinskega društva) gre zahvala, da so preizkušnjo prestali. 'Oblast' je končno priznala obstoječe stanje z vsemi 'varnostnimi' garancijami in 'pretnjami'. Med prvimi dosežki novega predsednika kaže omeniti, da se je na pomlad 1967 večina gojencev vipavskega semenišča vključila v Planinsko društvo Vipava. Predsednik Črnilogar je seveda postal tarča pogostih sumničenj in zasliševanj.«²⁰

pazil, da mu ne bi mogel nihče očitati, da vpleta svojo nazorsko usmeritev kot duhovnik v javne nastope. Vedel je, da je nadzorovan in zavedal se je, do kje je njegova beseda ali misel pri javnem nastopu sprejemljiva za takratno oblast in določilo, da je cerkev ločena od države.«¹⁶

Pripovedovanje Jožeta Marca je zelo sporočilno iz več ozirov. Spominja se, da so se v društvo včlanile tudi vojaške osebe, z obrazložitvijo, da mora biti tudi jugoslovanska vojska povezana z društvom. Eden od višjih oficirjev naj bi bil »od vojaške komande poslan v društvo, da nadzira predsednika Črnilogarja, da bi ga spreobrnil«. Po mnenju Jožeta Marca se je Črnilogar

Že manj kot mesec dni po Otmarjevem prevzemu vodstva PD Vipava je občinski komite Zveze komunistov Slovenije (ZKS) Ajdovščina ocenjeval delovanje Cerkve in duhovščine. V njegovem dopisu na centralni komite ZKS – komisijo za družbenopolitične odnose in idejno politične probleme, 5. aprila 1967, je zapisana naslednja ugotovitev: »Znano je, da v Vipavi obstoja malo semenišče. Že nekaj let se ponavljajo poskusi, da bi semeniščniki na kakšen način sodelovali v življenju tega kraja. /.../ Zadnje čase pa se je pomočnik vipavskega dekana (mlajši duhovnik – navdušen in aktiven planinec) zavzel za poživitev delovanja tamkajšnjega Planinskega društva. Najprej je sam imel eno predavanje o planinah in se kasneje uspel celo usidрати v vodstvo društva.«²¹

Zapisnik razgovora, ki ga je pripravil občinski komite ZKS Ajdovščina s prosvetnimi delavci 20. maja 1967 v Ajdovščini nam nudi zgovorno mnenje ene od prisotnih učiteljic: »Pri nas smo prišli celo tako

[illegible]

*Otmarjev zapis v knjigo obiskovalcev pri Abramcu na Nanosu, 7. 6. 1998.
(Opomba s popravkom letnice v levem spodnjem kotu vstavi pisec tega besedila)*

Na stanje pri vipavskem planinskem društvu so komunisti na krajevni ali občinski ravni najmočneje opozarjali v prvem letu Otmarjevega predsedovanja – 1967, občasno pa še tja do leta 1971. Zapisniki nekaterih sestankov komunistov proti koncu leta 1967 ter še v letu 1968 in 1969 sporočajo med drugim, da so se poskušali odločno upreti vdoru klera in posameznikov v vodstvene organe družbenih organizacij, a je mogoče prebrati tudi stališče, da proti vodstvu duhovnika sicer nimajo ničesar; najbolj boleča je bila pač ugotovitev, da sami nimajo svojih ljudi, ki bi bili voljni delati v vipavskem planinskem društvu in tudi zamenjati njegovo vodstvo.²⁶

O Otmarjevem zagnanem delu pri PD Vipava se je širil glas naokrog tudi v bolj oddaljena središča na severnem Primorskem. Komisija za verska vprašanja pri Skupščini občine Nova Gorica je v letih 1967 in 1968 vsaj dvakrat obravnavala njegovo dejavnost, enkrat so se ga dotaknili tudi na posvetu enakih komisij vseh štirih takratnih severnoprimorskih občin.

Novogoriška komisija je ugotavljala, da je Črnilogar imel več nastopov širom Primorske tako z odraslimi člani planinskih društev kot z mladino, zlasti v okviru društvenih sekcij po osnovnih šolah. V njenih poročilih je razvidno, da so zelo natančno poznali njegovo delo, zanimivo pa je začudeno ugotavljanje, kako prireditelji Otmarjevih nastopov in poslušalci v njem niso prepoznali duhovnika, z njegovimi predstavitvami pa so bili zelo zadovoljni.²⁷

Da je imel Otmar zelo zanimiva in kakovostna predavanja, tako zaradi diapozitivov kakor tudi zaradi izrednih govorniških sposobnosti, se spominja tudi Janko Žigon iz Vrtojbe. V svoji knjigi spominov je opozoril na dogodek, ko je bil njegov prijatelj in odbornik planinskega društva Nova Gorica klican na zaslišanje pri komiteju (verjetno ZKS), kjer je bil krepko okregan zaradi organizacije predavanj, kjer je nastopal duhovnik, in to celo mladini na šoli. Žigon zaključuje, da je »poslušal dve njegovi predavanji, da se je z njim mnogo pogovarjal in niti enega stavka nisem slišal, iz katerega bi mogel sklepati na njegov duhovniški poklic«.²⁸

*Udeleženci društvenega vzpona na Triglav pred kočo Planika, verjetno 1968.
(Zasebna last Srečka Vidriha, Podraga 76)*

Otmarjeva vloga pri PD Vipava ni ostala neopazna tudi na republiškem oblastnem nivoju. Podatke o njem je zaslediti v arhivskem gradivu KOVS, nahajajo se največ v poročilu in zapisnikih občinske komisije istega delokroga v Ajdovščini iz let 1967 in 1969, ki jih je ta pošiljala na republiško komisijo v Ljubljano. Seznanjala jo je z dejstvi o zavzeti delavnosti, raznolikih pobudah in njih izvedbi pri PD Vipava, ki jim je bil na čelu Črnilogar, pri čemer je tudi ta najbolj izpostavila njegov (pre)velik vpliv na mladino, dokaj izčrpno pa se je posvetila tudi izjemno uspešni prireditvi ob odprtju plezalne poti na Gradiško Turo.²⁹ V poročilu ajdovske komisije 15. maja 1967 omenja primer vipavskega društva, ki ima za predsednika profesorja vipavskega semenišča, »vanj so se vključili oz. včlanili gojenci semenišča in precejšnje število učencev vipavske osnovne šole.« Svoje poročilo zaokroži z navedbo zapažanja, da hoče Črnilogar »pridobiti pod svoj vpliv čimvečje število vipavske mladine, zlasti pa si prizadeva pritegniti šolske otroke.«³⁰ V zapisniku seje ajdovske občinske komisije 28. aprila 1969 pa je ta bojazen še podkrepljena s sumničanjem, da ob raznih izletih predsednik društva – duhovnik »prav gotovo razpravlja z mladino v tem smislu, da jo pridobi za cerkev.«³¹

Za zaključek tega poglavja še zanimivost, ki kaže na odnos do Otmarja in soustvarjalcev zgodovine vipavskega društva – gojencev malega semenišča. Semeniščniki so poleg udeležbe na društvenih predavanjih in proslavah sodelovali zlasti pri delu postavitve plezalne poti na Gradiško Turo. Ko je bila pot dokončana, so bili vsi sodelujoči odlikovani, predlagana je bila tudi takratna Srednja verska šola iz Vipave, a je bilo odlikovanje podeljeno neobstoječemu mladinskemu odseku društva. Nada Kostanjevic je v svojih spominih izrazila mnenje, da je bilo to pravzaprav »edino debelo poleno, ki nam ga je pred noge vrgla takratna oblast«; ne spominja se sicer, kdaj in kje je to bilo, a v zavesti ji je ostalo, da je predstavnik PZS »sklonil glavo in pohvalo le zamrmral, bilo mu je nerodno.«³²

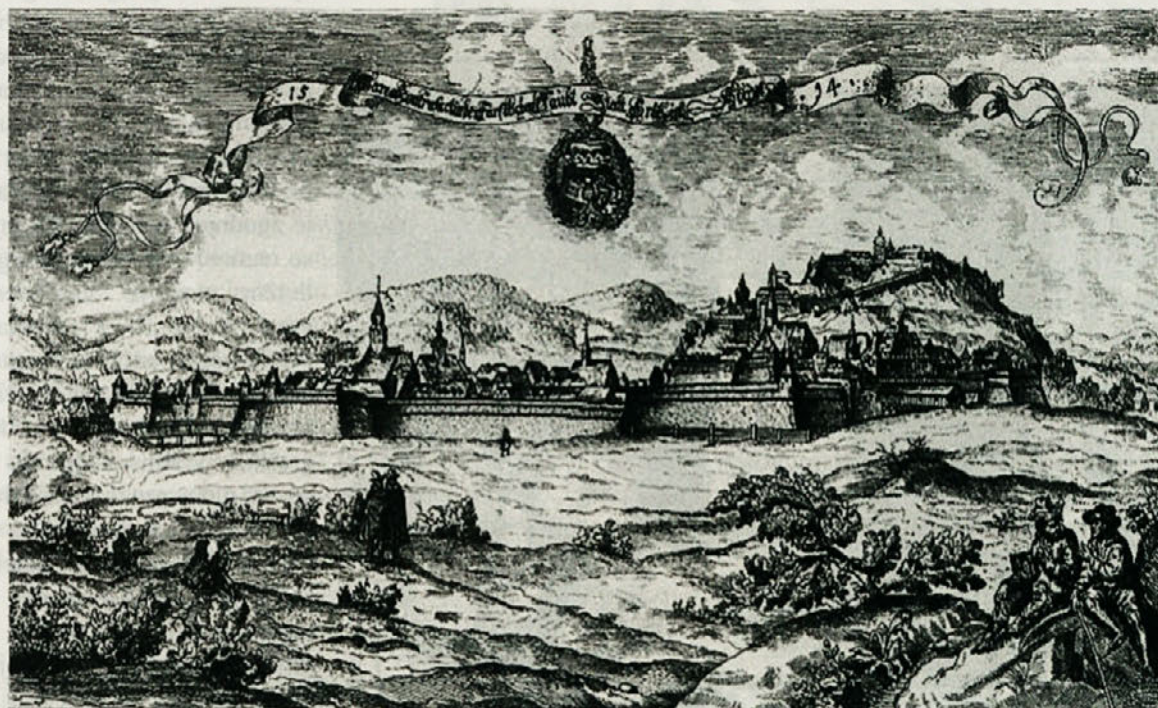
Verjetno gre za dogodek, ki je potekal 15. junija 1969, na dan ko je bila z veliko udeležbo in navdušenjem ter odlično izpeljano prireditvijo odprta plezalna pot na Turo. V gradivu za kroniko malega semenišča v Vipavi je namreč opisan ta dogodek z naslednjim komentarjem: »/.../ Spričo pomembnega deleža semeniške skupnosti pri njeni izvedbi so semeniški gojenci sodelovali pri proslavi s petjem /.../ Prof. Črnilogar je ob tej priliki celo prejel odlikovanje 'srebrne lente' SPD*, tudi Srednji verski šoli v Vipavi so dali v priznanje 'diplomo', vendar je zaradi 'višjih sil' (partija je za vsako ceno hotela zabrisati omembo semeniške ustanove!) posvetilo bilo tako napisano, da nihče ni vedel, komu je namenjeno. Semeniški zavod je ni hotel sprejeti brez dostojnega in poštenega popravka.«³³

(se nadaljuje)

Jurij Rosa

- ¹ Tura 1997, št. 4, str. 7 (**pojasnilo*: Črnilogar takrat v Vipavi ni imel položaja župnika)
- ² G. Otmar Črnilogar – spominska knjižica ob odkritju in blagoslovu spomenika g. Otmarju Črnilogarju, Podraga, 8. julij 2006, str. 25
- ³ Pismo Magde in Marjana Rodman, Vipava, Milana Bajca 14, 1. 4. 2009
- ⁴ ARS, AS 1167 Planinska zveza Slovenije, t. e. 78, a. e. 4775 in 4780
- ⁵ ARS, AS 1167 Planinska zveza Slovenije, t. e. 78, a. e. 4776
- ⁶ Prim.: PV 1969, št. 5, str. 229–230; PV 1969, št. 12, str. 583–584; PV 1999, št. 7–8, str. 364; Tura 1997, št. 4, str. 6–9; Tura 1999, št. 6, str. 4–15; Tura 2000, št. 7, str. 2–7; Sto let planinstva na Vipavskem 1903–2003, Vipava 2003
- ⁷ Sto let planinstva na Vipavskem 1903–2003, Vipava 2003, str. 22–28, 36–38; Bom šel na planince – ob 100- letnici Planinskega društva Ajdovščina, Ajdovščina 2003, str. 85; PV 1999, št. 7–8, str. 364; PV 1969, št. 12, str. 583–584; Pismo Edvarda Krašna, Budanje 1k, 24. 1. 2011; Zabeležka o pogovoru s Srečkom Vidrihom, Podraga 76, 28. 1. 2011
- ⁸ PV 1970, št. 6, priloga
- ⁹ Pismo Majde Kvaternik, Dragomer, Mirna pot 8, 10. 5. 2009
- ¹⁰ Pismo Marijana Zupanca, Spodnji Brnik 41, 29. 6. 2009
- ¹¹ Pismo Nade Kostanjevic, Dom starejših občanov Ajdovščina, 21. 3. 2009
- ¹² Zabeležka o pogovoru z Edvardom Krašno, Budanje 1k, 23. 7. 2009
- ¹³ Tura 1999, št. 6, str. 8
- ¹⁴ Zabeležka o pogovoru z Ivanom Rodmanom, Zemono 19, 17. 4. 2009
- ¹⁵ Pismo Ane Florjančič, Podlubnik 23 pri Škofji Loki, 31. 3. 2009
- ¹⁶ Pismo Magde in Marjana Rodman, Vipava, Milana Bajca 14, 1. 4. 2009
- ¹⁷ Zabeležka o pogovoru z Jožetom Marcem, Vipava, Pod gradom 6, 16. 4. 2009
- ¹⁸ Zabeležka Cirila Skapina in zabeležka pogovora z njim, Vipava, Vojkova 27, 15. 4. 2009
- ¹⁹ Zabeležka o pogovoru z Antonom Sazonovim, Ljubljana, Iga Grudna 22, 28. 7. 2009
- ²⁰ Pismo Franca Kralja, Slap pri Vipavi 53, 30. 4. 2009 – z navedbo odlomkov iz gradiva za kroniko malega semenišča v Vipavi
- ²¹ PANG, PANG 459 Občinski komite ZKS Ajdovščina, t.e. 2/2
- ²² kakor op. 33
- ²³ PANG, PANG 459 Občinski komite ZKS Ajdovščina, t.e. 1/2
- ²⁴ kakor op. 35
- ²⁵ kakor op. 33
- ²⁶ PANG, PANG 459 Občinski komite ZKS Ajdovščina, t.e. 3/2, 4/2, 6/2 in 7/2
- ²⁷ PANG, PANG 104 Skupščina občine Nova Gorica, t.e. 290
- ²⁸ Janko Žigon, Inventura, Gorica 2009, str. 189
- ²⁹ ARS, AS 1211 KOVS, t.e. 22 in 25
- ³⁰ ARS, AS 1211 KOVS, t.e. 22
- ³¹ ARS, AS 1211 KOVS, t.e. 24
- ³² kakor op. 23
- ³³ kakor op. 32 (**pojasnilo*: verjetno gre za napako, pravilno bi bilo PZS)

Krvavi robec Marte Baumkirchner

Srednjeveški Gradec s cesarsko rezidenco Schlossberg

Meseca aprila letos je minilo 540 let od smrti vipavskega viteza Andreja Baumkircherja, znamenitega vojskovodje več velikašev, nazadnje pa avstrijskega cesarja Friderika III. Večkrat mu je pomagal iz hudih zagat, vsaj dvakrat pa mu rešil tudi življenje. Iz 85. številke Vipavskega glasu že vemo, da je na koncu prišlo med njima do nesoglasij. Andrejeva vojska je bila namreč najemniška, cesar pa je zaradi prazne blagajne pušchal vojake brez plačila. Vojaki, predvsem štajerski nižji plemiči, so bili vse bolj nezadovoljni. Na koncu so skušali priti do plače tudi s plenjenjem cesarskih posesti. Naraščajoče napetosti so pripeljale tudi do oboroženih konfliktov, na koncu tudi do velikega spopada med Friderikovimi četami in uporniki pri kraju Fürstenfeld na Gradiščanskem, v katerem je Baumkircher cesarske uničujoče porazil. Cesar je nato vstajnikom priznal ves naropani plen, razglasil splošno amnestijo in jim obljubil še dodatno plačilo 12 tisoč goldinarjev.

Andrejeva aretacija

Celi dve leti se potem ni nič zgodilo, tudi obljubljenih zlatnikov ni bilo. Šele spomladi leta 1471 je Friderik III. Baumkircherja povabil v Gradec, takratno cesarsko prestolnico, na dodatna pogajanja. Vabilu je bilo priloženo tako imenovano »ščitno pismo«, zagotovilo o prostem prihodu in odhodu. Po tedanji tradiciji je veljalo za čas med jutranjim in večernim zvonjenjem. Oboje pa je bilo le diplomatska zvijača. Zamislil si jo je cesarjev svetovalec Puchau, pravi namen vabila pa je bila Andrejeva aretacija.

Cesar Friderik III.

Andrej se je odzval 23. aprila v dopoldanskem času. Ker je veliko dal na častno besedo, na zaroto ni niti pomislil. V mesto je prijezdil skupaj s svakom Grellsneckom, prav tako Andrejem. Po njegovem prihodu so nemudoma okrepili straže ob mestnih vratih, cerkovnikom pa so naročili, naj zvečer zazvonijo eno uro prej. Pogajanja sama so bila le navidezna. Cesar je veliko obljubljal, razgovore pa zavlačeval tako, da se je hodil posvetovati s svojimi uradniki. Po uradni razlagi dogodkov pa naj bi se preveč razgovoril Baumkircher, ki je znova in znova postavljal dodatne zahteve. Tako je prepozno opazil,

Smrt Andreja Baumkircherja

da se varni čas že izteka. S spremljevalcem sta s cesarske rezidence odjezdila sicer še pravočasno, presenetilo pa ju je zgodnje zvonjenje. Ob njem so namreč avtomatsko dvignili dvizne mostove, vsa mestna vrata pa zaprli z rešetkami. Po krajšem boju so cesarski oba viteza zajeli na dvorišču obrambnega stolpa ob južnih graških vratih. Odpirala so se na most preko reke Mure, zato so jih imenovali Murska. Nadaljnji dogodki so potekali zelo hitro. Ujetnikoma so takoj poslali duhovnika, da jima je dal odvezo. Andrej ga je uporabil za sla in cesarju v zameno za življenje ponudil 5 svojih gradov in plačilo 62 tisoč

Oberwart: ostanek nagrobnika z grbom Baumkircherjev

statut, na robu naselja pa še vedno stoji grad, ki ga je Andrej prezidal leta 1450. Spominjajo se ga tudi v Wiener Neustadtu, v Dunajskem Novem mestu, ki ga je leta 1452 uspešno branil pred vojsko štajerskih deželnih stanov. Njegova podoba je zaživela tudi v gradiščanskih ljudskih pripovedkah. Iz njih na primer zvemo, da se Andrej na graških pogajanjih sploh ni zagovoril. Nasprotno: z njih je zelo kmalu odšel, čas pa je porabil za stike z prijatelji in znanci, s katerimi se že dolgo ni mogel srečati. Ker ga k mestnim vratom ni bilo, je med cesarskimi zavladal pravi preplah in že po tretji uri so ga biriči iskali po vsem Gradcu. Pri Murskih vratih je po Andrejevi smrti strašilo. V nevihtnih nočeh so prestrašeni čuvaji srečevali vitezov duh, ki je jezdil mimo njih z glavo pod pazduho. Večino njegovih morilcev so v kasnejših letih prizadele takšne ali drugačne nesreče. Upornikom v opomin so še dolgo razkazovali klado, na kateri je Baumkircher doživel svojo nesrečno smrt. Nekega dne je izginila, od tedaj pa se je nehal prikazovati tudi Andrejev duh.

goldinarjev. Bil pa je prenevaren nasprotnik, da bi ga uslišali. Že po sedmi uri je ujetnika obiskal tudi mestni rabelj. Pomočniki so od nekdaj privlekli kamnito klado, ki je služila za tnalno. Po kratkem duhovnikovem blagoslovu so obema odsekali glavo. Brez vsake obravnave in proč od javnosti. Ravnanje oblasti je bilo še posebej tragično za Andreja Grellsnecka. Bil je namreč koroški plemič in v sporih s cesarjem sploh ni sodeloval.

Novica o usmrtni je bliskovito obletela Gradec in vse bližnje kraje. Že naslednji dan so zanj zvedeli tudi v Baumkircherjevem domačem kraju Stadtschlainingu. Obvestil jih je zajeti turški ujetnik, ki se je po plačilu odkupnine vračal domov. Andrejeva hči Marta je nemudoma in vsa iz sebe odhitela v Gradec. Grellsneckovo truplo so medtem že odnesli v tamkajšnji frančiškanski samostan, Andrejevo pa je vse okrvavljeno še vedno ležalo pred mestnimi vrati. Medtem ko je brisala kri z očetovega obraza, so se stražniki iz Marte norčevali. Po ustnih pričevanjih je enega od njih s krvavim robcem oplazila po obrazu, vse očetove morilce pa preklela. Mrtvega očeta je položila v srebrno krsto in ga dala pokopati v domači Marijini cerkvi.

Po 500 letih je od cerkve ostalo le še nekaj zidov ob mestnem obzidju, od grobnice pa se ohranil le viteški lik s praporom in grbom Baumkircherjev, ki je po čudnih poteh zašel v sosedni kraj z imenom Oberwart. Zdi se, da ne prikazuje Andreja, pač pa enega od njegovih sinov, Jurija ali Viljema, saj je nastal šele leta 1490, 19 let po Andrejevi smrti. Pomembnega Vipavca seveda danes še najbolj častijo v mestecu Stadtschlaining. Dolgujejo mu svojo ustanovitev in svoj prvi krajevni

Andrejev spomenik v Dunajskem Novem mestu

Viri:
Johann Jacob Lugger: Spiegel der Ehren des Höchstlößlichen Kayser und Königlichen Erzhauses Österreich, Nürnberg 1568
Anton Mailly, Adolf Parr und Ernst Löger: Sagen aus Burgenland, Wien 1931
Betty Paoli: Gedichte, Wien 1895

Drago Kolenc

Naš krajan Peter Bago

V letu 2010 je naš krajan Peter Bago dopolnil častitljivih devetdeset let. Kdo v Vipavi ga ne pozna. Z drobnimi koraki pride po ulici Ivana Ščeka na Glavni trg in dalje v Merkator po drobnih nakupih, o katerih

Družina Bago pred domačo hišo v Vipavi. Od leve proti desni stojijo sinova Janko in Tone, mama Mica, oče Peter in sinova Peter in Milan okoli leta 1953.

se prej pomenita z ženo. Ob srečanju z njim smo deležni njegovega nasmeha in prijaznega pozdrava. V trgovini poklepetata s trgovkami in blagajničarko in se počasi vrača proti domu. Pri hoji se opira na palico. Včasih zavije k Marjanci ali pa posedi pred Krhnetovo gostilno. Večkrat sem bila deležna njegove gostoljubnosti, ko me je povabil, naj sedem, in vprašal, kaj bom pila. Še zmeraj je optimist in prijeten družabnik.

Naj se najprej malo pomudim pri njegovem očetu Petru Bagu, našemu nekdanjemu sosеду, ki se je rodil 30. junija 1889 v Imotskem v Dalmaciji, in njegovi družini. Večkrat je prihajal k nam na obisk in pripovedoval zanimive zgodbe iz preteklosti. Med njimi tudi zgodbo, kako je med prvo svetovno vojno na Sveti gori ujel Italijana, ki je ponoči padel v pripravljeno

jamo, pokrito z grmovjem. Čakal ga je vso noč in zjutraj se mu je posrečilo, da ga je živega prijel.

Bil je zanimiv človek. Med prvo svetovno vojno je bil avstrijski podoficer na soški fronti in se je bojeval na Sveti gori. Dosegel je čin štabnega narednika in dobil visoka avstrijska odlikovanja. Tri odlikovanja je prejel za hrabrost v boju na Piavi, za nepretrgano trimesečno prisotnost na bojišču pa je bil odlikovan s Karlovim križcem. Ob njem sta bila v Vipavi še dva odlikovanca iz

Mesarja Ivan Česen in Peter Bago pred "mesarjevo" hišo v Vipavi okoli leta 1945

Slovo od matere in domače hiše. Peter odhaja v Sežano k Pirjevcu leta 1945.

tistega časa, in sicer Viktor Rodman in Matija Petkovšek. Tega pa

niso pozabili Nemci ob zasedbi Vipave leta 1943 in so jih oskrbovali s tobakom. Petra so prišli celo iskat na dom in ga odpeljali v Via Roma v Gorici, da so mu izkazali vojaško čast zaradi njegove hrabrosti in odlikovanj v prvi svetovni vojni. Kot vojak je med vojno večkrat prišel na konju v Vipavo in tukaj spoznal bodočo ženo Marijo Kodelja, rekli smo ji Mica, ki je stanovala na hišni številni 155 Na hribu. Pri hiši se je reklo pri Razčesnikovih. Marija je bila blagunica – po starših je podedovala kmetijo. Imela je sicer še brata, ki pa je kot otrok nesrečno umrl. Pri sosedih Bajcovih ga je na dvorišču napadel oven in ga tako poškodoval, da je umrl. Peter in Mica sta se poročila v Logu pri Vipavi 17. marca 1919. V ustnem izročilu še živi odločna izjava neveste Mice: "Ali on

Nemški potni list za Petra Bago ml. s št. 137, izdan 18. 11. 1943

Peter z volom Baškarinom stopa na javno tehtnico pred staro šolo v Vipavi v očetovih škornjih leta 1939. Na levi Rafo Premrl - "Drejdlnov", zadaj desno vipavski zidar Jernej Poniž.

ali smrt." Peter je znal tri jezike, hrvaški, nemški in slovenski, in je imel zelo lepo pisavo. Za praznike je oblekel posebno obleko, na prsi si je pripel vojaška odlikovanja, za pas pa si je zataknil posebno bodalo. Pri procesijah za

Pred Štegulčevo mesnico v Bovcu okoli leta 1955

veliko noč in za sveto Rešnje telo je on skrbel za red.

Po rapalski pogodbi leta 1920 ni hotel sprejeti italijanskega državljanstva in je ostal državljan Kraljevine Jugoslavije. Zaradi tega je imel dolgo časa težave z italijanskimi oblastmi, ki so ga kar naprej pozivale, naj sprejme italijansko državljanstvo, in bil je pod stalno kontrolo. Družina Bago je odklanjala italijansko državljanstvo do priključitve Primorske k Jugoslaviji leta 1947, ko so postali državljani Federativne ljudske republike Jugoslavije.

Svoje uradne zadeve je Peter Bago urejal na generalnem konzulatu Kraljevine Jugoslavije v Trstu. V rodni kraj Imotski je večkrat odhajal z ladjo iz Trsta, kjer je moral zmerom prijaviti svoj odhod na generalnem konzulatu. Potoval je do Splita in se moral tam prijaviti na italijanskem generalnem konzulatu in na policijski postaji. Svoj prihod v rojstni kraj je moral potrditi še na občinskem načelstvu v Imotskem. Petrova žena Mica je umrla 21. oktobra 1953, Peter pa 9. septembra 1954.

V njunem zakonu so se rodili štirje sinovi: Peter leta 1920, Milan 1921, Tone 1929 in Janko leta 1934. Redno italijansko vojsko sta odslužila le Tone in Janko. Milan se je priključil kar partizanom, Petra pa italijanske oblasti niso mogle poklicati v redno vojsko, ker je bil jugoslovanski državljan.

Milan se je izučil za fotografa pri Mirkotu Ježu, ki je imel to obrt v Bavčarjevi hiši v Vipavi. Leta 1943 se je pridružil Gradnikovi brigadi in ostal po koncu vojne še naprej v Jugoslovanski ljudski armadi (JLA). Leta 1945 je bil v njenih enotah kot fotograf v fotosekciji komande mesta Trst. Na Krasu je izdeloval vojaške

Oče Peter s konjem pred domačo hišo leta 1939

Poročni dan Petra in Elvire leta 1956 pred staro Bagotovo hišo

biltene in takrat zbolel za zlatenico. Vojaško službo je nadaljeval kot specialni fotograf v Beogradu, Subotici in drugih krajih. Doma hranijo dve njegovi odlikovanji. Zanimiv je življenjepis, ki ga je sam napisal in priča o težkih razmerah med služenjem v JLA. O njih ni nikoli pripovedoval, na obrazu pa smo videli, da je bilo zanj v tej službi zelo hudo. Umrl je v Sežani leta 1972.

Brat Tone se je učil kovaštva pri znanem vipavskem kovaču Ernestu Ščuki in ostal doma na kmetiji. Učna doba je trajala tri leta. Najmlajši sin Janko je opravljal poklic šoferja na Splošnem gradbenem podjetju Primorje v Ajdovščini.

Milan, Tone in Janko so že pokojni. Edini je še živ najstarejši brat Peter. Pospremimo ga po njegovi življenjski poti.

Peter, ki se je rodil 8. marca 1920, je do petnajstega leta starosti hodil v italijansko šolo. Potem je šel leta

Veseli bratci, od leve proti desni: poštar Pepi iz Bovca, mesarja Boris iz Tolmina in Albin ter Peter Bago leta 1950. Foto Trebše iz Bovca.

in njegovega očeta celo pregnale in odvedle v Gorico, ker sta odklanjala italijansko državljanstvo, a so ju po nekaj dneh spustili.

Nemci so Petra odpeljali 27. septembra 1943 v Düsseldorf in pozneje v Essen. Bil je na prisilnem delu v tovarni orožja, v kateri so izdelovali gosenice za oklepne transporterje. Na delo so hodili eno uro peš in delali

Pred klavnico v Vipavi okoli leta 1955. Stojijo od leve mesar Ivan Hrovatin, veterinar Lovrekovič, Janko Bago, Jež z Nanosa, spredaj čepi Pavel Rodman in mesar Izidor Gerzej.

na Soči in v Bovcu. V Tolminu, kjer ni dobil prenočišča, je tri mesece spal v hlevu, kjer je živina čakala na zakol. Obleko je obesil na gnojne vile in legel v jasi, grela pa ga je toplota, ki so jo oddajale živali.

Z obžalovanjem se spominja časa od leta 1950 do 1955, ko so morali po planinah na Kobariškem in Bovškem zaradi neumnega zakona množično pobijati drobnico, koze in ovce, ker da uničuje naravo.

Posebej se mu vtisnila v spomin huda zima leta 1952, ko je zapadlo do sedem metrov snega. Takrat so bile vse ceste zaprte. Dosti škode so naredili snežni plazovi. Bilo je tudi več smrtnih žrtev. Tudi Peter je sodeloval pri reševanju domačinov. Tako je na saneh spremljal ponesrečenca izpod Rombona do Bovca. O tem je pisalo tudi v takratni reviji *Tovariš* 14. marca 1952.

V Bovcu je spoznal bodočo ženo Elviro, rojeno Onesti, in jo leta 1956 pripeljal v Vipavo. Z njo je sklenil zakon in se zaposlil v mesnici pri Hribovih v ulici Vojana Reharja. Tam sta prodajala meso z mesarjem Karlotom Premrlom. Mesnica je spadala pod Kmetijsko zadrugo Vipava, ki je imela poslovalnice tudi v Ajdovščini, Lokavcu, Dobravljah, Šturjah in drugod.

1937 v uk za mesarja k Furlanu Giovaninu Tuzziju, ki je vodil klavnico zraven hiše Toneta Bajca, zdaj v Kreljevi ulici v Vipavi, in mesnico, ki je bila v Špornovi hiši na placu. Gospodar pa je bil Vittorio Cudicio iz Čedadada, ki je imel obrt in je imel tudi več mesnic po Furlaniji. Peter je delal v klavnici in pral vampe in čreva na kamnitih stopnicah v mrzli vodi izvira Podfarovž. Kmalu so ga poslali odkupovat živino po Furlaniji in jo je vodil peš do klavnice v Vipavi. Vmes je počival v Selu, kjer se je živina napojila.

Za mesarja se je Peter učil tri leta in tu ostal še naprej do prisilnega odhoda v Nemčijo leta 1943. Še prej je obiskal partizane na Nanosu in jih skrivoma oskrbel z mesom, ki ga je pustil pri Blažonovih. Kot smo že zapisali, k vojakom ni šel. Italijanske oblasti so Petra

po dvanajst ur na dan. Spali so v lesenih barakah. Med sodelavci so bili tudi Rusi in Poljaki pa tudi rojak z Gore. Hrana je bila skromna, delo ni bilo plačano. Nekaj časa je po ukazu nemških oblasti delal tudi kot mesar.

S prisilnega dela so jih izpustili 2. oktobra 1945. Proti domu so se odpravili najprej peš, nekaj časa so se peljali z vlakom, potem s kamioni, kakor je nanese. Potovali so več kot štirinajst dni. Ob prihodu v rodno Vipavo, skoraj pred domačim pragom, so jih takratne jugoslovanske oblasti ustavile in jih v prostorih osnovne šole v Vrhpolju deset dni zadrževale v nekakšni karanteni. Spraševali oziroma zasliševali so jih, kje so bili, kaj so delali, kaj so videli. Vse skupaj se jim je zdelo zelo čudno, saj česa takega ob vrnitvi domov niso pričakovali.

Tistega leta se je Peter zaposlil kot mesar v Sežani pri Pirjevcu, ki je imel gostilno in mesnico. Tam ni bilo velikega zaslužka, zato se je vrnil domov in dobil novo zaposlitev v klavnici pri državnem podjetju Promes v Vipavi. Nekaj časa je delal tudi v poslovalnici v Kopru. V Ajdovščini je napravil kvalifikacijo za obdelavo živalskih kož. Leta 1948 je bil že v Tolminu, nadaljeval v Kobaridu, Mostu

Mesarji Giovannin, Ivan Hrovatin in zadaj Peter Bago leta 1938 v klavnici pri Bajcovih v Vipavi.

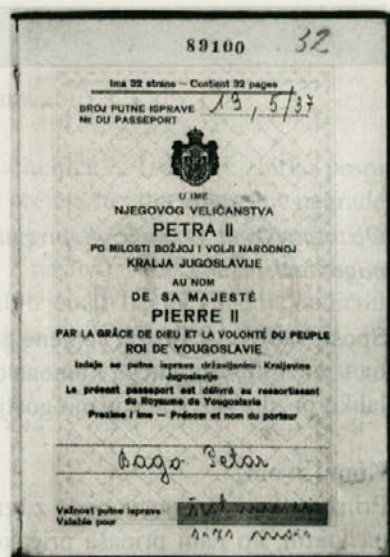
Petra so poslali delat tudi v Koper in v Postojno, kamor se je pokazala potreba. Mesarji so takrat delali tudi ob nedeljah. Po vojni se je meso lahko kupilo samo na točke, ki so jih dobili le zaposleni, kmetje pa ne. Delo mesarjev je bilo še vedno ročno in težaško. Večinoma so morali pripeljati živino s sejmov kar peš. Ker niso imeli hladilnikov, so živino klali ponoči. Živali so ubijali z udarci po glavi, seveda ročno. Meso so iz klavnice razvažali z vozovi do vaških mesnic. Počasi so se tudi delovne razmere začele spreminjati na boljše.

Svojo štiridesetletno delovno dobo je Peter končal na podjetju MIP - Živinopromet Nova Gorica in leta 1979 odšel v zaslužni pokoj. Ko sem ga vprašala, kaj je najraje delal kot mesar, mi je odgovoril, da je

V množici na pogrebu Janka Premrla Vojka leta 1946 tudi Peter Bago

najraje prodajal meso, ker je bil vsak dan v stiku z ljudmi in se je lahko z njimi pogovoril o tem in onem.

Potni list Petrovega očeta, izdan leta 1937

je tudi priznanje za dvajsetletno delo s podpisoma predsednika sindikata in predsednika delavskega sveta, ki ga je dobil 27. aprila 1976 od Kmetijskega kombinata Vipava, Šempeter pri Gorici. Tudi red dela s srebrnim vencem še hrani za spomin na davne čase, ki jih ni več. Tudi vseh podjetij, mesnic in klavnic, v

katerih je Peter delal dolgih štirideset let in so zapisani na njegovi odločbi o delovni dobi, ni danes nikjer več. In živine za zakol je v naših krajih vse manj. Le Peter Bago še živi in nam priča o naši preteklosti.

Magda Rodman

IZ NAŠE KS

Iz dela KS

Aprilske seje Sveta KS Vipava sta se udeležila predstavnika Policijske postaje Ajdovščina ga. Suzana Kranjc in g. Darko Krapež ter direktor KSD Ajdovščina g. Egon Stopar. G. Darko Krapež nas je seznanil s statističnim poročilom za l. 2010. V preteklem letu beležimo porast kaznivih dejanj v naši občini. Te zajemajo kazniva dejanja zoper premoženje, droga, tatvine, priložnostne tatvine iz avtomobilov, stanovanj, poškodovanje tuje lastnine, tatvine motornih vozil in druge tatvine. V samem centru Vipave se je red in mir izboljšal. Najpogostejši kršitelji so osebe med 18. in 24. letom starosti. Največ tatvin in vlomov beležimo zaradi prodaje in nakupa droge. Predlagali smo poostren nadzor zlasti v okolici osnovne šole in vrtca.

G. Egon Stopar je poudaril, da si KSD Ajdovščina prizadeva za čim boljše sodelovanje in komuniciranje z lokalnimi skupnostmi. Do l. 2015 bo potrebno vzpostaviti sistem ločenega zbiranja odpadkov. Potrebno bo postaviti ekološke otoke za ločene in mešane frakcije. Največ problemov pri odvozu odpadkov povzroča strnjeno naselje in burja. Občasno so nameščeni kontejnerji za kosovni odpad, organiziran je tudi prevzem nevarnih odpadkov. Potrebno bo osveščati krajane, zakaj je tako pomembno, da se odpadki ločujejo. Na junijsko sejo smo povabili župana Občine Vipava, mag. Ivana Princeša. Med drugim se je pojavilo veliko vprašanj o izgradnji nove vežice na pokopališču. Sedanja ne ustreza niti najosnovnejšim zadevam in standardom takega objekta. Potrebno bo pridobiti več idejnih projektov na večih možnih lokacijah. Vsi projekti bodo dani v javno razpravo, kjer bo možno podati pripombe in predloge. Šele ko bo lokacija dokončno potrjena, bomo nadaljevali z vsemi potrebnimi aktivnostmi v zvezi z izgradnjo vežice.

*Milan Poljšak,
predsednik KS Vipava*

Občinski praznik 2011

Ob vipavskem občinskem prazniku je na slavnostni seji na Zemonu župan Ivan Princes zbrane tako nagovoril:

Spoštovani vsi vabljeni, cenjene gostje, dragi prijatelji, vsi nastopajoči, občanke in občani, lepo pozdravljeni tu, v zelenilu čudovitega Zemona ob praznovanju praznika Občine Vipava. V posebno čast mi je da med nami lahko pozdravim spoštovano gostjo, ministrico za kulturo, gospo Majdo Širca.

Komu zvoni?

Pritrkovalci iz Lokavca bodo z igranjem na zvonove obogatili današnji kulturni program; poštar nam zvoni na vratih, ko nam prinaša pričakovani paket ali manj ljubo pismo z davčne uprave; zvonovi zvonijo ob cerkvenih praznikih ali zato, da nas spomnijo, da je poldan, vedno bolj skomercializirani 'džingl belsi' včasih že v oktobru napovedujejo božič ... Zato torej zvoni.

Danes imejmo v mislih praznično zvonjenje, ko se zvedavo ozremo na minulo leto, obdobje med enim in drugim občinskim praznikom. Čas je, da se spomnimo, kaj vse je bilo v občinskem merilu opravljeno in kaj vse smo si še zastavili za naprej.

V občini smo zadovoljni, da uspevamo učinkovito črpati evropska sredstva, saj smo v samem vrhu med občinami po obsegu načrpanih sredstev na občana. Za obnovo reprezentančnega gradu Lanthieri smo uspeli pridobiti 3.000.000 evrov, tako da bomo lahko kmalu pristopili k sanaciji dolgo let čakajočega objekta. Obenem bomo nadaljevali z ostalimi večjimi investicijami, kot je kanalizacijsko omrežje Podnanos in Sanabor s čistilno napravo, ureditev vaškega jedra vasi Slap, obnovili bomo stavbo starega vrta v Vipavi za namen knjižnice ter za ostale družbene dejavnosti, lotiti se nameravamo tudi prenove šole na Gočah in še bi lahko naštevali. Z veseljem bomo še nadalje spremljali uspešen razvoj Kampa Tura na Gradišču pri Vipavi.

Dobitniki priznanj za leto 2011

Veseli me, da smo kljub relativno skromnemu proračunu in z maloštevilno ekipo Občinske uprave sposobni opraviti veliko.

Kljub dejstvu, da se v času gospodarske krize v državi marsikdo vpraša, komu zvoni, ni vse tako črno kot se skuša prikazati, včasih gre zgolj za politično manipulacijo. Ponosni moramo biti na 20. let samostojne Slovenije, ki smo jo soustvarjali tudi tu, na domačem terenu, ko smo se 26. 6. 1991 pogumno postavili pred tanke bivše JLA. Naš »otrok« je sedaj 20-letna mladenka, ki ji ne smemo zameriti občasnega gospodarsko-razpoloženskega nihanja, saj se to dogaja v vseh državah sveta. Njeno nihanje razumimo na način, da prisluhnemo, kaj ima za povedati – da slišimo obe plati zvona.

26. junija se bodo ob počastitvi 160. obletnice rojstva našega Gočana, zvonoslovca Ivana Mercine, oglasili zvonovi po celi dolini. Če se znajo med seboj uskladiti tako številni, med seboj oddaljeni zvonovi, bi se lahko tudi ljudje.

Pravijo, da ljudje v jezi kričijo eden na drugega, ker se njihova srca ne slišijo. Zato »resetirajmo« srca in spremembe bodo sledile tudi navzven. Potem bomo na vprašanje Komu zvoni? preprosto odgovorili, nam ne zvoni, to je le ubrana glasba.

Hvala.

Priznanja Občine Vipava za leto 2011

1. Plaketa Občine Vipava se podeli ge. Alenki Skupek iz Podnanosa

Gospa Alenka Skupek je ženska z mnogimi talenti: pesnica, pisateljica, učiteljica ... Izdala je zbirko pesmi »Odmev srca in burje«, sodelovala v mnogih natečajih poezije in pesmi ter prejela številne odmevne nagrade. Že pred dvajsetimi leti je luč sveta ugledala njena odlična zbirka knjig za pomoč otrokom in učiteljem, ki služi začetnemu opismenjevanju otrok, spoznavanju števil in koledarja z naslovi: Abeceda in uganke za palčke, Števila za palčke, Koledar za palčke in Iskrice. Ga. Alenka ima tudi izjemen dar za vodenje različnih tematskih večerov; je učiteljica s srcem, ki rada pomaga in nesebično predaja svoje dolgoletne izkušnje. Ga. Alenka Skupek je razpoznavna oseba, ki bogati naše območje in njen odmev seže daleč preko meja domače občine. Ob podelitvi plakete ji zato čestitamo z njenimi verzii:

»Le srcu je poznana tajna sila,
s katero svetu si spregovorila
v jeziku materiala in oblike.

Da bi nikdar srca ne zatajila!

Srce je tisto, ki ti daje krila

in njemu ustvarjaš trajne spomenike.«

(Alenka Skupek, Ko sanje najdejo obliko)

2. Plaketa Občine Vipava se podeli gospodu Anžetu Petriču z Gradišča pri Vipavi

Na Anžeta Petriča smo v občini izredno ponosni, saj je poleg tega, da je discipliniran športnik, tudi svetovni rekorder. Decembra lansko leto je skupaj z Alešem Borčnikom organiziral balinarski spektakel, in sicer za podiranje svetovnega rekorda v štafetnem zbijanju na 1 uro. Prejšnji svetovni rekord, ki sta ga postavila Francoza, sta tedaj presegla za kar 36 točk.

Anže se je z balinanjem začel ukvarjati relativno pozno, šele po zaključku osnovne šole. Svojo balinarsko pot je začel v medobčinski ligi pri klubu Škavnica na Gradišču pri Vipavi, kmalu zatem pa nadaljeval v 1. občinski ligi OBZ Nova Gorica za balinarski klub Podskala iz Vipave. Začel se je udeleževati mladinskih državnih prvenstev v večjih kategorijah in kmalu posegel po prvih medaljah. Po dveh letih balinanja je že prejel ponudbo kluba Hrast iz Kobjeglave, ki igra v superligi, in z veseljem prestopil k njim. Kmalu so ga opazili v reprezentanci, s katero se je udeležil svetovnega prvenstva v Italiji, kjer je poleg drugih dosežkov postavil tudi nov mladinski državni rekord. Leta 2010 je prestopil v hrvaški klub Trio iz Buzeta, kjer so se rezultati še izboljševali in kjer je spoznal Aleša Borčnika, s katerim sta skupaj postala svetovna rekorderja. G. Anžetu Petriču iskreno čestitamo z besedami Srečka Kosovela:

»Z delom gradimo
svojo bodočnost.

Skale valimo

za stavbo njeno,

belobleščečo, zlatoognjeno

in molčimo.«

(Srečko Kosovel)

3. Plaketa Občine Vipava se podeli g. Valentinu Bratini iz Podrage

Ko darujemo kri, darujemo del sebe, da bi nekomu pomagali ozdraveti ali celo preživeti, zato o krvodajalstvu govorimo kot o najvišji obliki humanosti. Valentin Bratina je 22. oktobra 2010 kri daroval že stotič in še naprej ostaja zapisan krvodajalstvu. S krvodajalstvom je začel že kot dijak leta 1964 v Kranju, zatem pa se redno udeleževal krvodajalskih akcij v Izoli, Šempetru pri Gorici, Ljubljani, skratka, kjerkoli je mogel.

G. Valentin ni samo velik krvodajalec, temveč je s svojim prostovoljnim delom veliko prispeval k razvoju našega lokalnega okolja. Kot predsednik KS Podraga je v letih 1996–2002 veliko pripomogel k realizaciji obnove kulturnega doma v Podragi, izgradnji čistilne naprave in kanalizacije ter izvedbi drugih manjših naložb v kraju; torej skrbel za »ožilje« svoje domače okolice.

G. Valentinu Bratini iskreno čestitamo in želimo še veliko dobrih del z mislijo Rabindranatha Tagoreja:

»Storil si me neskončnega, tako je tvoja volja.

To krhko posodo prazniš zopet in zopet

in jo polniš zmerom z novim življenjem.«

4. Plaketa Občine Vipava se podeli g. Juriju Nabergoju iz Vipave

G. Jurij Nabergoj je že pred štirimi desetletji postal član Planinskega društva Vipava, v katerem je vrsto let deloval kot predsednik in glavna gonilna sila društva. S svojo zagnanostjo in prostovoljnim delom je pomagal pri vzgoji velikega števila mladih planincev in alpinistov. Jurij je nepogrešljiv pri vsakoletni organizaciji planinskih taborov, plezalnih vikendov, planinskih pohodov in pri drugih planinskih dogodkih. Kot izkušen planinec in velik ljubitelj gora je opravil tudi tečaj in izpit za gorskega reševalca, kar mu omogoča opravljanje najbolj humanih dejanj – reševanje človeških življenj.

Kot velik ljubitelj narave in živali je bil varstvo let tudi lovec in član LD Nanos. V osemdesetih letih je bil zelo aktiven tudi na področju kulture. Bil je aktiven član Turističnega društva Vipava, ki je vsako leto organiziralo tradicionalno Vipavsko trgatev z bogatim kulturnim programom. Bil je tudi pobudnik in eden izmed ustanoviteljev Športne zveze Vipava, veliko je pomagal tudi pri ustanavljanju Tekoškega kluba Burja Vipava. Prav tako je vrsto let deloval kot neodvisni občinski svetnik in član KS Vipava. G. Jurij Nabergoj je poln pozitivne energije, pripravljen sočloveku pomagati v vsakem trenutku. Takih ljudi v tem materialnem svetu primanjkuje. G. Juriju čestitamo z besedami vrhunskega alpinista Tomaža Humarja, ki je zapisal:

»Zato hvalnice življenja ne iščem v zemeljskih lovorikah, ki so v življenju bolj lovilec prahu kot pa resnična izpolnitev. Življenjski sen je večno stremenje po notranjem miru v duši in veselju v srcu, vse skupaj pa prežema ljubezen, stvarstvo tega sveta.«

(Tomaž Humar)

5. Najvišje občinsko priznanje PRIZNANJE OBČINE VIPAVA se ob 100. obletnici delovanja podeli Prostovoljnemu gasilskemu društvu Vrhpolje pri Vipavi

PGD Vrhpolje pri Vipavi je bilo ustanovljeno leta 1911 na pobudo Viktorja Hrovatina iz Dupelj, šele v letu 1922 je društvo pridobilo prostore v Vrhpolju. V času fašistične okupacije je Italijane zelo motil patriotizem vrhpoljskih gasilcev, zato so jim zaplenili vso opremo in uničili arhiv. Tako je društvo moralo med obema vojnama mirovati, po drugi svetovni vojni pa je ponovno zaživelo, vanj se je vključevalo vse več mladine ter postajalo močno in dejavno. Leta 1951 je društvo ustanovilo Pihalno godbo, ki je štela 47 članov; gradili so nov gasilski dom, v katerega so se vselili leta 1956. Med tem časom so se izobraževali in usposabljali ter organizirali delovne akcije, da so lahko nabavili najnujnejšo gasilsko in osebno opremo. Po osamosvojitvi Slovenije je v društvu zavela želja po novem gasilskem domu; tako so zavihali rokave in leta 1996 so se že preselili v nov moderen gasilski dom. Operativni člani PGD Vrhpolje so se v vsej zgodovini izkazali kot pogumni in usposobljeni gasilci, ki niso opravljali gasilskega poslanstva samo na domačem terenu, ampak so pomagali tudi izven svojega požarnega okoliša. Trenutno društvo šteje preko 100 članic in članov, od pionirjev, operativcev, veteranov, podpornih članov in simpatizerjev društva. Društvo posveča veliko skrb vzgoji gasilskega podmladka, izobraževanju in usposabljanju članstva. Verjamemo, da bo društvo z vso vnemo še naprej hitelo na pomoč ljudem v stiski.

Članicam in članom čestitamo za srčno pomoč in ljubezen do sočloveka.

Kot pravi Visoka pesem:

»Velike vode ne morejo pogasiti ljubezni in reke je ne morejo preplaviti.«

Vp 8,7

*Po predlogih predlagateljev pripravila
Helena Kobal*

Ob podelitvi občinskega priznanja

Spoštovani gospod župan Ivan Princes, spoštovani člani Občinskega sveta, cenjena gospa ministrica Majda Širca, dragi gostje in domačini, predragi Vipavci!

Poleg valovite črte rodovitnih gričev in rečnih vijug reke Vipave nas povezuje tudi izrazno bogastvo maternega jezika. Jezikovne zmožnosti slovenščine in njegovo čudovito melodijo, ki pošumeva v vipavski burji, so znali pred mano mnogo bolj mojstrsko od mene uporabiti drugi, priznani pesniki in pesnice – jaz po osnovnem poklicu to nisem. Vseeno me veseli, da je moja pesniška zbirka naletela na tolikšen odmev. Zato se ob tej priliki še enkrat zahvaljujem obema sponzorjema, ki sta izid zbirke sploh omogočila. To sta Občina Vipava in družinsko podjetje Semenič Transport Podnanos. Še enkrat hvala tudi gospodu Tomažu Kavčiču in njegovi gostilni Pri Lojzetu v objektu dvorca Zemona, kjer se je podelitev občinskih priznanj tudi

odvijala, za sponzorstvo pri premierni predstavitvi pesniške zbirke decembra 2009. Iskrena hvala tudi obema predlagateljema, ki sta me predlagala za prejem občinske plakete – gospe Mileni Ličen in gospodu Bogdanu Semeniču. Posebno zahvalo pa izrekam Občinskemu svetu, ki je njun predlog podprl. Vsem ostalim nagrajencem iskreno čestitam za priznanja, svoji domači občini in občanom pa ob občinskem prazniku želim popoln razcvet in rast na vseh področjih življenja in dela. Imejte radi svojo dolino, delajte še naprej v njeno skupno dobro in bodite ponosni, da ste Vipavci, ujeti v glagolski čas. Zato mi dovolite, da zaključim z istoimenskim sonetom. V začetku junija je sonet strokovna žirija nagradila s prvim mestom na državnem natečaju AnaBdi v Kopru. V juniju, ko začnejo prihajati rezultati literarnih natečajev, imam kar veliko poti. To prav dobro ve moj mož, ki me po njih vozi. Hvala tudi njemu za vso podporo in razumevanje. Živeti s pesnico ni vedno lahko, še posebno, če je tako zaljubljena v življenje, v jezik in v delo za soljudi. V času, ko svet zaradi svoje pogoltnosti tone v izgubo klasičnih vrednot, se je dobro spomniti, da še vedno obstajajo drobni trenutki in drobne stvari, ki nas notranje bogatijo in nam dajejo moč, ker so, prav zaradi svoje duhovne usmerjenosti, ujete v glagolski čas.

Glagolski čas
(obrnjeni sonet)

Čas teče v neusmiljeno venenje
in končnost bo ustavila obrate
kazalcev, ki odmerjajo življenje.

Zato od bivanja odlamljam zate
največ, kar zmorem dati preden mine:
okrušek časa in svoj del bližine.

Ko moja končnost se bo prelomila
v zamirajoči spev zvonov brez glasa,
takrat bo s srcem tlakovana trasa
pretekli čas z neskončnostjo spojila.

Umrljiva snov v nesnovnost bo stočila
edini glagol, ki mu bežnost časa
ne more vzeti trajnega okrasa:
Ljubila sem. Še ljubim. Bom ljubila.

Alenka Skupek

Dan državnosti in odkritje spominske plošče

Letos so veterani policije Vipavske doline ob prisotnosti nekaj sto državljanov Vipavske v Podragi v okviru občinskega praznika Občine Vipave pripravili največjo slovesnost ob dnevu državnosti na Vipavskem. Na domačiji Boruta Fabčiča so odkrili spominsko ploščo v spomin na čase že pred osamosvojitveno vojno. Na tem kraju je Milica Ajdovščina tajno hranila večino rezerv orožja te postaje.

Zbrane so nagovorili poslanka v Državnem zboru Eva Irgl, predsednik OZVVS "Veteran" Nova Gorica Srečko Lisjak in predsednica krajevnih skupnosti Podraga Ida Ferjančič. Slavnostni govor je pripadal županu Občine Vipava mag. Ivanu Princes.

S svojo prisotnostjo so slovesnost počastili: vodja Sektorja uniformirane policije PU Nova Gorica Evgen Govekar, predstavnik vojašnice Vipava Iztok Velikonja, veterani OZVVS "Veteran" N. G., OZVVS Ajdovščina Vipava in njihov predsednik Ivan Marc in predsednik društva invalidov Ajdovščina Vipava Miran Peršolja. Veliko je bilo domoljubov – krajanov občin Ajdovščina in Vipava, ki smo jih bili posebej veseli in hvaležni za njihovo odobravanje dela veteranov policije Vipavske doline.

Na čase aktivnosti miličnikov tudi pred uradno osamosvojitveno vojno za Slovenijo je spomnil predsednik DVPSVD Nedeljko Andjelič, ki je s takratnim miličnikom Borisom Lebanom na domačijo Fabčič orožje tudi pripeljal.

Borut Fabčič je na vprašanje o strahu in nevarnostih tistega časa povedal, da za strah ni bilo prostora in da bi pogumno dejanje v primeru potrebe zopet storil.

Veterani policije Vipavske doline smo takratni podpisniki dokumenta o sprejemu orožja Mari Fabčič izročili tudi uokvirjen originalni, takrat tajni, dokument, ki nedvoumno priča o resničnosti in količini hranjenega orožja.

Zaključek slovesnosti s skladbo *Slovenija, od kod lepote tvoje* v izvedbi godalnega kvarteta *Podokničarji* je udeležence pospremil v prijetno druženje.

P. Lemut

Iz TRG-a

Dogajanje v TRG Vipava

V Centru za razvoj podeželja in turizma TRG Vipava je vedno kaj novega. Predvsem je tu ekipa, ki je razvojno naravnana in ima veliko volje do dela. Glede na povečano število obiskovalcev, predvsem v skupinah, lahko ocenjujemo, da je zastavljena pot prava. Vipava postaja v turističnem smislu vse bolj opazna. Na to tudi veliko vplivajo različne oddaje na televiziji in radiu, pa prispevki v tiskanih medijih, v katerih smo dokaj prisotni. Škoda pa je, da ima TRG premalo oziroma nima denarja za promocijo in nastope na sejmi, kar bi obisk v Vipavi še povečalo. V TRG-u smo uspeli pridobiti na obisk tudi prve avtobuse potnikov, ki prispejo v Koper s turističnimi ladjami. Imeli pa smo v TRG-u dva izredno zanimiva obiska. Prvi je bil obisk

sommelierjev z vseh kontinentov, ki so pri nas spoznavali Vipavsko dolino in poskušali naša avtohtona vina. Prisotni so bili predsedniki sommelirskih društev tudi iz Južne Koreje in Južne Amerike. Na degustaciji so bili najbolj navdušeni nad vinom pinela.

Za drugi pomemben obisk lahko štejemo obisk FIJET akademije turističnih novinarjev iz celotne Evrope, ki jih pri nas vodi direktor FIJET Slovenija gospod Drago Bulc. Skupina novinarjev se je nekaj dni zadrževala na Primorskem in v tem času obiskala tudi Vipavo in двореc Zemono. Glede na njihove odzive so s seboj ponesli odlične vtise.

Jožef Člekovič,
TRG Vipava

IZ USTANOV IN DRUŠTEV

Iz ŠGV

Iz dela Škofijske gimnazije

Po zimskem prebujanju smo že v poletju. Zadnji del šolskega leta kar odbrzi mimo, pa smo mislili, da imamo še veliko časa. Dijaki so večinoma že na počitnicah, obveznosti so mimo, profesorji še pospravljamo, premlevamo, urejamo. Vedno nas prehiti konec. Na srečo in veselje dijakov, ki vriskajo v tem zadnjem, na videz bolj sproščenem mesecu šole. Vsi si zaslužimo počitnice, lahko si čestitamo, da smo dobro opravili, čeprav se je včasih treba pogajati, razčlenjevati, utemeljevati. Ampak to je del šolskega procesa.

Dijaki so bili tudi letos uspešni, na različnih področjih, vedno so in prav za vse velja, čeprav bodo nekateri morali še malo pogledati v zvezke. A šola niso le ocene. Šola je druženje, sodelovanje na različnih prireditvah, tekmovanjih, natečajih. V drugem delu šolskega leta so dijaki dosegli naslednje rezultate:

Na področnem tekmovanju v malem nogometu za dijakinje v Vipavi, ki se je odvijalo 17. 1. 2011, so naša dekleta, pod vodstvom prof. Erika Simoniča, osvojila 3. mesto.

Na šolskem tekmovanju za Proteusovo nagrado na ŠGV je 27. 1. 2011 tekmovalo 22 dijakov. Pod mentorstvom prof. Irene Breščak je 8 dijakov osvojilo bronasto Proteusovo nagrado.

Na regijskem tekmovanju v odbojki za dekleta v Novi Gorici, kamor jih je 9. 2. 2011 spremljal prof. Daniel Sušnik, je naša ekipa dosegla 5. mesto; dan pozneje pa so pod vodstvom prof. Erika Simoniča fantje dosegli 6. mesto.

Na državnem tekmovanju iz znanja italijanščine za srednješolce v Kopru – STŠ so 11. marca tekmovali tudi naši dijaki in dijakinje. Na višji ravni sta srebrno priznanje, pod mentorstvom prof. Barbare Eisenzopf in prof. Sonje Černigoj, dosegla Rok Marzi, 3. a, in Samanta Sabadin, 3. c, bronasto priznanje na osnovni ravni pa Petra Kobal iz 3. c.

Na regijskem tekmovanju za Cankarjevo priznanje so tekmovali naslednji dijaki: Estera Kociper, 1. a, Jan Križnič, 1. a, Lucija Trobec, 1. a, Ireneja Nejka Čuk,

1. b, Barbara Debevec, 1. b, Neža Kernel, 1. c, Žanet Sedevčič, 1. c, Hana Trošt, 1. c, Teja Rosa, 3. b, Sergeja Valič, 3. b, Ana Gregorič, 4. c, Meta Kompara, 4. c, Kristi Hodak, 4. c in Nina Meziniec, 4. c.

Vsi našti dijaki so prejeli bronasto Cankarjevo priznanje, srebrno pa so prejeli: Jan Križnič, Barbara Debevec, Ana Gregorič, Kristi Hodak in Meta Kompara. Zadnji dve dijakinji sta se udeležili tudi državnega tekmovanja iz znanja materinščine.

Državnega tekmovanja iz zgodovine so se 26. 3. 2011 udeležile Karin Špela Kres iz 4. a ter Hana Furlan in Mateja Stibilj iz 4. c. Ekipno so dosegle 13. mesto med 54 ekipami. Dobile so bronasto priznanje. Mentor: prof. Andrej Vovk.

Na državnem tekmovanju za Proteusovo nagrado (iz biologije) v Mariboru sta Ana Križnič iz 4. b in Kristina Franza iz 2. c dobili zlato Proteusovo nagrado, Blaž Kernel 4. c in Gregor Jurinčič iz 3. c pa srebrno Proteusovo nagrado. Mentorica: Irena Breščak.

Na regijskem tekmovanju iz matematike v Novi Gorici, ki je potekalo 30. 3. 2011, so srebrna priznanja prejeli naslednji dijaki: 1. letnik: Tina Krapež (3. mesto), Martin Marc (3. mesto), Rok Miklavčič (3. mesto); 2. letnik: Matija Kerkoč (1. mesto), Mirjam Krašna (8. mesto), Jasmina Simonič (9. mesto), Boštjan Gec

(10. mesto); 3. letnik: Saša Žgavec (2. mesto), 4. letnik: Ana Križnič (2. mesto), Luka Kobal (7. mesto). Na državno tekmovanje so se uvrstili: Matija Kerkoč, 2. c, Saša Žgavec, 3. b, Tina Krapež in Martin Marc, 1. c, ter Rok Miklavčič, 1. a.

Na kongresu SIRIKT v Kranjski Gori (14. 4. 2011) je Tina Žvanut iz 3. b prejela drugo nagrado na fotografskem natečaju Življenje je lepo. Tega dne je bilo tudi državno tekmovanje iz matematike v Novi Gorici: Rok Miklavčič in Matija Krkoč sta prejela zlato priznanje. Mentor: prof. Miha Šušteršič.

22. aprila je v Ljubljani potekalo bralno tekmovanje Lepota romanskih jezikov navdihuje 2010/11. Na višji ravni je dijakinja Ana Gregorič, 4. c, s svojim pisnim izdelkom dosegla 3. mesto. Mentorica Barbara Eisenzopf.

Dobrodelni koncert Slomškove ustanove v Cankarjevem domu

Letošnji dobrodelni koncert Slomškove ustanove se je tudi letos, tako kot že leta poprej, odvijal v Cankarjevem domu. Tako smo 27. 3. 2011 vsi štirje zbori škofijskih gimnazij združili moči in nastopili na velikem odru. Celoletne priprave so se obrestovale, saj je bilo nastopati s takšno množico pevcev res posebno doživetje. Pod taktirko Damjana Močnika smo svoje delo, po mnenju poslušalcev, odlično opravili. Vzdušje je bilo prijetno in to je bila tudi priložnost, da so se stkala nova prijateljstva. Zame je bilo to res posebno doživetje, saj nima človek ravno vsako leto priložnosti stati in peti na odru Gallusove dvorane. A kaj, ko vse lepo tako hitro mine, in tako je bil tudi ta projekt za letos zaključen. Upamo, da smo poslušalcem z našim nastopom popestrili nedeljsko popoldne.

Tina Štefin, 3. b

Projektni dan z naslovom Vaše izkušnje nas bogatijo, ki je potekal 29. 3. 2011, smo napovedali že v prejšnjem Vipavskem glasu, a odziv je presegel pričakovanja. Glavni pobudnik in organizator, prof. Alojz Grahor (skupaj z ekipo Šolskega razvojnega tima), je izbiro teme utemeljil z naslonitvijo na letošnje Evropsko leto prostovoljstva ter Pastoralno leto dobrodelnosti in solidarnosti.

Dijaki so v manjših skupinah skupaj s profesorji obiskali 24 ustanov, in sicer različne domove za starejše občane oz. upokojence, več varstveno-delovnih centrov (VDC Nova Gorica, VDC Ajdovščina, VDC Vipava, VDC Postojna), Materinski dom v Solkanu, Center za tujce Postojna, tri zavode za prestajanje kazni (Solkan, Ig, Koper), Zavod Talita kum Postojna, JPV Vipava Cirius in Zavod Želva na Ajševici.

Tu je nekaj vtisov:

V torek sta v Sežani sijali dve sonci: eno je svetilo na nebu, drugo pa v očeh in srcih starejših ljudi v domu upokojencev. Resnično so nas njihove izkušnje obogatile. (Urška M., DU Sežana)

Današnji dan mi je bil zelo všeč. Zdi se mi, da smo zares naredili nekaj dobrega. Ljudje so nas bili veseli, skupaj z nami so prepevali, plesati namreč niso mogli. Mislim, da smo jim polepšali nekaj ur v tem dnevu, ko se čas spreminja v spomine. Ta stavek smo namreč danes slišali in se mi zdi zelo pomemben. Vsaka malenkost, ki jo naredimo za nekoga, ki je osamljen, bo ostala v spominu tako nam kakor njemu. (Saša Ž., DU Črni Vrh)

Obisk centra za tujce se mi je zdel zelo zanimiv, saj so nam predstavili ustanovo, o kateri prej nisem vedela ničesar. Na začetku sem dobila vtis, da bodo do nas zelo strogi, vendar so nam vse zelo prijazno predstavili. Zelo dobro se mi je zdelo, da smo sami postavljali vprašanja o tistem, kar nas je zanimalo. Predstavili so nam tudi razne izkušnje, ki so jih imeli s tujci. Mislim, da je bila to koristna izkušnja še posebej zato, ker smo spoznali ustanove blizu domačega kraja. (Tina Ž., Center za tujce Postojna)

Bleščeča voda / nizkega dna / skriva sence / invalidnih otrok, / ki brez obrazov živi / mirno / v domu Cirius. (dijaki 3. c, Cirius Vipava)

Sij v njihovih očeh je neprecenljiv, njihove preprostosti pa se bomo vedno spominjale. Ne občutiš vsak dan, kaj pomenita hvaležnost in sreča. Sreča je, da lahko občutiš, kaj je sreča. (dijakinje 3. c, Pristan)

“Mladi so nam prinesli žarek pomladnega sonca, ki je v nas zanetil spomine na čas naše mladosti.” (dijaki 3. c, DU Koper)

V začetku aprila, 7. 4., smo odšli na vsakoletne enodnevne ekskurzije, vsak letnik na svoj konec, da ne bi bilo gneče. Že tradicionalno gredo prvi letniki v Zamejsko Slovenijo, drugi v slovensko Istro, tretji pa letos prvič v Celje.

Zažig sveč in predaja ključa sta se letos zgodila zgodaj zjutraj, prvo in drugo šolsko uro, in sicer 20. 5., nekaj dni preden so četrtoletniki zaključili svoje redne šolske obveznosti. Seveda so se tretješolci morali potruditi, da so si ključ zaslužili, cvek pa je kot vsako leto veselo gorel.

Pomladni koncert zborov

V nedeljo, 22. 5. 2011, je v Kulturnem domu Vipava potekal že tradicionalni pomladni koncert zborov Škofijske gimnazije Vipava.

Kot se spodobi, tudi tokrat ni manjkalo dobre glasbe. In odličnih glasov, seveda. Poslušalci smo lahko uživali ob nastopu petih pevskih zborov. Najprej nam je zapela Dekliška vokalna skupina dijakinj Škofijske gimnazije Vipava, ki si je naredila zelo zanimivo ime – »Po potrebi«. V letošnji sezoni sta za pevkami, ki jih vodi Klara Koradin, dva manjša nastopa, tokrat pa so se predstavile s tremi skladbami.

Sledil je nastop Fantovskega pevskega zbora ŠGV pod vodstvom Igorja Hodaka. Ko so prvič zapeli na koncertu Pa se sliš', je obveljalo enotno mnenje, da morajo nadaljevati s petjem in da to vsekakor ni bil njihov prvi in zadnji nastop.

V letošnjem šolskem letu pa je bil na pobudo ravnateljice OŠ Šturje Ave Curk in ob sodelovanju novega učitelja glasbe na OŠ Šturje Igorja Hodaka ustanovljen pevski zbor učiteljic in vzgojiteljic zgornje Vipavske doline. Začasno nastopajo pod imenom "Sine nomine" – kar pravzaprav pomeni »Brez imena«, saj se za uradno ime še niso odločili, tudi zato, ker ostaja živa prvotna želja, da bi se zbor razširil v mešani pevski sestav. Njihov krstni nastop je bil vsekakor uspešen.

Po tem nastopu smo se zopet vrnili k zboru iz ŠGV. Zapela so nam dekleta iz Dekliškega zbora pod vodstvom Loredane Sajovic. Same pravijo, da ponosno zaključujejo to pevsko sezono in že nestrpno pričakujejo novo.

Najdaljšo tradicijo vseh predstavljenih zborov pa ima Mešani pevski zbor Škofijske gimnazije Vipava, ki ga vodi Igor Hodak, in je zapel kot zadnji nastopajoči. Star je skoraj toliko kot šola sama, torej skoraj dvajset let. Prislunili smo lahko še zadnjim trem pesmim.

Preden pa smo zaključili, nam je ob tej priložnosti spregovoril še ravnatelj Škofijske gimnazije Vipava, gospod Vladimir Anžel.

Posloveli smo se z mislijo, da z mladimi ljubezen do petja ne zamira, ampak se – nasprotno – celo krepi.

Če želite biti tudi vi del te glasbene magije, se nam pridružite naslednjo pomlad.

Kje in kdaj, vam še sporočimo.

Erika Bolčina, 3. c

Ekskurzija 3. letnikov na Dunaj

Ves maj smo govorili o njem. Bil je kot rešilna bilka v napornem času, polnem testov, spraševanj in drugih obveznosti. Zadnji teden smo vsi govorili le o njem in o tem, kaj bomo vzeli sabo, kdo bo s kom v sobi, dekleta smo z navdušenjem zbirala obleko za Opero, fantje pa so se predvsem ukvarjali s tem, kaj bodo jedli.

Mogoče sem ga sama celo malo preveč nestrpno pričakovala. Ura je bila pet, ko je mama stopila v sobo in me spravila pokonci. Res sem ponosna nase, da sem se v pičlih petnajstih minutah odpravila in prišla do Vipave. Olajšano sem sedla na avtobus in, tako kot večina ostalih, prespala večino poti do Dunaja.

O Dunaju si ne morem ustvariti niti pozitivnega, niti negativnega vtisa. Očaral me je z nešteto čudovitimi parki, kjer se lahko brez slabe vesti uležeš v senco velikega drevesa, ter z zanimivim naravoslovnim muzejem, ki me je res presenetil, čeprav ne maram preveč naravoslovnih predmetov. V njem smo videli okostja dinozavrov, ribe, nenavadne kače, raziskovali skrivnosti kraškega sveta in čudovite kristale. Seveda ne smem izpustiti Belvedera in Schönbrunna, ki te res prevzameta, pa tudi nešteti cerkva, ki si jih v večini nisem zapomnila, v spominu pa mi bostagotovo za vedno ostali Štefanova stolnica in kapucinska cerkev,

kjer so pokopani vsi potomci Habsburžanov. Ter seveda težko pričakovan Prater, kjer sem sama bolj ali manj opazovala druge, kako so uživali v raznih adrenalinskih podvigih.

Umetnostnozgodovinski muzej si bom gotovo zapomnila po udobnih kavčih, Opero pa po občutku blišča na eni in "bede" na drugi strani, predvsem zaradi nizkocenovnih sedežev, ki smo jih imeli. Mislim, da bi tistih nekaj evrov lahko gotovo koristneje uporabili.

Videli smo vse – lepo, poučno, zanimivo, moderno in nenavadno.

Po drugi strani je Dunaj povsem drugačen od mest, ki sem jih videla. Že v zraku je čutiti, da si v Avstriji, ker je vse točno in določeno in na svojem mestu. Videti je, da se Dunajčanom neprestano nekam mudi in da nimajo časa za nič drugega, kot za svoje opravke. Pa vseeno na ulici srečaš nekaj Mozartov, našemljenih ljudi in uličnih plesalcev ter skupino Špancev, ki zahtevajo demokracijo v svoji državi. In takrat veš, da je tudi Dunaj živahno mesto, ki nikoli ne počiva.

Ana Tomažič, 3. c

Letos je na spomladanskem roku maturo opravljalo 73 dijakov in dijakinj ŠGV. Držimo pesti!

Zdaj pa smo pa zares na koncu. Na predvečer državnega praznika, dvajsetega rojstnega dne naše "brhke mladenke", kot je v svojem nagovoru domovini izpostavil gospod ravnatelj, se je zgodila zaključna prireditev ŠGV. Letos so si jo zamislili v dveh delih. Prvi je bil šaljiv, trije dijaki, Lara, Dominik in Kristjan, so nas izvirno, z živo zborovsko in posneto pesmijo, s fotografijami in besedami, popeljali skozi spomine na nekaj najodmevnejših dogodkov minulega šolskega leta – da bi nas že takoj na začetku počitnic malce "skominalo" po šolskih dneh. Seveda smo slišali pozdravni govor g. škofa, ki letos izjemoma ni mogel biti osebno z nami, pozdravil nas je g. rektor in se vsem

zahvalil za "koristen preprih" med šolskim letom. Podeljena so bila tudi mnoga zlata priznanja za izjemne dosežke naših dijakov in dijakinj na najrazličnejših področjih, od raziskovanja do pomoči sošolcem in prostovoljnega dela.

V drugem delu prireditve pa smo slišali vedno aktualno Cankarjevo hvalnico naši domovini, ki letos praznuje 20 let, čestital ji je tudi g. ravnatelj. V svojem govoru nas je spomnil, da ljubezen do domovine ni nekaj, kar bi lahko bilo s čimerkoli pogojeno – ne, ljubezen mora biti brezpogojna, kot je brezpogojna Božja ljubezen do nas. Pa tudi vidna in dejavna. Da bo vidna, smo ob dvajsetletnici samostojne Slovenije na koncu zaključne prireditve zasadili lipo. Naj raste!

Zbrala in uredila Irena Krapš Vodopivec

Iz OŠ

Ob zaključku šolskega leta

24. junij – vroče poletno dopoldne. Zadnji dan pouka pred poletnimi počitnicami. Glasni učenci se veselijo prostih dni, se poslavljajo od prijateljev, še hiter »Nasvidenje« učiteljem, šolski zvonec odzvoní, avtobusi odpeljejo. Po učilnicah, hodnikih in avli je tišina, kot da tudi stavba počiva. A le za kratek čas, nato začnemo čistiti, po(s)pravljati ... Da, tudi popravni izpiti so v osnovni šoli.

Sedaj razmišljamo, pišemo poročila, statistike, izpolnjujemo dokumente (vsako leto jih je več). Časi, ko so tudi učitelji imeli počitnice, so preteklost – sedaj je po in pred šolskimi dnevi precej zadolžitev. Otroški smeh zamenja šumenje papirjev, brnenje računalnikov in tiskalnikov, premikanje pohištva. Dela, ki učiteljev ne veselijo, ne navdušujejo. Smo učitelji in zato smo radi z učenci in nam neposredno delo z njimi daje moči.

Razmišljamo, kako smo opravili delo. Trudili smo se delati po svojih močeh, prepričanju, predanosti ciljem – včasih bolj, drugič manj uspešno. V dinamiki vseh odnosov z učenci in starši so bile tudi ne-hotene občasne

neprijetnosti, napetosti in nesporazumi, ki so rojevale slabo voljo med vsemi. Smo jih uspeli reševati? Rešiti? Pogledi na vzgojo in pomen izobraževanja niso enaki in vsak človeški odnos vključuje tudi subjektivna stališča in čustva. Le- teh nismo hoteli nikomur prizadeti.

Na valeti smo devetošolcem razdelili spričevala in priznanja. Z nekaterimi učenci te generacije smo imeli kar precej prepričevanja in drugih ukrepov, da bi upoštevali dogovore. Spodbujali smo jih, jim »težili«, in ko je zmanjkalo dobre volje, tudi prepovedovali. Vse samo zato, ker nam ni vseeno in želimo, da razvijejo svoje zmožnosti. Na nekatere učence smo ponosni, ker so se med šolanjem izkazali z delavnostjo, vztrajnostjo in so si prizadevali za dobre odnose. Mnoge bomo pogrešali, ker so z vedrino širili dobo voljo. Vsi odhajajo v svet vsak s svojimi cilji in pričakovanji. Želimo jim moči in poguma, da bodo preko izzivov, novih možnosti in priložnosti dosegli osebno in poklicno uspešnost.

Med šolskim letom smo imeli poleg pouka še različne kulturne, športne, naravoslovne in tehniške dejavnosti. V spominu nam bodo ostale prireditve ob sprejemu prvošolcev, revija pevskih zborov, proslava ob obletnici priključitve Primorske k matični domovini in prednovoletni praznovanje. Prav posebno mesto med spomini pa ima dobrodelna prireditev staršev za naš šolski sklad. Občutkov povezanosti in sodelovanja ne morem izraziti z besedami. Prireditev je bila čudovita in bogato doživetje in res hvala vsem za pobudo, organizacijo in nastopanje. So trenutki, ki ogrejejo srce, dajejo moči in jih z veseljem podoživljam.

Tudi strokovno dobro pripravljenega dogodka Ne-odvisen.si ne bomo pozabili.

Učenci prvega triletja so spoznavali in utrjevali znanje o zdravju, igri, knjigi, odgovornosti in medosebnih odnosih.

Učenci drugega in tretjega triletja so preko video stripa »Zarja in Svit s prijatelji« spremljali sklop sporočil o sprejemanju samega sebe, odgovornosti, pasteh zasvojenosti, prostem času in medosebnih odnosih. Učenci so bili neposredno ali posredno preko igre večkrat izzvani, da razmišljajo in si oblikujejo zaključke, ki jim bodo v pomoč, ko se bodo znašli pred pomembnimi odločitvami.

Staršem – (žal maloštevilnim) – je bil namenjen interaktivni večer z gosti. Gospa Vlasta Nussdorfer, terapevt Miha Kramli in predstavnik policije so spregovorili o pasteh odvisnosti ter o vrednotah.

Še nekaj o dosežkih učencev. Vsak, ki se je trudil in napredoval, bil vključen in tovariški, zasluži pohvalo.

Štirinajstim od osemindesetih devetošolcev bi po starem rekli, da so bili vsa leta odlični, a splošnega učnega uspeha ni več. So le povprečne ocene.

Na državnih tekmovanjih so učenci pod mentorstvom učiteljev uspešno tekmovali in osvojili devetnajst srebrnih in sedem zlatih priznanj. Otroški in mladinski pevski zbor sta odlično zapela na regijskem tekmovanju in dosegla zlati priznanji. Več kot petdeset učencev je pripravljalo zgodovinsko raziskovalno nalogo in tudi zanj dobi zlati priznanje. Te naloge so bogata zakladnica pripovedi in podatkov o življenju rojakov v preteklosti.

Junija letos je naša sodelavka Vlasta Lokar Lavrenčič na Akademiji za glasbo v Ljubljani zagovarjala magistrsko nalogo z naslovom Akcijski razvojni projekt poučevanja tamburic na osnovni šoli. Delo je nastalo na podlagi trinajstletnega poučevanja in raziskovanja na naši šoli. Ker smo z njenim delom prva in edina osnovna šola v Sloveniji, ki se sistematično ukvarja s poučevanjem tamburic, in ker je ta tematika prvič znanstveno obravnavana, ji za opravljen magistrski iskreno čestitamo.

Ponosni smo na naše tamburaše in mentorico in upamo, da bo tudi v bodoče zmogla dovolj ustvarjalnosti in moči za vodenje tamburaškega orkestra.

Zaključene ocene in priznanja so le del pripovedi o delu v tem šolskem letu, ostalo bo vidno čez čas, ob srečanjih z nekdanjimi učenci, obletnicah. Bodo pozdravili ali pogledali stran? Upam, da se bodo nasmehnili in rekli: »O, a se še spomnite, ko smo ... Končal-a sem šolo, sedaj sem zaposlen-a, imam družino, pa saj bo moj otrok kmalu vaš učenec ...« To so najlepša srečanja za učitelje s srebrnimi lasmi.

*»Če pustimo prihodnosti prosto pot,
se zgodi vselej in brez izjeme zaželeno.«
(Martin Kojc: Učenik življenja)*

Alenka Nussdorfer Bizjak

Zaključek šolskega leta v naravi

Učenci 3. a in 3. b razreda OŠ Draga Bajca Vipava smo letos še posebno težko pričakovali konec šolskega leta, saj smo se veselili našega skupnega odhoda na Nanos, kjer naj bi tudi prenočili. Vreme nam je pošteno nagajalo pri izbiri datuma odhoda, vendar nam je kljub temu uspelo izbrati dva sončna dneva. Tako smo združili športni in naravoslovni dan ter zaključno prireditev s srečanjem s starši. Končno je napočil 21. junij, dan našega odhoda.

Starši so nas z avtomobili odpeljali do lovske kočice nad Podnanosom. Od tam nas je planinec vodnik Pavel vodil skozi gozd proti Abramcu. Zelo všeč mi je bilo, ko smo hodili po gozdu. Ko smo prišli v lovsko kočico na Nanosu, smo si dečki pripravili blazine. Na njih smo si raztegnili spalne vreče in jih takoj malo preizkusili.

Anže Ferjančič, 3. b

Najlepše mi je bilo, ko smo hodili po gozdu. Planinski vodnik nam je povedal mnogo zanimivega. Uporabili smo kompas in višinomero. Videli smo tudi čudovito planinsko cvetje.

Za spomin smo se na Nanosu pri tabli fotografirali.

Sara Šček, 3. a

Zelo lepo mi je bilo, ko smo hodili po gozdu. Med potjo smo jedli dišeče gozdne jagode in opazovali cvetoč travnik. Pri strmi poti sem opazila, da sem dobila klopa. Gospa Lučana mi ga je odstranila s kremo. Ko smo prišli do vrha poti, je v grmovju nekaj zašumelo in ustrašili smo se, da je kača. Bili smo veseli, ko smo prispeli na Nanos in nam je vsem uspelo.

Aurora Poljšak, 3. a

Vsi smo se posedli v krog. Planinec vodnik nam je pokazal, kaj vse ima v nahrbtniku. Povedal nam je, kako hodimo in se obnašamo v hribih.

Tiana Krečič, 3. a

Še posebno deklice smo nestrpnost čakale, kako se bomo razporedili po sobah in s kom bomo skupaj spale. Razdelili smo se v skupine po posameznih sobah. Jaz sem bila v sobi s Tanajo, Niko, Valerijo, Tiano in Lorno. Bilo je lepo in noč smo trdno prespale. Zadnji dan smo sobo čudovito pospravile.

Zala Tomažič, 3. a

Bila sem zelo vesela, ker sem bila v sobi skupaj s Hano in Saro. Malo smo se igrale, risale in se pogovarjale. Bilo nam je zelo lepo. Pred domom smo se z ostalimi učenci razdelili v dve skupini in igrali Med dvema ognjema. V drugi igri sem bila rezerva in sem izbila njihovo rezervo. Tako je naša skupina zmagala.

Pamela Gavrilova, 3. a

V popoldanske prostem času sem se z Emo igrala pod drevesom. Pridružili sta se nama še Lea in Patricija. Odločile smo se, da bomo delale hiške iz palčk, kamenčkov, zemlje in mahu. Prišla je še Urška, ki je nabirala mah in travo za postelje. Jaz sem naredila most in pobirala polžke.

Val Mohorčič Krapež, 3. b

Prvi dan sem se v popoldanskem prostem času pod bukvijo igrala s prijateljicami igro Enka. Ko smo se naveličale, smo se igrale potapljanje ladjic. Najprej sem igrala s Tamaro, potem pa še z Auroro. Premagala sem jo. Juhuhu!

Patricija Boben, 3. b

Na igralih smo se gugali in spuščali po toboganu. Videli smo medveda, kako se je postavil na zadnje noge. Gospodar mu je prinesel hrano.

David Ibraimović, 3. a

Med prostim časom je bilo zelo zabavno. Pod bukvijo smo se igrali, risali, barvali, risali na kamne in igrali Med dvema ognjema. Všeč mi je bilo, da smo lahko ustvarjali tudi z lego kockami. S pomočjo lego kock sem naredila smešnega možica.

Lara Malik, 3. b

Komaj sem čakala, kdaj bomo šli opazovat sonce in zvezde. Skozi teleskop smo najprej opazovali sonce. Za opazovanje zvezd smo morali počakati, da se je stemnilo. Končno smo jih dočakali. Gospod Jože Rutar nam jih je na nebu kazal z laserjem. Bilo je čudovito. Bila sem zelo utrujena in zaspana in sem šla naravnost v posteljo. Hitro sem zaspala. Sanjala sem, da so izpustili medveda, ki me je lovil ... Tekla sem hitro kot motor in uspelo mi je pobegniti.

Valerija Fajdiga, 3. a

Na nebu smo videli zvezdo Severnico, ki je svetla in velika. Zvezde Stražarke jo stražijo. Skozi teleskop smo videli Sonce, ki je bilo zelo veliko. Bila sem zelo zaspana. Tiste učence, ki smo zaključili z ogledom, je učiteljica peljala v kočo spat. Pred spanjem nam je prebrala še pravljico in potem smo vse zaspale.

Urška Malik, 3. b

Zelo mi je bilo zanimivo, ko je gospod Jože Rutar na nebu kazal ozvezdja z zelenim laserjem. Skozi teleskop smo videli Dvojno zvezdo, Saturn z njegovo luno in zvezdno meglico. Bil sem zaspan in truden, vendar se je izplačalo potruditi in vzdržati, ker je bilo zanimivo. Ker smo bili še tako pozno pokonci, sem rekel gospe Nadji, da bomo pričakali novo leto.

Filip Leban, 3. a

Opazovanje skozi teleskop mi je bilo zelo zanimivo. Saturn je imel obroč. Nekateri so bili zaspani in so šli prej spat. Mi, ki smo vztrajali in ostali, pa smo videli še dve zvezdi in kopico zvezd.

Lea Lavrenčič, 3. b

Na nebu smo videli mnogo zvezd. Skozi teleskop smo opazovali Saturn in njegov obroč. Naslednji dan popoldan smo deklice imele pod bukvijo frizerski salon. Spletale smo si kitke in si vpletale ivanjščice.

Hana Pavzin, 3. a

Zelo zanimivo je bilo opazovati zvezde. Skozi teleskop smo videli Saturn, ki je bil videti kot krogla z obročem okrog. Videli smo tudi zvezdi, ki sta bili skupaj. Ena je bila modra in ena zlatorumena.

Hana Polak, 3. b

Najbolj mi je bila zanimiva zvezda Dvojček. Tako se imenuje, ker sta dve zvezdi skupaj, ena ob drugi. Ena je zlatorumene barve, druga pa modre barve.

Jure Nabergoj, 3. b

Zvezde smo opazovali skozi velik in majhen teleskop. Zvezde so bile v obliki živali: laboda, leva in škorpijona. Bilo je zelo zanimivo.

Žan Volk, 3. b

Zelo mi je bilo zanimivo, ker smo noč prespali v spalnih vrečah. Z Auroro sva zvečer klepetali, se smejali in se zabavali. Najbolj nama je bilo smešno, ko sva lezli v spalno vrečo.

Veronika Premrl, 3. a

Na nebu sem se naučila prepoznati Mali in Veliki voz ter zvezdo Severnico. Opazovali smo še ozvezdja Laboda in Škorpijona. Na začetku je bilo na nebu videti malo zvezd, potem pa vedno več in sijale so bolj močno, ker je bilo temnejše. Zelo mi je bilo všeč gledati skozi teleskop, saj je bilo vse videti večje in lepše.

Patricija Fučko, 3. b

Najbolj všeč mi je bilo to, da smo na Nanosu prespali. Vsi smo radi opazovali medveda. Videli smo ga, kako se je kopal in jedel. Smešno mi je bilo, ko smo opazovali mravljišče in je medved plezal po nas.

Lorna Krečič, 3. a

Na Nanosu mi je bilo zelo lepo. Tam smo imeli dobro kosilo in večerjo. Sladkali smo se s palačinkami in sladoledom.

Nik Ibraimović, 3. b

Naslednji dan nam je lovec povedal mnogo zanimivega o divjih živalih. Pokazal nam je nagačene živali, ki smo jih lahko prijeli in božali. Gozdar nas je odpeljal v gozd. Vsi smo utihnili in poslušali, kako so ptički prepevali. Skupaj smo si ogledali vejico smreke in jelke ter prepoznavali in ločili, kakšne iglice imata. Na odžaganemu štoru smo prešteli letnice in ugotovili, da je imelo drevo točno sto let. Videli smo tudi veliko mravljišče. Nekateri so skakali, ker so mravlje lezile po njih. S posebnim metrom in postopkom smo izmerili, da je smreka visoka trideset metrov. Bilo je zelo zanimivo.

Nika Krašna, 3. a

Gozdar nam je pokazal, da iz odpadlih listov in iglic nastane humus. V roko nam je dal zemljo in preperele liste, kar smo tudi povohali. Šli smo po poti do mravljišča. Videli smo krmišče za živali, kjer jih lovci hranijo.

Jure Ipavec, 3. b

Z gozdarjem je bilo v gozdu zelo zanimivo. Videli smo leseno krmišče za divje prašiče in smjad. Zanimivi sta bili dve veliki mravljišči. Mravlje so hodile tudi po naših nogah. S posebnim gozdarskim svedrom smo zavrtali v deblo drevesa in tako določali, kako hitro raste in koliko je staro. S sledilno napravo smo se orientirali in določali območje, kjer smo bili.

Domen Lemut, 3. a

Bivanje na Nanosu smo zaključili s prireditvijo za starše. Postavili smo se v vrste ter peli in plesali. Po programu smo odšli k mizam, ker smo bili žejni in lačni. Sledil je družabni del. Proti staršem smo igrali tudi Med dvema ognjema. Rezultat je bil izenačen, 1 : 1.

Ema Kodelja, 3. b

Bližal se je prihod naših staršev. S sošolkami smo si uredile različne frizure: kitke, čopke, spuščene lase. Uporabile smo elastike, špelce, krtače in glavnike. Najbolj nam je primanjkovalo elstik. V kitke smo si vpletle rože. Vse smo imele čudovite frizure.

Tamara Kete, 3. b

Vsi smo nestrpnost pričakovali, kdaj bomo nastopili za starše. Starši so se malce nasmejali ob našem recitalu Naše živalsko življenje in prisluhnili petju. Vsi dečki smo plesali z deklicami. Vsi so nam ploskali. Zelo lepo mi je bilo tudi, ko smo igrali Med dvema ognjema proti staršem. Najbolj smo bili veseli, ko smo izbili svojega tata ali mamo.

Matej Andlovic, 3. a

Sedaj bi se pa radi še zahvalili vsem, ki so pripomogli k temu, da smo preživeli dva tako lepa dneva na Nanosu. Najprej Lovski družini Vipava in oskrbniku lovskega doma Mitju Lozarju, ki so nam omogočil domovanje in varno nočitev; Planinskemu društvu Vipava in vodniku Pavlu Makovcu za vso potrpežljivost, prijaznost in varno vodenje po zanimivih poteh; gospodu Branku Pucu za zanimivo predstavitev divjih živali; gozdarju Mitju Turku, ki nam je na zanimiv način približal različna drevesa, njihovo starost, nam potrpežljivo pomagal pri meritvah dreves in nas čakal na naši poti skozi gozd; gospodu Jožetu Rutarju in njegovima pomočnikoma za nočno doživetje ter odkrivanje zvezd in planetov; kuharici Aniti pri Abramcu za okusno hrano; osebju šole in gospe ravnateljici za vso pomoč pri organizaciji in izvedbi. Seveda pa najpomembnejša zahvala staršem, ki so nam stali ob strani od zamisli do izvedbe.

Učenci in učenke 3. a in 3. b razreda z učiteljicama Nadjo Kompara in Savico Trošt ter vzgojiteljico Lučano Leban

Veveriček še vedno skače

15 let druženja z učenci OŠ »Milojke Štrukelj« iz Nove Gorice

Petnajst let je lahko veliko ali pa malo, odvisno na kaj se obletnica nanaša. V našem primeru trdim, da je to velik jubilej, saj sem prepričana, da ni veliko povezav med šolami, ki bi trajale tako dolgo.

Pred petnajstimi leti sta učiteljici Irena in Iris na OŠ »Milojke Štrukelj« v Novi Gorici obravnavali zgodnico Veveriček posebne sorte Svetlane Makarovič. Verjamem, da sta jo otrokom približali na tople in življenjski način. Da bi učencem prikazali resničen svet »veveriček« posebne sorte, sta prosili za ogled našega Centra.

Pripeljali sta vsaka svoj razred, spremljala jih je svetovalna delavka Liljana.

Letos 17. maja se je njihova pot ponovila petnajstič, z drugimi učenci, a z istimi spremljevalkami in s še večjim zanosom kot takrat. Tudi pri nas v Centru so jih pričakali drugi učenci, a večinoma iste učiteljice: Loredana, Danica, Helena, le Silvano je že pred leti nadomestila Andreja.

Ker poteka naše srečanje, ko zorijo češnje, ga imenujemo Češnjevik piknik. V jesenskem času jim obisk vrnemo in družimo se na njihovem Kostanjevem pikniku.

Naše jubilejno srečanje smo izvedli v treh etapah. Začeli smo s pozdravom ravnateljice in kulturnim programom.

Vadili smo vsak zase, pa vendar nam je uspelo, da smo se v nekaj točkah povezali – ne družimo se zaman že toliko let. Skupaj smo peli, plesali.

Kaj zmoremo mi, kaj oni in kaj skupaj, smo želeli prikazati na treh postajah: v glasbeni učilnici, učilnici tehnike in tehnologije in telovadnici fizioterapije.

V telovadnici smo izvajali vaje medsebojnega nošenja v različnih položajih, zgradili smo živo piramido. Aktivnosti so potekale v smislu razvijanja psihomotoričnih sposobnosti, predvsem ravnotežja, moči, koordinacije. Učenci so bili bolj ali manj spretni, bolje so se znašle deklice. V učilnici glasbene vzgoje je učiteljica dala poudarek poslušanju, razvijanju moralno etičnih vrednot, prijateljstvu. V ta namen je predstavila evropsko himno v različnih izvedbah in bila presenečena, kako hitro so učenci ugotovili, za katero melodijo gre. Nekateri med njimi pa so jo znali celo zaigrati na klavir.

V ročnih spretnostih, skupnem delu, sodelovanju in pomoči smo se preizkusili v učilnici tehnike in tehnologije.

Učenci so morali drevo iz papirja, pritrjeno na steno, spremeniti v češnjo. Rezali so liste, rdeč krep papir mečkali v plodove in vse nalepili na drevo. Češnje so bile skoraj take kot tiste, ki so nas čakale v skupnem prostoru ob še nekaterih dobrotah.

Naša druženja se vedno končajo s pesmijo. Obvezno skupaj zapojemo skupno »himno« Prijatelja imam, s prve kasete našega pevskega zbora, in Če si srečen.

Ker v naših srečanjih sodelujemo vsi, ki smo tako ali drugače mladi, se ob koncu prepustimo glasbeno ritmičnemu presenečenju naše glasbene pedagoginje. Letos se je to presenečenje glasilo Banuwa, Banuwa ...

Najboljši pokazatelj počutja, vsaj zame, niso besede, ampak spontane reakcije, mimika, sproščena komunikacija. Po opazovanju vsega tega lahko rečem, da je bilo počutje vseh dobro in da ni strahu, da bi se naša druženja prekinila.

Helena Kravos,
specialna pedagoginja

Ljubezen do narave se začne že v vrtcu

Turistična zveza Slovenije je v tem šolskem letu razpisala projekt »Gozdovi za ljudi«. Iz vrtca Vipava sta se prijavili dve skupini, Lune (3–4-letni) in Škratki (5–6-letni). Obe skupini sta projekt izvajali v mesecu maju. Vsaka si je izbrala svoj naslov »Tja v gozdiček pod grmiček« in »Mi smo škratki mladi, gozd imamo radi«. Za projekt o gozdu smo se odločile, ker je letos svetovno leto gozdov. Otrokom smo želele vzbuditi zanimanje in skrb ter pozitiven odnos do narave, da se bodo naučili prisluhniti, videti, otipati, vonjati, razmišljati, povezovati ... S tem projektom smo jim želele približati lepote narave in zavedanje, da je gozd za človeka in njegov obstoj nujno potreben. V svet raziskovanja smo jih želele popeljati skozi igro in jim na ta način lažje približati naravoslovne vsebine. Tako so imeli otroci možnost utrjevati že usvojeno znanje o gozdu še na drugačen način, z metodami opazovanja, raziskovanja in predvidevanja ter sklepanja.

Ves čas smo sledili naslednjim ciljem:

- Otrok odkriva in spozna, da je življenje živih bitij v gozdu odvisno od človeka.
- Otrok pridobiva izkušnje, kako sam in drugi ljudje vplivajo na naravo in kako lahko dejavno prispeva k varovanju in ohranjanju naravnega okolja.
- Otrok spozna, da na njegovo zdravje vpliva okolje in on sam.
- Otrok spozna, kako se lahko varuje pred poškodbami, boleznimi in škodljivimi snovmi v gozdu.
- Otrok spozna različne načine zbiranja, shranjevanja in prenosa informacij.
- Otrok doživlja ugodje ob raziskovanju gozda, zbiranju novih informacij in uporabi novih tehničnih pripomočkov.
- Otrok spozna nove poklice, ki so vezani na gozd.
- Otrok spozna značilnosti bližnjega gozda.

Otrokom smo prvi dan v skupino prinesle različne naravne predmete iz gozda, ob katerih se je med njimi razvil pogovor o poznavanju gozda, narave, lesa ... Pri pogovoru je med otroki prišlo do nevihte idej, ki smo jih uporabili za izdelavo načrta dejavnosti. Otroci so si želeli obiskati gozd, knjižnico, opazovati živali, obiskati lovca, gozdarja, izdelovati izdelke in instrumente iz naravnega materiala, ustvarjati z različnimi sredstvi, spoznati nove pravljice, pesmice ... Porodila pa se je tudi ideja, da pripravimo razstavo svojih izdelkov v vrtcu.

Ves čas projekta so otroci pridno sodelovali, opazovali, poslušali, odkrivali, razmišljali, ustvarjali, eksperimentirali, tehtali, merili, razvrščali ...

Obiskali smo lovca Štefana iz Vipave in si ogledali njegovo lovsko sobo s trofejami in nagačenimi živalmi. Otrokom je pripovedoval zanimive lovske dogodivščine, posebej pa so jih pritegnili različni zvoki piščali, s katerimi lovec kliče živali v gozdu.

Velikokrat smo se odpravili v bližnji gozd na Stari grad, do cerkve sv. Miklava in v gozdiček nad Gradiščem. Nepozaben pa je bil skupini izlet obeh skupin z avtobusom na Nanos. Izvedli smo ga v sodelovanju z lovskima družinama Vipava in Nanos ter z gozdarjem Boštjanom. Razdelili

smo se po skupinah in popeljali so nas po gozdu. Izvedeli smo veliko novega in zanimivega, videli smo lovsko prežo, solnico, krmišče in napajališče za živali. Spoznali smo različne vrste dreves in rastlin, gozdarske pripomočke in zaščitno obleko. Gozdar nam je spregovoril tudi o pomenu gozda in lesa za človeka (čist zrak, senca, voda, dom za živali, papir, pohištvo ...). Po poučnem delu izleta smo se odpeljali do turistične kmetije Abram, kjer smo si ogledali medveda in druge živali. Otroci so uživali na svežem zraku, igralih, bližnjem travniku ... Za zaključek so nam na pomoč priskočili lovci in gozdar, ki so nam v prijetnem hladu visokih dreves pripravili piknik – kosilo v naravi. Ta dan je bil za naše najmlajše nekaj posebnega, kar so

potrdili tudi vsi sodelujoči, ki so se v naši družbi dobro počutili.

V zahvalo za pomoč in sodelovanje smo jim podarili izdelke iz naravnega materiala in skupno fotografijo. Vsem še enkrat lepa hvala.

Za zaključek in širšo predstavitev projekta pa pripravljamo v vrtcu Vipava še razstavo naših izdelkov, plakatov in fotografij, ki so ves čas pridno nastajale. Razstavo želimo preseliti tudi v prostore Turistično-informacijskega centra Vipava.

Zaključna misel o projektu

Vsak od nas naj stopa v gozd z odprtimi očmi, saj bo šele tedaj dojel njegovo vrednost, raznolikost in pestrost, ki nam jih gozd ponuja vsak dan, so dragocen vrednote narave. Nasploh je gozd naš največji darovalec, saj nam daje kisik, plodove, les in še marsikaj. Otroku lahko preko takšnega projekta in lastnega vzgleda privzgojimo skrb za gozd in predvsem spoštljiv odnos do narave.

Klavdija, Metka, Alenka, Adela

Tudi starši smo radi otroci

V našem vrtcu nam ni nikoli dolgčas. Vedno poskrbimo, da nam je lepo, da smo ustvarjalni in da se kaj novega naučimo. Tokrat smo k sodelovanju povabili starše otrok iz skupine Palčki in jim zadali prav posebno nalogo. Ponavadi na srečanju s starši njihovi najmlajši pripravijo nastop za svoje mame in očete ter širše družine, a tokrat smo vloge nekoliko obrnili in so starši postali nastopajoči v lutkovni predstavi »Zajčkova hišica«,

vzgojiteljica Ida in pom. vzgojiteljice Andreja sta jih pri igranju spremljali z malimi instrumenti, vzgojiteljica Anja pa je povezovala igro s spremnim besedilom. Starši so se z veseljem odzvali našemu povabilu ter več kot odlično odigrali vloge zajčka, lisice, psa, petelina in medveda. Igra je bila še bolj zanimiva in doživeta, saj so pokazali svojo ustvarjalno plat in nekoliko improvizirali ter zelo prijetno presenetili ostale nastopajoče, svoje

otroke in gledalce. Uspeh je bil popoln in z veseljem smo sklenili predstavo z besedami, da je sodelovanje s starši lahko zelo plodno, zabavno ter zanimivo in ga bomo tudi v tej obliki še kdaj ponovili, saj smo vsi s ponosom ploskali nastopajočim otrokom in njihovim staršem.

Prijetno druženje se je nadaljevalo še naprej, in sicer z izdelovanjem venčkov iz slanega testa. Otroci so jih izdelali skupaj s svojimi starši, jih okrasili ali odeli v barve ter znova potrdili, da se vsi radi igramo, ustvarjamo in zabavamo ter da je v sodelovanju obeh generacij največje veselje, učenje in zadovoljstvo biti drug drugemu hkrati učitelj in učenec ali kot modro ponazori rek: »Otrok je kot knjiga, iz katere beremo in v katero pišemo.«

*Ida, Anja, Andreja in otroci skupine Palčki,
Otroški vrtec Ajdovščina, Oddelek Vrhpolje*

Iz društev

Zlato se z zlatom zbija

Vipavski tamburaši smo v mesecu maju dobili dve zlati priznanji. Gostovali smo v Belgiji in na Hrvaškem, od koder so se vrnili nasmejanih ust. Pa pojdimo lepo po vrsti.

Od 29. aprila do 2. maja smo se udeležili 59. evropskega festivala mladih glasbenikov v Neerpeltu v Belgiji. Skupno s 3140 mladimi iz 27 evropskih držav in držav zunaj Evrope smo prisluhnili geslu festivala, ki se je glasilo: ustvarjanje glasbe in skupno petje v vseh pogledih in ideologijah. Ko smo prispeli v petek popoldne v Neerpelt, smo svoje misli, ideje, pričakovanja najprej napisali na zid prijateljstva, ki so ga organizatorji postavili prav s tem namenom. Potem smo se odpravili v mladinski hostel, kjer smo prebivali skupaj z mičnimi Poljakinjami, ki so takoj navezale stike z našimi fanti. Zvečer smo se odpravili na odprtje festivala, ki je bil pravi spektakel. Po centru Neerpelta se je vila kolona tolkalcev, za njimi pa so v sprevodu šle punce in fantje, ki so predstavljali ljubezen. Prizor je bil enkraten. Ko so prispeli do glavnega odra, smo doživeli fantastičen tolkalski koncert, potem pa še vrhunec večera – ples v zraku. Kupidi so plesali v zraku (pripeti na žerjav) in nas obsipali s srčki, bleščicami, baloni, iskricami ... Na koncu predstave pa je sledil še megalomastičen ognjemet. V soboto zjutraj nas je navsezgodaj zbudila trobenta, saj je bil čas za vaje. Tako smo dopoldne preživeli na hodniku hostla, kjer smo pilili še zadnje pasaže. Popoldne smo se odpravili v Massmechelen obiskat slovensko katoliško skupnost. Sprejel nas je g. Stane, ki nam je predstavil skupnost, razkazal mesto in nam postregel s steklenico dobrega belgijskega piva. Ker pa smo imeli zvečer še nastop, smo se kaj kmalu odpravili nazaj v Neerpelt z obljubo, da se kmalu vrnemo v Massmechelen.

Zvečer smo nastopali na koncertu Dogaja se!, ki so ga organizatorji pripravili v zahvalo vsem prostovoljcem, udeležencem, družinam in vsem drugim, ki so kakorkoli s svojo prisotnostjo bogatili vzdušje v ogromni dvorani. Dvorana je bila res ogromna, saj je vsebovala tri odre, na katerih so se orkestri izmenjevali. Mi smo, na željo organizatorjev, zaigrali Nothing else matters od Metallice in La bambo. Skladbi sta bili zadetek v polno, saj je celotna dvorana pela z nami in se zibala v latino ritmih. Po koncertu nas je samo še noč ločila od nedelje, ko nas je čakalo tekmovanje, zaradi katerega smo tudi prišli v Belgijo.

Mednarodno tekmovanje je zajemalo sedem kategorij, od katerih je vsaka kategorija imela še višjo podkategorijo, ki je zahtevala visoka priznanja iz mednarodnih festivalov in dokazljivo umetniško ustvarjanje. Vipavski tamburaši smo se prijavili v višjo F-kategorijo (zasedbe z različnimi instrumenti). V nedeljo smo tako komisiji, ki so jo sestavljali John Dams iz Nizozemske, Xenophon Kelsey iz Velike Britanije, Elefther Kotz iz Grčije in Wouter Vandenabeel iz Belgije zaigrali štiri skladbe, in sicer V posavskem gozdu Vilima Gustava Broža, Razigrane strune Tihomila Vidošiča, Pesem študenta Neže Žgur in Tamburo latino Siniša Leopolda. Po tekmovalnem delu smo bili vsaj za nekaj kilogramov lažji, saj je vsa napetost in stres padel z ramen. Zato smo se vsi nasmejani in veseli odpravili na parado, ki se je udeležilo vseh 97 orkestrov. Hodeč po ulicah Neerpelta smo igrali Golovrško polko, peli Slovenija, odkod lepote tvoje in pozdravljali ljudi. Spotoma pa smo še očarali Kolumbijca, ki je ves čas hodil z nami in ljudem razlagal, da smo iz Slovenije. Tako je bil navdušen, da nas je povabil v Kolumbijo na festival. Parada je vodila naravnost v dvorano, kjer je sledila razglasitev rezultatov. Vsi nestrpni smo pričakovali F-kategorijo, ki smo jo tudi dočakali. Kaj kmalu

smo namreč iz ust napovedovalke slišali, da smo prejeli 1. nagrado CUM LAUDE, ki sta jo sprejela dirigentka Vipavskih tamburašev Neža Žgur in njen spremljevalec. Lahko si predstavljate, kako smo bili veseli (samo za občutek, kaj pomeni taka nagrada: v naši kategoriji je bilo 20 skupin, od katerih smo trije dobili 1. nagrado CUM LAUDE, samo eden pa 1. nagrado SUMMA CUM LAUDE). Po razglasitvi rezultatov je sledila zabava, namenjena samo nastopajočim, kjer smo skupaj z drugimi mladimi uživali ob dobri glasbi, pivu in plesu.

V ponedeljek zjutraj smo se odpravili domov, vendar se nismo želeli prehitro posloviti od Belgije, zato smo zavili še v Bruselj, kjer smo si ogledali Evropski parlament. Tam nas je sprejel tudi slovenski poslanec Lojze Peterle, ki nam je osebno čestital za naš uspeh.

Po Belgiji smo bili utrujeni, vendar nam naša dirigentka Neža Žgur ni dala niti dneva počitka, saj nas je 14. maja čakal še Mednarodni festival tamburaške glasbe v Osijeku. Tudi tam smo se odlično odrezali, saj smo prejeli zlato priznanje.

Uspeha v maju sta nas navdušila in tudi motivirala za nadaljnje muziciranje. Sedaj nas čakajo počitnice, ki jih bomo aktivno preživeli s tamburico v roki, saj nas čaka kar nekaj koncertov pa tudi kakšen mednarodni festival. Vsi pa srčno upamo, da se bomo še kdaj udeležili takega festivala, kot je bil v Belgiji, saj smo neizmerno uživali.

Meta Žgur

Gostovanje Tamburjašev na Koroškem

V soboto, 14. maja 2011, smo se člani obeh tamburaški skupini našega društva odpeljali v Škofiče na avstrijsko Koroško. Povabilo nas je Slovensko prosvetno društvo "Edinost", s prizadevno predsednico Magdo Errenst na čelu. Koncert v ljudski šoli v Škofičah smo sooblikovali skupaj s kvintetom bratov Smrtnik ter tamburaši iz Železne Kaple in Hodiš. Program, ki smo ga predstavile posamezne skupine, smo zaključili s skupnim nastopom vseh tamburašev in pevcev. Po koncertu so nam gostitelji postregli s koroškimi dobrotami, nato pa smo se odpeljali h »Gašparju« v Št. Jakob, kjer smo prespali. Po zajtrku smo se napotili v Št. Ilj, kjer smo se udeležili sv. maše in jo popestrili z zvoki tamburic. S tem smo zaključili naše gostovanje na avstrijskem Koroškem, ki nam bo ostalo še dolgo v lepem spominu.

*Skupni zaključni nastop
Foto: Robert Ferjančič*

Mateja Ferjančič in Neža Andlovic

Zlato priznanje na 34. mednarodnem festivalu hrvaške tamburaške glasbe

Z nastopa v Feričancih (HR) (foto: Robert Ferjančič)

Tamburjaši smo se v soboto, 21. maja, udeležili 34. mednarodnega festivala tamburaške glasbe v Osijeku. Nastopili smo na predzadnji tekmovalni dan v kraju Feričanci blizu Našic. Tekmovanju primerno smo izbrali naš program. Najprej smo zaigrali skladbo Janka Gregorca »Baletna fantazija«, sledila je obvezna tekmovalna skladba »U posavskoj šumi« Gustava Broza, v kateri so nastopali tudi zvonovi, ptičje petje, poštni rog in drugi zanimivi instrumenti. Tretja je bila na vrsti noviteta »Burja«, ki jo je posebej za nas napisal violinist, ustni harmonikar

in skladatelj Vladimir Hrovat. Za konec smo ob pevski spremljavi Kristine Brkić zaigrali še skladbo »Uspavanka na Dravi«. S svojim nastopom smo bili zadovoljni, prav tako pa je bila z nami zadovoljna tudi tekmovalna komisija, saj nam je namenila kar 98 točk. Uvrstili smo se na skupno tretje mesto, takoj za orkestrom KUD Varteks iz Varaždina ter združenim orkestrom TO Dora Pejačević in OGŠ Kontesa Dora iz Našic. Skladba Burja je dobila bronasto plaketo kot ena najboljših novitet. Uspeha smo izredno veseli.

Anja Ličen

Tamburjaši v Sarajevu

Zadnji vikend v juniju smo Tamburjaši preživel v Sarajevu, kjer smo v kampu Butmir – bazi NATA in EUFOR-ja, na povabilo slovenskega kontingenta oblikovali kulturni del programa ob dnevu državnosti, 20. obletnici samostojnosti republike Slovenije in 20. obletnici slovenske vojske. V kampu, ki je bil postavljen z Daytonskim sporazumom ob koncu vojne v BiH, se trenutno nahajajo vojaške enote iz 26 držav. Za nas je bilo to posebno doživetje, saj smo imeli priliko od blizu spoznati življenje v vojaški bazi. V Bosno smo se peljali z vojaškim avtobusom, za popotnico smo prejeli »vojni obrok«, prenočevali smo v bazi, jedli v vojaški menzi, v katero ni bilo mogoče vstopiti s kratkimi hlačami, majicami brez rokavov ali v sandalih brez nogavic. Že vstop v bazo je zahteval veliko formalnosti, vendar so za nas poskrbeli slovenski predstavniki z g. Robertom Lenarčičem na čelu, ki je bil naša glavna kontaktna oseba, in ker so bili že predhodno pripravljeni vsi potrebni dokumenti, smo se lahko dokaj hitro odpeljali skozi skrbno varovan vhod. Kljub pozni uri, so nas slovenski predstavniki pristrčno sprejeli v svojih prostorih, ki niso samo zgledno urejeni, temveč pričajo o narodni zavesti in ljubezni do domovine. Slovenska zastava na fasadi kontejnerja, pred njo kozolec z informacijskim materialom, celo bele in rdeče pelargonije na lesenem stopnišču, ki vodi na »gank«, vse to priča o ljudeh, ki jih ne zaznamuje le vojaška služba in disciplina, temveč tudi čuteče srce.

Mladim Tamburjašem, ki so se rodili in živeli v varnem okolju svojega doma, je vzbujal grozo že pogled, ki se je pričel ponujati kmalu po vstopu v Bosno. Ruševine, požgane hiše, sledovi streljanja na fasadah, izpraznjene vasi. Sledovi vojne so še zelo živi, pa ne samo materialni, temveč tudi družbeni. Mirno skupno življenje treh narodnosti, ki so se še pred nekaj leti krvavo spopadale, je težko vzpostaviti v skupni državi. Vsak se bori za svoje pravice in nevarnost ponovnega izbruha spopadov je velika, zato je prisotnost mednarodne vojske še vedno potrebna.

Tamburjaši pred prostori slovenskega kontingenta (foto Robert Ferjančič)

Čeprav so tudi v samem Sarajevu še sledovi vojne, pa se mesto z mednarodno pomočjo ponovno odeva v humano podobo. Gospod Matjaž Bolko, rojak iz Lokavca, ki je trenutno na službeni dolžnosti v Sarajevu, nas je vodil po mestu in nam ga predstavil z zgodovinskega, olimpijskega in vojnega vidika. Najprej smo se povzpeli proti planini Trebević in se ustavili v spominskem parku Vraca, simbolu trpljenja Sarajevčanov med drugo svetovno vojno, kjer smo po naključju spoznali sestro pokojnega narodnega junaka Vladimirja Perića – Valterja, ki nam je mnogim poznan predvsem iz filma »Valter brani Sarajevo«. Pot smo nadaljevali do prizorišča zimskih olimpijskih iger leta 1984, v katerega so bile tedaj uperjene oči milijonov ljudi, danes pa o teh dogodkih pričajo le še zaraščeni betonski ostanki. V samem centru mesta smo spoznali znamenitosti, kot so Gradska viječnica (mestna knjižnica), Gazi Husrev-begova džamija, katedrala Srca Jezusovega, Latinska čuprija (Principov most), sprehodili smo se po Baščaršiji, kjer smo kupili džezve, in se okrepčali v čevapčnici Željo. Gospod Bolko nas je posladkal še z najboljšo sarajevsko baklavo, pripovedoval pa nam je tudi o grenkem življenju Sarajevčanov med zadnjo vojno, o »tunelu spasa«, to je tunelu, po katerem se je v času vojne dostavljalo hrano in zdravila in izvajalo reševanje, bombardiranje, hudem pomanjkanju, o tem, da so ljudje na drobne koščke razrezali kavbojke, da so si lahko skuhalo kavo, z debelejšo knjigo pa so lahko skuhalo juho iz vrečke ... Pred povratkom v bazo smo obiskali še »Vrelo Bosne« in se sprehodili po čudovitem parku z izviri reke Bosne.

Praznična prireditev se je pričela ob 19.00 z glasbenim pozdravom skupine »Sarajevo drum orchestra«. V uradnem delu programa, ki sta ga v slovenščini in angleščini povezovali Tamburjaši Mojca in Špela, sta kot govornika nastopila obrambni ataše polkovnik Anton Tunja in načelnik štaba NATA v Sarajevu polkovnik Miran Rožanec. Sledila je podelitev priznanj in zahval. Tamburjaši smo poleg slovenske in evropske himne zaigrali več slovenskih skladb, po zaključku uradnega dela prireditve pa smo publiko razveseljevali predvsem s popularnimi skladbami. Večer je izzvenel v prijetnem druženju ob prigrizku in plesu.

Naše srečanje z vojaškim življenjem je bilo zelo kratko, vendar smo Sarajevo zapustili polni lepih vtisov in prijetnih občutkov. Čeprav smo že marsikje nastopali in so nas povsod lepo sprejeli, pa smo si bili ob odhodu vsi enotni, da tako pristnega in toplega sprejema nismo bili deležni še nikjer. Morda zato, ker smo Slovencem v Sarajevo prinesli košček doma, družine, domovine in teh vrednot se človek zaveda še posebej takrat, ko je ločen od njih. Lepo bi bilo, če bi se tega zavedali mi vsi.

Vlasta Lokar Lavrenčič

IV. svetovni tamburaški festival, Tamburica fest 2011 – Deronje

Od 1. do 3. julija je v Deronjah blizu Novega Sada v Srbiji potekal četrti svetovni tamburaški festival. Na festivalu, ki ga je v treh dneh obiskalo 20000 ljudi, je nastopilo več tamburaških sestavov iz Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Madžarske, Črne gore, Romunije, Italije in Srbije ter Tamburjaši iz Slovenije. Skupine so smele šteti največ 12 članov, vse skladbe so se izvajale na pamet in brez dirigenta. Program je moral vsebovati vsaj eno vokalno-instrumentalno izvedbo. Vse to je bilo za nas Tamburjaše prav poseben izziv, saj ni lahko nastopati pred 7000 glavo publiko ter ob direktnem satelitskem prenosu RTS (Radija televizije Srbija), ki ga spremljajo mnogi po svetu. Za svoj nastop smo izbrali popularnejše slovenske skladbe, in sicer narodnozabavno Na avtocesti, popevko Dan ljubezni in Zemlja pleše. Naš program se je precej razlikoval od programa drugih skupin, kjer so prevladoval pretežno narodne skladbe. Svoj nastop smo dobro opravili, čeprav z ozvočenjem nismo bili najbolj zadovoljni. Festival je poleg nastopov raznih uveljavljenih tamburaških skupin in solistov zajemal tudi tekmovalni del, v katerem je sodelovalo 15 skupin. Žirija je po koncu festivala podelila različne nagrade, med nagrajence pa smo se uvrstili tudi Tamburjaši. Prejeli smo nagrado občinstva, s čemer so nas zelo presenetili, saj ni lahko očarati publike v krajih, kjer je ta instrument zelo priljubljen.

Po podelitvi nagrad se je nadaljeval zabavni večer z Zvonkom Bogdanom in tamburjaši, manjkalo pa seveda ni niti srbskih kulinarnih dobrot.

Domov smo se vrnili polni lepih vtisov in novih izkušenj ter ponosni, da smo zastopali slovensko tamburaštvo na tako odmevnem mednarodnem festivalu.

Mojca Lavrenčič

Zlato z mednarodnega tekmovanja v Splitu

Pihalni orkester Duka iz Vrhpolja je med 14. in 17. aprilom gostoval v Splitu, največjem hrvaškem mestu ob Jadranski obali, kjer se je udeležil mednarodnega tekmovanja in s kar dvaindevetdesetimi odstotki točk osvojil prvo mesto v svoji kategoriji ter zlato plaketo.

V Splitu se je v sredini meseca aprila že drugo leto zapored odvijal mednarodni festival Mitteleuropa Blasmusikfest 2011, ki se ga je udeležilo kar 13 godb iz Avstrije, Hrvaške in Slovenije. Festival je poleg tekmovanja obsegal tudi koncerte sodelujočih godb in razne druge dejavnosti. Najprej so se mladi godbeniki iz Vrhpolja v petek dopoldne predstavili v središču mesta Splita, kjer so s svojim igranjem navdušili tako turiste kot tudi domačine.

Vrhunec njihovega gostovanja na Hrvaškem pa je bil v soboto popoldan. Takrat je godba pod dirigentsko paličico Janeza Žnidaršiča stopila pred štiričlansko mednarodno žirijo, ki so jo sestavljali Manuel Epli, Marin Zokić, Josip Grgasović in Gjorgje Radovniković, in odigrala tekmovalne skladbe. Žirija je bila nad igranjem mladih glasbenikov zelo navdušena in jim je tudi soglasno dodelila dvaindevetdeset točk, prvo mesto v kategoriji ter zlato plaketo. Člani Pihalnega orkestra Duka so zelo veseli odlične uvrstitve, saj jim ta dokazuje, da so na pravi poti in bodo sedaj še z večjim veseljem skupaj igrali.

Anka Krapež

V vipavski občini 32 novih gasilcev

Gasilska zveza Vipava, v katero so vključena prostovoljna gasilska društva Vipava, Podnanos in Vrhpolje, je letos spomladi organizirala nadaljevalni tečaj za gasilce, ki se ga je redno udeleževalo 32 članov in članic iz vseh treh društev.

Nadaljevalnega tečaja se lahko udeleži član prostovoljnega gasilskega društva, ki je starejši od 16 let in je v matičnem društvu opravil osnovno usposabljanje. Kot zanimivost lahko omenim, da je najstarejši tečajnik letos dopolnil 47 let.

Predavanja in vaje so potekala dobra dva meseca, predvsem ob koncu tedna, saj so tečajniki v večini bili dijaki in študenti. Tečaj je obsegal 99 ur, do tega 50 ur teorije in 49 ur praktičnih vaj. Predavatelji in inštruktorji so bodoče gasilce seznanili z delovanjem gasilske organizacije in gasilskega društva. V procesu usposabljanja so se naučili opravljati naloge gašenja in reševanja v primeru požarov in drugih tehničnih

intervencij ter ravnanja z gasilsko tehniko in opremo. Seznanili so se z osnovami gorenja in gašenja, požarne preventive, gradbeništva, elektrike, prve pomoči ter osnovami gasilske taktike. V nedeljo, 15. maja, so imeli zaključno vajo, ki jo je vodil poveljnik GZ Vipava Adam Žagar. Vaja je potekala pred gasilskim domom v Vipavi in v prostorih zaklonskega pri mlekarji. Mladi gasilci so pokazali visok nivo gasilskega znanja. Vsi tečajniki so tečaj uspešno zaključili in s tem pridobili naziv »gasilec«. Po končani taktični vaji je sledilo družabno srečanje in niti slabo vreme ni pokvarilo dobrega razpoloženja novopečenih gasilcev in njihovih mentorjev.

Anisa Žagar

Vaja Rebrnice 2011

V soboto, 21. maja, je na HC Vipava–Razdrto potekala vaja Rebrnice 2011. Vajo so izvedli in organizirali: Izpostava URSZR Nova Gorica, Izpostava URSZR Postojna, DARS, d. d., PU Nova Gorica, PU Postojna, ZD Ajdovščina, ZD Postojna, GZ Postojna, GZ Vipava, GRC Ajdovščina, CZ Vipava.

Scenarij vaje:

Na lokaciji HC Vipava–Razdrto v levi cevi prvega predora Podnanos (v smeri proti Postojni) je prišlo do prometne nesreče vozila za prevoz potnikov (kombija) in osebnega vozila. Nekaj minut po nesreči se je zaradi prevelike hitrosti in neupoštevanja signalizacije na predoru še eno osebno vozilo zaletelo v vozilo kombi, ki je bilo že prej vključeno v prometno nesrečo. Posledično je prišlo do požara na enem izmed vozil. Po prvi oceni so vsa tri vozila obstala približno 200 metrov od zahodnega portala Podnanos v smeri vožnje. V nesreči je udeleženih 12 oseb.

Cilj vaje:

- Preveriti ustreznost regijskih načrtov ZRP za primer množične nesreče v predorih in pokritih vkopih na odseku HC Rebrnice.
- Preveriti realne odzivne čase reševalnih enot.
- Preveriti koordinacijo in sodelovanje vseh reševalnih enot ter nadzornega centra v Kozini.
- Preveriti alarmiranje, aktiviranje in obveščanje sil za zaščito in reševanje.
- Preveriti delovanje zvez v sistemu ZARE.

Vaja je bila izvedena z vsemi postopki v realnem času. Izvoz enot je potekal iz gasilskih domov po pozivu ReCO.

POTEK DELA MED VAJO:

1. V nadzornem centru Kozina so operaterji preko videonadzornega sistema in senzorjev dima zaznali nesrečo v predoru, zato so operativci nadzornega centra o dogodku v predoru nemudoma obvestili Regijski center za obveščanje (ReCO) Nova Gorica.
2. V ReCO Nova Gorica je operater po klicu iz nadzornega centra Kozina v konferenčno zvezo povezal še ReCO Postojna. Operaterji v regijskih centrih za obveščanje so dobili potrebne podatke o nesreči.
3. Operaterji v obeh regijskih centrih za obveščanje so, v skladu z načrtom aktiviranja za ta del hitre ceste, aktivirali iz vipavske smeri Gasilsko-reševalni center (GRC) Ajdovščina, PGD Vipava, Podnanos, Vrhpolje ter s Postojnske smeri PGD Postojna, Razdrto, Hruševje.
4. Po aktiviranju gasilskih enot so operativci o dogodku takoj obvestili Operativno-komunikacijski center (OKC) Nova Gorica in Postojna, Nujno medicinsko pomoč (NMP) iz Ajdovščine in Postojne ter Center za obveščanje Republike Slovenije (CORS).
5. Zaradi nesreče večjih razsežnosti so o dogodku obvestili tudi poveljnika civilne zaščite občine Vipava.
6. Policisti Policijske uprave (PU) Nova Gorica in PU Postojna so preverjali izvedbo zapore, zagotavljali interventno pot gasilcem, zavarovali mesto nesreče in opravili ogled nesreče.
7. Enota gasilcev iz Postojne vstopi v predor s posebnim gasilskim vozilom za posredovanje v predorih, pogasi goreče avtomobile ter prične z reševanjem ponesrečencev iz vozil s pomočjo gasilcev GRC Ajdovščina. Gasilci prostovoljnih gasilskih društev so z izolirnimi dihalnimi napravami prenesli ranjence iz predora na triažno mesto, za oskrbo poškodovancev in prevoz v bolnišnico pa so poskrbeli reševalci NMP Ajdovščina in Postojna. Ob tem so po dogovoru reševalci iz Ajdovščine za pomoč pri prevozu ranjencev prosili tudi Zdravstveni dom Nova Gorica.

V tokratni reševalni vaji so merili predvsem realni čas, ki je potreben za prihod prvih reševalnih ekip do mesta nesreče in sodelovanje med njimi. Skupno je bilo poškodovanih kar 12 ljudi, nekateri izmed njih tudi huje. Zaradi strupenega dima v predoru je bil vstop policistom in zdravstvenim reševalnim ekipam prepovedan, za reševanje in iznos so morali poskrbeti gasilci. Gasilci so prvič poizkusili tudi označevanje ponesrečencev, da so lahko policisti pozneje vedeli, v katerih vozilih in kje so sedeli.

V reševalni vaji je sodelovalo kar 38 gasilcev z vozili, 10 policistov in 9 reševalcev v treh reševalnih vozilih ajdovskega in novogoriškega zdravstvenega doma.

GZ Vipava je sodelovala na vaji z:

PGD Vipava, 3 gasilci z vozilom + 6 ponesrečencev
PGD Podnanos, 3 gasilci z vozilom + 5 redarjev na prizorišču vaje

PGD Vrhpolje, 3 gasilci z vozilom + 6 ponesrečencev

Na odseku hitre ceste med Vipavo in Razdrtom se je od otvoritve avgusta 2009 do danes zgodilo 17 prometnih nesreč, v katerih so bila potrebna posredovanja reševalcev. Smrtnih žrtev na srečo ni bilo.

Anisa Žagar

Ajdovska ekipa prve pomoči na regijskem preverjanju usposobljenosti

Prvo junijsko soboto je v Idriji potekalo regijsko preverjanje usposobljenosti ekip prve pomoči Civilne zaščite in Rdečega križa, ki sta ga organizirala Uprava RS za zaščito in reševanje – Izpostava Nova Gorica in Območno združenje Rdečega križa Idrija. Preverjanja se je prvič udeležila tudi Ekipa prve pomoči Območnega združenja Rdečega križa Ajdovščina.

Ekipa prostovoljcev se usposablja v prvi pomoči in pripravlja na morebitno intervencijo v primeru hujše naravne ali civilizacijske nesreče, ko služba nujne medicinske pomoči ajdovskega zdravstvenega doma in druge poklicne enote v bližini ne bi zmogle nuditi prve pomoči vsem ponesrečencem.

V ekipi deluje osem članov: Benedikt Ličen, Katja Lahajnar, Tamara Mozetič, Klavdija Curk, Matija Ivanič, Denis Kodele, Robert Kopatin in Uroš Batič, ki so v februarju 2011 uspešno zaključili 70-urni tečaj prve pomoči za bolničarje. Na njem so pridobili

osnove in ustrezne temelje, znanje pa so nato nadgrajevali na skupnih vajah z novogoriško ekipo, ki deluje nekoliko dlje in jim je lahko posredovala svoje znanje in izkušnje. Tri novogoriške in ajdovska ekipa so se v začetku maja udeležile tudi usposabljanja na Debelem rtiču, kjer so znanje poglobljale z g. Šutanovcem, avtorjem več različnih učbenikov za prvo pomoč za laike, ki jih je izdal Rdeči križ Slovenije.

Regijskega preverjanja usposobljenosti ekip prve pomoči se je udeležilo osem ekip (iz občine Nova

Gorica, Miren Kostanjevica, Ajdovščina, Idrija, Izola, Piran ter dve ekipe iz Kopra), ki so svoje znanje prikazale na štirih delovnih točkah. Ajdovska ekipa je pokazala znatno mero

pripravljenosti in zasedla 5. mesto. Prvo mesto je zasedla ekipa iz Idrije, drugo ekipa iz Nove Gorice in tretje ekipa iz občine Miren Kostanjevica.

V Območnem združenju Rdečega križa Ajdovščina članom ekipe iskreno čestitamo za prizadevno delo in jim želimo veliko uspehov tudi v prihodnje.

Vabljeni k sodelovanju v ekipi prve pomoči

V Rdečem križu Ajdovščina s pomočjo Občine Vipava načrtujemo ustanovitev ekipe prve pomoči, ki bo delovala v okviru občine in bo lahko nudila pomoč v res izrednih situacijah. Ekipa se bo pridružila drugim enotam in službam civilne zaščite, ki delujejo v občini in lahko pomagajo v primeru naravnih in drugih nesreč: gasilci, štab civilne zaščite, gorski reševalci ipd.

Sistem zaščite in reševanja se na ravni občine, regije in države vzpostavlja glede na ocene ogroženosti in ugotovljene potrebe. Vse pogostejše in hujše naravne in civilizacijske nesreče od nas zahtevajo, da se nanje primerno pripravljamo in preventivno razmišljamo o ukrepih, ki bi lahko omilili njihove morebitne katastrofalne posledice.

Skrb za organiziranje prve pomoči v sistemu zaščite in reševanja je v osnovi zaupana območnim združenjem Rdečega križa. Ta naj bi kadrovala, usposobila in opremila ekipe, ki naj bi bile sposobne nuditi prvo pomoč poškodovancem ob hujših naravnih in drugih nesrečah. Za običajne, vsakdanje ali obvladljive situacije na področju prve pomoči namreč skrbi nujna medicinska pomoč. Na območju Občine Vipava izvaja NMP Zdravstveni dom Ajdovščina oz. njihova ekipa reševalcev – zdravstvenih tehnikov in zdravnikov. Težave lahko nastanejo ob množični nesreči (hudo verižno trčenje na avtocesti, letalska nesreča, potresi, katastrofalne poplave, požari ipd.). V takem primeru lahko na pomoč priskočijo enote za prvo pomoč, kakršno bi rada ustanovila Območno združenje Rdečega križa Ajdovščina in Občina Vipava.

Ekipo prve pomoči bi sestavljalo šest bolničarjev oziroma bolničark. Člani ne potrebujejo nobenega predznanja, potrebno pa je, da opravijo 70-urni tečaj za bolničarja, ki ga bo organiziral Rdeči križ Ajdovščina. Tečaj bo za člane ekipe brezplačen, izvajal pa se bo v dela prostem času, saj bi bili sicer stroški refundacije osebnih dohodkov in druga nadomestila za organizatorja prevelik zalogaj. Pripadnost enoti bi bila prostovoljna, vendar bi želeli poudariti, da se bosta Rdeči križ Ajdovščina in Občina Vipava trudila prostovoljcem nuditi vso oporo ter kar najboljše pogoje za delovanje in rast ekipe.

Ker verjamemo, da bo ekipa na prostovoljski osnovi in ob naši podpori lahko učinkovito rasla in se razvijala, je tudi projekt zastavljen dolgoročno. Na tečaju se bodo člani ekipe najprej seznanili s temeljnimi postopki prve pomoči, svojo usposobljenost in pripravljenost pa bodo nato nenehno izpopolnjevali in ekipa se bo počasi pripravljala na morebitno aktivizacijo v krizni situaciji. Pripravljenost ekipe bomo preverjali letno na regijskem preverjanju usposobljenosti ekip prve pomoči, ki jih organizirajo izpostave Uprave RS za zaščito in reševanje ter območna združenja Rdečega križa.

Ekipa prve pomoči bo opremljena z avtomatskim defibrilatorjem, nosili in nahrbtniki s sanitetnim materialom. Vsak član bo prejel tudi obleko, obuvalo in drugo potrebno osebno opremo, kot so na primer čelne lučke in podobno.

V ekipo se lahko vključi vsak, ki je pripravljen sodelovanju nameniti nekaj prostega časa, je v dokaj dobri fizični kondiciji, ustaljen na našem območju in star od 18 do okrog 40 let. Prijave bi zbiral, dokler ne bi oblikovali skupine. Predvidevamo, da bomo z izvajanjem tečaja prve pomoči za bolničarja začeli septembra. Tako tečaj kot vse nadaljnje aktivnosti se bodo organizirale po dogovoru z ekipo.

Če bi se želeli pridružiti oziroma imate še kakšno vprašanje, nas prosimo pokličite na 051 430 722, nam pišite na ajdovscina.ozrk@ozrks.si ali nas obiščite na našem sedežu Rdečega križa na Gregorčičevi 20 v Ajdovščini.

*Irena Žgavc,
sekretarka OZRK Ajdovščina*

Krvodajalci RK Ajdovščina na izletu v Beli krajini

Krvodajalci Območnega združenja Rdečega križa Ajdovščina smo se v soboto, 21. maja, udeležili izleta v Belo krajino. Ogledali smo si izvir reke Krupe, Muzej Rdečega križa Slovenije, stari del Črnomlja s hišo

Skupinska fotografija pred Muzejem Rdečega križa Slovenije.

Na domačiji Klepčevih smo si ogledali njihov še delujoči mlin na vodo.

belokranjskih rokodelcev. Prijetno s koristnim smo nato združili s kosilom na turistični kmetiji Pri Štefaniču v Dragatušu, kjer nam je gospodar po prijaznem sprejemu razkazal tudi Župančičevo spominsko sobo. Ob

zaključku izleta smo si ogledali še Krajinski park Lahinja in informacijski center parka z več kot 200 let staro hišo s črno kuhinjo, galerijo Vere Vardijan. Prav na koncu pa še arheološko zbirko in še delujoči mlin na vodo. Polni lepih vtisov smo se v poznih urah veselo vračali proti domu.

Za izredno lepo doživetje se krvodajalci, ki smo se udeležili izleta, zahvaljujemo organizatorki Ireni Žgavc. Prav gotovo se bomo še z večjim veseljem in zavzetostjo udeleževali krvodajalskih akcij in sodelovali pri drugih organiziranih akcijah Rdečega križa. Upamo in želimo pa si tudi, da to ni bilo naše zadnje skupno druženje.

V imenu udeležencev izleta

Alfonz Krapež

Zahvala krvodajalcem in krvodajalkam

Območno združenje Rdečega križa Ajdovščina se ob dnevu slovenskega krvodajalstva in svetovnem dnevu krvodajalstva, ki ju praznujemo 4. in 14. junija, zahvaljuje vsem krvodajalkam in krvodajalcem, še posebno pa tistim, ki redno in celo večkrat letno darujete kri. V Sloveniji statistično vsakih pet minut nekdo potrebuje transfuzijo krvi, prostovoljni neplačani krvodajalci pa iz dneva v dan to pomoč nudijo in omogočajo nemoteno delovanje slovenskega zdravstva. Območno združenje se zahvaljuje tudi prostovoljcem, ki pomagajo pri izvajanju tako pomembnega programa in širjenju zavedanja o pomenu prostovoljnega krvodajalstva.

ZA DOM IN DRUŽINO

Španija na Gočah in v Podnanosu in poletje pred vrati

Predstavitve prostovoljca EVS in poletne počitnice

Pomlad je že dodobra zakorakala v Vipavsko dolino in na Medobčinskem društvu prijateljev mladine Ajdovščina smo se odločili, da našim šolarjem nekoliko popestrimo spomladanske dneve v šolskih klopeh.

Letovanje, Piran 2010

Že od februarja pri nas gostimo španskega prostovoljca Evropske prostovoljske službe Emilia Morilla, ki sodeluje pri raznolikih aktivnostih društva v okviru projekta "Prosti čas otrok in mladih". Evropska prostovoljna služba je del programa »Mladi v akciji«, ki jo sofinancira Evropska komisija, koordinira pa Nacionalna agencija Movit NA Mladina.

Spomladansko sonce zagotovo tudi naše šolarje vabi ven, ker pa šola ni šala in se morajo marsičesa naučiti tudi v šolskih klopeh, smo jim sončno učno izkušnjo s predstavitvijo Španije pripeljali kar v učilnice podružničnih šol Goče in Podnanos.

Prostovoljec Emilio je učencem predstavil svojo državo, predstavitvi pa je sledil še kviz, kjer so otroci lahko preverili, kaj so si zapomnili in se ob pravih odgovorih tudi posladkali. Poleg spoznavanja Španije, njenih geografskih in kulturnih značilnosti so se imeli otroci priliko naučiti tudi kakšno špansko besedo, po kvizu pa so na špansko obarvanih delavnicah preizkusili še svojo ustvarjalno žilico. Na delavnici so izdelali papirnat marionete znanega španskega knjižnega junaka Don Kihota.

Predstavitve in delavnice so bile zelo zanimive in so se nato selile še na druge šole, šolsko leto pa se bliža koncu,

Otroci pozorno poslušajo predstavitev

tudi učilnice bodo kmalu zaprle vrata, in ker med poletjem otrok ne moremo razveseljati v šoli, jih vabimo, da se nam pridružijo ob poletnih aktivnostih. Letošnje poletje lahko otroci z nami preživijo na letovanjih v Piranu in Nerezinah, na tečajih rolanja in plavanja, na ustvarjalnih delavnicah v Vipavi in Ajdovščini, za tiste od 1. do 4. razreda pa je na voljo tudi celodnevno počitniško varstvo. Naš program vsebuje športne, družabne in ustvarjalne aktivnosti, zato vas vabimo, da skupaj z nami preživite aktivno in zabavno poletje.

GD Izobraževanje in kultura
Programa „Mladi v akciji“

K sodelovanju vabimo tudi nove prostovoljce, ki nam bodo pomagali oblikovati oziroma obogatiti naš program v Občini Vipava. Za informacije o vseh naših dejavnostih smo vam na voljo na elektronskem naslovu info@mdpm-ajdovscina.si, na tel. 05 368 91 40 ter 041 490 360, več informacij o našem delu pa najdete tudi na naši spletni strani www.mdpm-ajdovscina.si.

Radi bi vam povedali še to, da se z začetkom poletja naše društvo ne seli zgolj morju in soncu naproti, ampak bomo zamenjali tudi delovne prostore. Iz dosedanje pisarne na Goriški 17 se bomo namreč preselili v nove prostore na Palah, kjer se bomo še naprej trudili ustvarjati programe za naše mlade.

Maša Čibej,
MDPM Ajdovščina

Pomagam pomagati

Na celotni Primorski, ki jo pokriva Škofijska karitas Koper, smo zaradi vse večjih stisk, s katerimi se srečujemo, pripravili zgibanko POMAGAM POMAGATI, s katero bomo v teh dneh nagovorili skoraj 100.000 primorskih gospodinjstev. Karitas vipavske dekanije, ki pokriva občino Ajdovščina in Vipava je razposlala 8.000 zgibanek. Namen zgibanke ni samo zbiranje denarja, temveč tudi osveščanje, da so med nami ljudje, ki potrebujejo našo solidarnost, našo pomoč, zato smo za podnaslov zgibanke izbrali Gregorčičev verz: Odpri srce, odpri roke, otiraj bratove solze.

Gospodarska kriza, naraščajoča brezposelnost, nizki dohodki ali neizplačane plače so vzrok, da se s prošnjo za pomoč na Karitas obrača vse več ljudi, ki so zašli v materialno stisko, zato v njihovem imenu prosimo za pomoč. Zgibanke Pomagam pomagati smo priložili položnico, na kateri je transakcijski račun posameznih dekanijskih oz. območnih Karitas v koprski škofiji, kjer prostovoljci Karitas najprej zaznajo in najbolj poznajo stiske družin in posameznikov. Prepričani smo, da bo na ta način pomoč ljudem v stiski še hitrejša in učinkovitejša, poleg tega pa darovalcem omogočamo, da darujejo svoj dar pomoči potrebnim iz svojega okolja. Vse ljudi dobre volje, ki jih nagovarjajo prav določene stiske in želijo konkretno pomagati, pa vabimo, da se vključijo v trajnejše oblike pomoči, kot je Posvojitev na razdaljo ali v Namenska pomoč.

POSVOJITEV NA RAZDALJO je pomoč določenemu otroku za obdobje najmanj enega leta v višini 25€ mesečno. Denarna pomoč je namenjena otroku iz družine, ki živi v težkih materialnih razmerah. Karitas darovani znesek nakaže na TRR starša, zakonitega zastopnika, otroka, šole..., štirikrat v letu. Darovalcem posredujemo osnovne podatke o otroku, ki mu pomagajo, čeprav stiki med darovalcem in starši, oz. otrokom praviloma niso predvideni. V pomoč se lahko vključijo posamezniki, družine ali skupine.

NAMENSKA POMOČ je mesečni dar najmanj 3 €, ki jih darovalec predhodno nameni za reševanje točno določene stiske: za pomoč socialno ogroženim družinam in posameznikom; starejšim, bolnim in drugače prizadetim; otrokom in šolarjem; materam in otrokom v stiski; brezdomcem, beguncem in tujcem ali pomoči potrebnim v tujini. Dar se lahko nakazuje mesečno, na tri mesece, dvakrat ali enkrat letno. Enkrat letno pošljemo položnice oz. z dovoljenjem darovalca uredimo nakazovanja preko trajnika.

Karitas si prizadeva, da bi odgovarjala na dejanske potrebe ljudi v stiski, ohranjala njihovo dostojanstvo, z

Gospodarska kriza, naraščajoča brezposelnost, nizki dohodki ali neizplačane plače so vzrok, da se s prošnjo za pomoč na Karitas obrača vse več ljudi, ki so zašli v materialno stisko. V njihovem imenu se na vas obračamo s prošnjo za pomoč.

Kako lahko pomagam?

Svoj dar za Karitas lahko oddate v domači župniji, v centru Karitas, z denarnim nakazilom, ali darom v posodo z oznako DAR ZA STISKO.

Pomagate lahko tudi tako, da nakažete svoj dar po priloženi položnici.

Ali se kot stalni darovalec:
Vključite v Namensko pomoč: najmanj 3 EUR mesečno za konkretno stisko.

Vključite v Posvojitev na razdaljo: najmanj 25 EUR mesečno za konkretnega otroka.

**Pomagam
pomagati!**

Karitas

*Odpri srce, odpri roke,
otiraj bratove solze!*

(Simon Gregorčič)

njimi tesno sodelovala in jim z vsakovrstno pomočjo omogočila, da se osamosvojijo in v čim večji meri sami prevzamejo odgovornost za svoje življenje.

Po dogovorjenem urniku smo v pisarni Škofijske karitas v Solkanu in trinajstih centrih Karitas, za področje občine Ajdovščina in Vipava nas dobite v Ajdovščini na Vipavski cesti 11. Tam se s tistimi, ki pridejo po pomoč, pogovorimo, preverimo njegovo dejansko stanje ter jim v skladu z njegovimi potrebami in našimi zmožnostmi pomagamo. Poleg materialne pomoči osebam v stiski tudi svetujemo in jim po potrebi pomagamo poiskati ustrezno pomoč. Starejšim, bolnim, invalidom in ljudem v odročnih krajih sodelavci župnijskih Karitas pomoč pripeljejo tudi na dom.

Na področju Vipavske dekanije stalno ali občasno pomoč Karitas prejema 3000 oseb. To so družine v materialni ali drugačni stiski, brezdomci, zasvojeni, matere in otroci, ostareli, bolni, invalidi, tujci,... Materialno pomoč prejema 450 družin in posameznikov ter 400 otrok. Letno razdelimo 60 ton hrane in higienskih potrebščin, številnim družinam pomagamo pri plačilu položnic.

Pomoč delimo premišljeno, na podlagi Pravilnika o kriterijih za materialno pomoč socialno ogroženim. Informacije o vseh programih so na spletni strani <http://karitas-kp.rkc.si/>, kjer se lahko tudi izpolni obrazec za vključitev v Namensko pomoč oz. Posvojitev na razdaljo.

Hvala vsem, ki boste odprli srce in roke.

Pripraviła:

Jožica Ličen, voditeljica Karitas vipavske dekanije

Nikoli ne obupaj

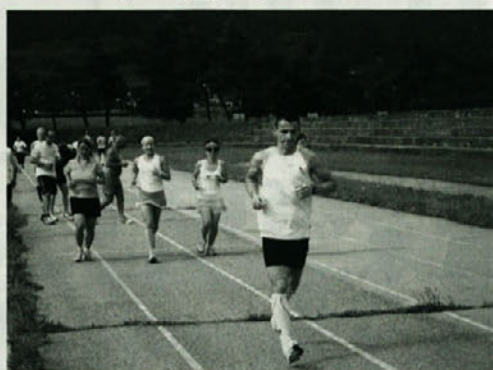
Od 3. junija do 12. junija 2011 se je širom Slovenije odvijal humanitarni projekt 10 KROGOV ZA 10 NASMEHOV. Cilj ultratriatlonca Mateja Markoviča je bil v sodelovanju s prijatelji humanitarnosti in

športa vsak dan v drugem kraju (10 dni zapored) preteči deset maratonov po lokalnih stadionih in tako zbrati čim več sredstev za 10 malih junakov, katerih žalostne zgodbe si lahko preberete na spletni strani <http://www.nevergiveup.si/>.

Poleg tega pa je na vseh prizoriščih potekala tudi znana vseslovenska akcija zbiranja plastičnih zamaškov. Tudi v Vipavi se je v okviru tega projekta teklo, in sicer se je to zgodilo v petek, 10. 6. 2011, od 14. ure dalje.

Damijan in Valentina Čufer, foto: Vencelj Šturm

Lepa skupinica: na žalost Vipavcev in okoličanov bolj malo, so pa prišli iz Ljubljane, Železnikov, Šempetra ..., foto: Vencelj Šturm

z leve proti desni; ultramaratonec Matej Markovič, župan Ivan Princes, Silvan Robba, foto: Beba Ščap

Na stadion je prišlo teč in donirat 89 tekačev odraslih, od tega 45 pripadnikov Slovenske vojske in 6 otrok. Prodalo se je 30 majic in 31 zapestnic. Nekaj ljudi je prišlo samo donirat in med njimi je bil kljub obilici dela tudi vipavski župan Ivan Princes, ki je pozdravil take projekte. Skupaj se je za otroke v Vipavi zbralo 1.199,00 €.

Dobrodelni projekt 10 maratonov v 10 dneh se je 12. junija zaključil v Ljubljani na stadionu Kodeljevo, kjer se je zbrala lepa množica tekačev – tako malo bolj resnih kot takih, ki so tekli tudi samo po nekaj krogov, a z namenom podpreti humanitarno akcijo 10 krogov za 10 nasmehov.

Vsekakor je bil namen dosežen in čestitke ter hvala grejo vsem akterjem ekipe *Never give up* in vsem, ki ste dogodka po Sloveniji in celotno akcijo podprli.

Valentina Čufer

Srečanje starejših na Slapu pri Vipavi

Poletje je čas, ko razmišljamo o dopustih in počitnicah. Vsak po svoje to preživi. Ne smemo pa pozabiti na starejše, ki imajo vsak svojo zgodovino. Kar prijetno jim je prisluhniti. Kljub letom ima vsak svojo pripoved. Zato smo se odločili, da že nekaj let pripravljamo sveto mašo zanje v zahvalo. Znano srečanje v juniju je na Brezjah. Letošnje je bilo 43. Tu se zberejo farani od vsepovsod ne glede na oddaljenost. Pri nas na Slapu že par let pripravlja župnjska Karitas prijetno srečanje s sveto mašo za naše ostarele in bolne. Letošnje srečanje je bilo 19. 6. Pri maši je bil navzoč gospod pater Marjan iz Vipavskega Križa. Skupaj z našim gospodom Kraljem sta podelila zakrament sv. mašniškega maziljenja vsem, ki so to želeli. Naši pevci so mašo popestrili z lepim ubranim petjem. Po maši smo pripravili družabno srečanje v bližnji šoli. Sem smo povabili pevke iz sosednjih Budanj, ki so zapele nekaj ljudskih pesmi.

Starejši so tega zelo veseli in se srečanj radi udeležijo in si obljubijo, da se naslednje leto spet snidejo. Bog jih živi.

Karmen S. Rondič

Pozdrav Slovencev iz Kitajske

Vedno več je v našem mestu Suzhou Slovencev. In če smo lani imeli v Suzhou Singapore International School (<http://www.ssis-suzhou.net/>) tri otročke, so bili letos že štirje! Ena v vrtcu, dve v osnovni šoli in eden v srednji. Tudi letos je šola s svojim pestrim programom in pestrim izborom narodov organizirala Mednarodni

Slovenski nogometaši na Kitajskem

Slovenci na Paradi Narodov

dan družin. Letos smo korakali v »Paradi narodov«. Narodi smo se zvrstili po abecednem redu in Slovenci (na pomoč so nam prišli tudi ostali, ki imajo svoje otroke po drugih šolah in/ali otrok (še) nimajo) smo ob zvokih Zdravljice sprva malo negotovo, potem pa vedno bolj pogumno zakorakali po ciljni ravnini.

Kolegica iz Savinjske doline se je tudi letos zelo izkazala; v sklopu tega dne namreč lahko vsaka država pripravi svojo košaro s tipičnimi izdelki, ki se prodajajo na tihi dražbi v dobrodelne namene. Namesto košare je pripravila izstopajoči »nakupovalni voziček«, v katerem je bilo tudi vino (zelen in rumeni muškati) iz naših krajev (že pred našim poletnim odhodom na Kitajsko nam je vino ljubezno podaril TRG Vipava). Med več kot 40 državami smo bili četrti! Voziček je odšel k Novozelancem, ki nameravajo kmalu pripotovati v naše kraje.

Kaj pa naši moški, požrtvovalni nogometaši? Ne boste verjeli, letos so igrali prijateljsko tekmo s kitajsko mladinsko olimpijsko reprezentanco, ki jo trenira legenda jugoslovanskega nogometa Čiro. Kljub visokemu porazu so se naši fantje dobro držali. Vsi so preživeli! Tudi naši.

Suzana Abram

Region	Country	Year
North America	USA	1995
Europe	Germany	1995
Asia	Japan	1995
Africa	South Africa	1995
Oceania	Australia	1995

		SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL		IZDELEK PREVAJAL- CA		VAS NA KRAŠU				KONRAD ADENAUER		NAMERA, (MAŠNI) NAMEN		STRO- KOVNIAK ZA STABILNOST ZGRADB		V VODI NETOPNE ORGANSKE SNOVI		GORSKI REŠEVALNI ČOLN		DARILO, POKLON			
		KEMISKI ZNAK ZA PLATINO						KISLO ŽELJE ALI REPA															
								MLAJ POSTAVLJEN ZA 1. MAJ															
		UMETNOST- NA SMER, KI POUDARJA ČUSTVA (PREŠEREN)																					
		NAŠ IZBOR ZA EVROV.								TROPSKI SESALEC													
		GRM S TR- DIM LESOM								KOPA SENA													
																				IME SLOVEN- SKEGA PIANISTA BERTONCLJA		NADZEMNI DELI REPE, KORENJA ...	
		POŽREŠEN ČLOVEK						MAJHNA KOCKA															
		STARO IME ZA JANUAR						PRI- TRDILNICA															
NAČRT						MEBLOVO LEŽIŠČE								ZAPOREDNI ČRKI NAŠE ABECEDNE		IVAN TAVČAR							
						SEBASTJAN ČERNIGOJ										LADJE- DELNIŠKA NAPRAVA							
SKUPINA ČEBEL				SADEŽ						ŽID								SLADKO- VODNA RIBA Z BRKI		GLAVNI ŠTEVNIK			
				GRŠKA BOGINJA NESREČE						JOŽE MARČ													
KUNEČ Z OVNU PODOBNO GLAVO								LASTNOST RJAVEGA															
								NAŠA GLASB. SKUPINA, ATOMIK ...															
ŠPANSKA ZNAMKA OSEBNIH AVTOMOB.						NEBELJA- KOVINSKI DEL HEMO- GLOBINA						PREDSEDNIK PRVE VLADE V SAMOSTOJNI SLOVENIJI, LOJZE		CRKVENI PROSTOR ZA PEVCE									
														STARO- ZAVEZNI PREKOP									
SNEGU PODOBNA SNOV NA DREVJU, IVJE						ANGEL VIDMAR				PAVEL ERGAYER						..., VI, ONI							
						NAOKNICE				KRAJ PRI POREČU						STAR SLOVAN							
VRSTA, LINJA, NABIREK				UMETNA OKONČINA ALI UMETNI ZOBJE														PRVI PREDSEDNIK SAMOSTOJNE SLOVENIJE, MILAN		IME NAŠEGA NOGO- METAŠA, KARIČA			
REKA NA KAVKAZU				OLIVER MLAKAR				PRE- BIVALKA GLAVNEGA MESTA GRČIJE															
				ČEBELJA TVORBA																			
KEMIJSKI ZNAK ZA KALCIJ				AVT. OZNA. SLOVENIJE						DANKA, ANUS													
				ZAŠČITNI PREMAZ						ČUTILO ZAVID													
		DEL NITI, TKANINE										AVTOMOB. OZNAKA ZA REKO						ČARGO IVAN					
		ORANJE																SILVESTER AMBROŽIČ					
DNEVNI METULJ Z LISASTIMI KRILI												DELAVEC V LESARSKI INDUSTRIJI											
PREGOVOR				POGOJNI VEZNIK, ČE						NAŠA ZNAMKA SMUČI													

REŠITEV iz 96. št. VG:

VODORAVNO: amoniti, GT, **vipavski glas**, Elena, ograda, nakana, Aden, Ina, PH, Enij, **JP**, sramota, aortitis, tur, Leon, Tora, ojnica, puran, TŠ, Kelvin, Na, kap, sel, EB, Akad, **Na Placu**, lak, kl, sik, **Stomaž**, OI, LM, **Dom in tehnika**, stara, Cankar.

NAVPIČNO: avenija, otka, **SDS**, **Milan Poljšak**, Tot, opeka, Ren, Paloma, Nana, stoik, Damir, **Ivan Princes**, Kana, TS, ahat, Alen, ŽT, Iko, mi, vlak, EC, Ig, Eos, pi, ploha, Grant, tunel, Inn, gladiator, bas, IK, **Tadej**, uran, Cilka, San, rana, **Ukmar**.

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 1. 4. 2011 DO 30. 6. 2011

Bizjak Marija	Gradišče	10 €
Durn Julka	Gradišče	10 €
Florjančič Ana	Škofja Loka	20 €
Furlan Martin	Bevkova 17	20 €
Gomizelj Magda	Šempeter	20 €
Hrovatin Albert	Koper	20 €
Kodelja Aleš	Budanje	20 €
Kodrič Vera	Budanje	20 €
Kržišnik Zmaga	Lože	20 €
Lavrenčič Miroslav	Ljubljana	20 €
Malik Tilka	Gradišče	10 €
Petrič Vida	Gradišče	15 €
Podobnik Olga	Ljubljana	30 €
Potočnik Magda	Podnanos	20 €
Pregelj Zdravko	Ajdovščina	30 €
Semis Vida	Goče	10 €
Žorž Mara	Slap	15 €
Skupaj		310 €

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na TRR KS Vipava 01336-6450860755 s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

**VIPAVSKI GLAS – glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
JULIJ 2011
750 izvodov**

Uredniški odbor:

Gizela Furlan – urednica, Magda Rodman, Vladimir Anžel, Milan Poljšak in Polona Puc – lektorica

Naslednja številka bo izšla predvidoma konec septembra 2011. Vljudno prosimo vse, ki bi radi kaj zapisali za naše glasilo, da svoje prispevke pošljete najkasneje do 20. septembra na elektronski naslov vipavski.glas@gmail.com.

Za vse informacije lahko pokličete na tel. št. (05) 366 50 68 (Gizela) ali (05) 366 50 98 (Magda).

Tisk: Papirna galanterija Sedmak Ajdovščina

VSEBINA

Slovenija – naša brhka dvajsetletnica	stran 1
Spomini na čase osamosvojitvene vojne 1991	stran 2

Iz naše preteklosti

Vipavski izseljenci na pragu Amerike	stran 16
Duhovnik Otmar Črnilogar 2.del	stran 21
Krvavi robec Marte Baumkirchner	stran 27

Predstavljamo vam

Naš krajan Peter Bago	stran 30
-----------------------------	----------

Iz naše KS

Iz dela KS	stran 33
------------------	----------

Iz naše občine

Občinski praznik 2011	stran 34
Priznanja Občine Vipava za leto 2011	stran 35
Ob podelitvi občinske nagrade	stran 36
Dan državnosti in odkritje spominske plošče	stran 37

Iz TRG-a

Dogajanje v TRG Vipava	stran 38
------------------------------	----------

Iz ustanov in društev

Iz ŠGV	stran 39
--------------	----------

Iz OŠ

Ob zaključku šolskega leta	stran 42
Zaključek šolskega leta v naravi	stran 44

Iz CIRIUS-a

Veveriček še vedno skače.....	stran 47
-------------------------------	----------

Iz Otroškega vrtca

Ljubezen do narave se začne že v vrtcu	stran 48
Tudi starši smo radi otroci	stran 49

Iz društev

Zlato se z zlatom zbija	stran 50
Gostovanje Tamburjašev na Koroškem	stran 51
Zlato priznanje na 34. Mednarodnem festivalu hrvaške tamburaške glasbe	stran 52
Tamburjaši v Sarajevu	stran 52
IV. svetovni tamburaški festival, Tamburica fest 2011 - Deronje	stran 53
Zlato z mednarodnega tekmovanja v Splitu.....	stran 54
V vipavski občini 32 novih gasilcev	stran 54
Vaja Rebrnice 2011	stran 55
Ajdovska ekipa prve pomoči na regijskem preverjanju usposobljenosti	stran 57
Vabljeni k sodelovanju v ekipi prve pomoči	stran 57
Krvodajalci RK Ajdovščina na izletu v Beli krajini	stran 58
Zahvala krvodajalcem in krvodajalkam	stran 59

Za dom in družino

Španija na Gočah in v Podnanosu in poletje pred vrati	stran 59
Pomagam pomagati	stran 60
Nikoli ne obupaj	stran 61
Srečanje starejših	stran 62
Pozdrav Slovencev iz Kitajske	stran 62

Za razvedrilo

Križanka	stran 63
----------------	----------

Rjdovščina

sP-dom 908(497.4) Vd

VIPAUSKI

2011

352.9(497.4 Vipava)

0138304,97

COBISS e

REPUBLIKA SLOVENIJA
NARODNA KUPNINA

